43370.doc

37313.doc

37866.doc

38152 -.doc

38169.doc

38189.doc

38543.doc

38909.doc

39042.doc

39323.doc

39464.doc

39529.doc

39543.doc

39580.doc

39650.doc

39940.doc

40107.doc

41002.doc

41411.doc

41786.doc

42525.doc

42592.doc

42593.doc

42706.doc

42752.doc

43315.doc

https://chilot.me

የሰ/መ/ቁ. 43370

ግንቦት 12/2001

ዳኞች፡- 1. መንበረፀሐይ ታደሰ
2. ሐጎስ ወልዱ
3. ሒሩት መለሠ
4. በላቸው አንሺሶ
5. ሱልጣን አባተማም

አመልካች፡- ግብርና ምርት ማሣደጊያዎች አቅራቢ ድርጅት - ነ/ፈጅ ዳንኤል ያሬድ

ተጠሪ፡- አቶ ጌታቸው ገድሌ - ቀረቡ፡፡

ፍ ር ድ

በዚህ መዝገብ የቀረበው በሥራ ላይ ጉዳት ለደረሰበት ሠራተኛ የሚከፈልን የጉዳት ካሣ የሚመለከት ጉዳይ ነው፡፡

ጉዳዩ የጀመረው በፌ/መ/ደረጃ ፍ/ቤት ነው፡፡ የአሁኑ ተጠሪ በመሠረቱት ክስ በሥራ ላይ በደረሰባቸው አደጋ የጉዳት ካሣ እንዲከፈላቸው ጠይቀዋል፡፡ አመልካችም ለክሱ በሠጠው መልስ ደመወዛቸው ሣይቋረጥ አሣክሞ መዳናቸው ሲረጋገጥ ወደ ሥራ መልሷቸው እየሠሩ በመሆኑ በተጨማሪ ካሣ ሊከፈላቸው አይገባም በማለት ተከራክሯል፡፡ ፍ/ቤቱም የግራ ቀኙን ክርክርና ማስረጃ መርምሮ ከጉዳቱ አገግሞ ሥራ መጀመሩ በራሱ የጉዳት ካሣን የሚያስከለክለው ባለመሆኑ አመልካች ለተጠሪ በአ/ቁ. 377/96 አንቀጽ 109/3/ መሠረት የጉዳት ካሣ እንዲከፈላቸው ወስኗል፡፡ አመልካች በዚህ ውሣኔ ላይ ለፌ/ከፍተኛ ፍ/ቤት ይግባኝ ቢያቀርብም ፍ/ቤቱ መ/ሰጪን መጥራት ሣያስፈልገው ይግባኙን ሠርዞታል፡፡

የአሁን የሰበር አቤቱታ የቀረበውም በዚህ ውሣኔ ላይ ሲሆን አመልካች በቅሬታው ተጠሪ በደረሰባቸው አደጋ ታክመው ወደ ሥራቸው የተመለሱና የመስራት ችሎታቸው የቀነሰ ወይም ችሎታቸውን ያጡ ወይም ገቢያቸው ያልቀነሰ በመሆኑ፣ የተጠሪ ሁኔታ የተሻሻለ ወይም የተባባሠ ለመሆኑ በድጋሚ እንዲታከሙ ጠይቀን ዳግማዊ ምኒሊክ

ሆስፒታል በድጋሚ ለማከም ፈቃደኛ ባለመሆኑ ፍ/ቤቱ የሕክምና ምርመራው እንዲካሄድ ትዕዛዝ መስጠት ሲገባው ይህንን አለማድረጉ አመልካች የመንግሥት ልማት ድርጅት በመሆኑና ለደሰው ጉዳት በገባው የመድን ሽፋን ባለመኖሩ ጉዳት ካሣው ሊከፈል የሚገባው በመንግሥት ሠራተኞች ጡረታ አዋጅ መሠረት ሆኖ ሣለ በአ/ቁ. 377/96 አንቀጽ 109/3/ መሠረት እንዲከፈል መወሰኑ እንዲሁም ጉዳት ካሣው መጠን ሊሠላ የሚገባው ጉዳቱ በደረሰበት ጊዜ ተጠሪ በሚያገኙት ገንዘብ እንጂ ከረጅም ዓመት በኋላ በእድገት ባገኙት የደመወዝ መጠን ባመሆኑ የሥር ፍ/ቤቶች ውሣኔ ሊሻር ይገባል በማለት አመልክቷል፡፡

ይህ ችሎትም ተጠሪ ከደረሰባቸው ጉዳት ታክመው ተሽሏቸው ወደ ሥራ የተመለሱና የቀድሞ ስራቸውን እያከናወኑ በመሆኑ በአ/ቁ 377/96 አንቀጽ 103/3/4/ መሠረት የተጠሪ ሁኔታ መሻሻሉ ወይም መባባሱ በሕክምና ሣይረጋገጥ ጉዳት ካሣ አመልካች ሊከፍል አይገባም የሚለውንና የአመልካች ቅሬታና ሌሎች ነጥቦችን ለመመርመር ሲባል አቤቱታው ለሠበር ችሎት እንዲቀርብ ለማድረግ ተጠሪም ቀርበው ግራ ቀኙ ክርክራቸውን በቃል አሠምተዋል፡፡ ችሎቱም የሠበር አቤቱታ የቀረበበትን ውሣኔ አግባብነት ካላቸው የሕግ ድንጋጌዎች አኳያ እንደሚከተለው መርምሯል፡፡

ከፍ ሲል እንደተገለፀው ተጠሪ በስራቸው ላይ እያሉ ጉዳት የደረሰባቸው መሆኑ በግራ ቀኙ አልተካደም፡፡ ተጠሪም ለዚህ አደጋ የጉዳት ካሣ ሊከፈለኝ ይገባል ሲሉ አመልካች ሊከፈላቸው አይገባም ይከፈል ቢባል እንኳን ሊከፈላቸው የሚገባው በአ/ቁ 377/96 አንቀጽ 109/3/ መሠረት ሣይሆን በመንግሥት ሠራተኞች ጡረታ አዋጅ መሠረት ሲሆን መጠኑም ሊሠላ የሚገባው ጉዳቱ በደረሰ ጊዜ ያገኙ በነበረው ደመወዝ ነው በማለት ተከራክሯል፡፡

ስለሆነም በዚህ ችሎት መልስ ማግኘት የሚያስፈልጋቸው ጭብጦች

1. አመልካች ለተጠሪ የጉዳት ካሣ ሊከፍል ይገደዳል ወይ?
2. ይገደዳል የሚባል ከሆነ በየትኛው ሕግ መሠረት ነው ጉዳት ካሣው ሊከፈል የሚገባው?

3. መጠኑስ የሚሠላው እንዴት ነው? የሚሉት ሆነው አግኝተነዋል፡፡

1ኛውን ጭብጥ በተመለከተ በተጠሪ ላይ ጉዳት የደረሰ መሆኑ አመልካችም አልተከራከረም ከክርክሩ ሂደትም በተጠሪ ላይ የደረሰው የጉዳት መጠን 20% ቋሚ የአካል ጉዳት መሆኑ በሃኪሞች ቦርድ መረጋገጡን ተረድተናል በአሠሪና ሠራተኛ ጉዳይ አዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 107 መሠረት ማንኛውም በሥራ ላይ የሚመጣ ጉዳት የደረሰበት ሠራተኛ እንደ ጉዳቱ አይነትና መጠን ክፍያ እንደሚደረግለት ይደነግጋል፡፡ በተያዘው ጉዳይ አመልካች ለተጠሪ ካሣ ሊከፍል አይገባም በማለት የሚከራከረው የአካል ጉዳት ማለት የመስራት ችሎታ መቀነስን ወይም ማጣትን የሚያስከትል ሁኔታ በሥራ ላይ የሚደርስ ጉዳት መሆኑ በአዋጁ አንቀጽ 99/1/ ሥር የተመለከተ በመሆኑና ተጠሪ ግን አደጋ የደረሰባቸው ቢሆንም ታክመው ስለተሻላቸው የቀድሞ ስራቸውን ያለምንም ችግር እየሠሩ በመሆኑ የመስራት ችሎታቸው ሣይቀንስ ወይም ችሎታቸውን ሳያጡ ወይም ገቢያቸው ሣይቀነስ ካሣ ሊከፈላቸው አይገባም በማለት ነው፡፡ በእርግጥ በአዋጁ አንቀጽ 99/1/ ሥር "የአካል ጉዳት" ማለት የሠራተኛውን የመስራት ችሎታ መቀነስ የሚያስከትል ወይም ጭራሹንም ችሎታውን የሚያሣጣ ጉዳት ነው ተብሎ ተተርጉሟል፡፡

እዚህ ላይም መነሣት ያለበት ጉዳይ "የመስራት ችሎታ" በማለት በድንጋጌው የተመለከተው ሠራተኛው ጉዳት በደረሰበት ጊዜ ይሠራ የነበረውን ሥራ ለመሥራት የሚያስችለውን ችሎታ ብቻ ነው ወይስ ሠራተኛው ከአደጋው በኋላም ቢሆን ሊሠራ የሚችለውን ማንኛውንም ሥራ የመስራት ችሎታ ነው? የሚለው ነጥብ ነው፡፡ ይህን ነጥብ ግልጽ ለማድረግ የአዋጁ አንቀጽ 99/1/ የእንግሊዝኛውን ትርጉም ማየቱ ጠቃማ ይሆናል፡፡

"Disablement" means any employment injury as a consequence of which there is a decrease or loss of capacity to work /ስርዝ የተጨማረ/

ከዚህ የእንግሊዝኛ ትርጉም በግልጽ መረዳት እንደሚቻለው የአካል ጉዳት ሠራተኛው ይሠራ የነበረውን ሥራ ለመሥራት የሚያስችለውን የተወሰነ ችሎታውን ብቻ

የሚመለከት ሣይሆን በአጠቃላይ ወደፊትም ሠራተኛው በሌሎች የሥራ መስክች ተሠማርቶ ሌሎች ሥራዎችንም ለመስራት የሚያስችለውን ችሎታ /capacity to work/ የሚመለከት ነው አንድ ሠራተኛ እስከመጨረሻው በመጀመሪያ የተቀጠረበትን ሥራ በመስራት ሣይገደብ ወደፊትም የተለያዩ ሥራዎችን ለመስራት የሚችል መሆኑ ይገመታል፡፡ ሕጉም የአካል ጉዳትን ለማያያዝ የፈለገው ሠራተኛው አደጋ በደረሰበት ጊዜ ይሠራ የነበረውን ሥራ ለመስራት የሚያስችለው ውሱን ችሎታ ጋር ብቻ ሣይሆን ይልቁንም የሠራተኛው ወደፊት በተለያየ የሥራ መስክ ተሠማርቶ ለመስራት ከሚያስችለው አጠቃላይ የመስራት ችሎት ጋር ነው፡፡ በተያዘው ጉዳይ ተጠሪ በአደጋው ምክንያት 20% ቋሚ የአካል ጉዳት የደረሰባቸው ለመሆኑ በሀኪሞች ቦርድ ተረጋግጧል፡፡ ይህንንም አመልካች አልካደም ይህ የደረሰባቸው ጉዳት ደግሞ ምንም እንኳን አሁን የሚሠሩትን ሥራ በአግባቡ መስራት ቢያስችላቸውም ጉዳቱ ወደፊት የተለያዩ ሥራዎችን ለመስራት ከሚያስችላቸው ችሎታ አኳያ ሊመዘን ይገባል፡፡ በመሆኑም አመልካች ተጠሪው አደጋ በደረሰባቸው ጊዜ ሲሰሩ የነበረውን ሥራ ያለችግር በመስራታቸው ብቻ ችሎታቸው አልቀነሰምና ካሣ ሊከፍል አይገባም በማለት ያቀረበው ክርክር ተቀባይነት የለውም፡፡

ሌላው አመልካች የሚከራከርበት ነጥብ የሠራተኛው ሁኔታ የተባባሰ ወይም የተሻሻለ ወይም ትክክል ያልሆነ ምርመራ ተደርጎለት ከሆነ ሠራተኛው በድጋሚ እንዲመረመር ሊደረግ ስለሚችል በዚሁ መሠረት በድጋሚ ተመርምረው ውጤቱ ሣይታወቅ ካሣ ልከፍል አይገባም የሚል ነው፡፡ በእርግጥ አመልካች እንዳለው የሠራተኛው ሁኔታ ተሻሽሏል ወይም ተባብሷል የሚባል ከሆነ በአዋጁ አንቀጽ 102/3/ መሠረት ሲጠየቅ ድጋሚ ሕክምና ሊደረግ እንደሚችል አዋጁ ይፈቅዳል፡፡ በተያዘው ጉዳይ አመልካች የተጠሪ ሁኔታ ተሻሽሏል የሚል ከሆነ ይህንን የማስረዳት ሸክም አለበት፡፡ ይህንን የማስረዳት ሸምክ ግን በቂ ማስረጃ በማቅረብ አልተወጣም፡፡ ድጋሚ ምርመራ እንዲደረግ የዳግማዊ ምኒሊክ ሆስፒታልን ጠይቆ ሆስፒታሉ ፈቃደኛ አለመሆኑን ከመግለጽ በቀር ሌላ ያቀረበው ማስረጃ የለም፡፡ ወይም

ተጠሪን በድጋሚ እንዲመረመሩ ጠይቆ ተጠሪው ፈቃደኛ ባለመሆናቸው ምርመራው ያልተደረገ መሆኑን አልገለፀም፡፡ በመሆኑም ቀደም ሲል ተጠሪ ተመርምረው 20% ቋሚ የአካል ጉዳት የደረሰባቸው መሆኑን በሐኪሞች ቦርድ የተረጋገጠው ሁኔታ ስለመሻሻሉ ያቀረበው ማስረጃ ሣይኖር ተጠሪ የቀድሞ ሥራቸውን መስራት በመቀጠላቸው ብቻ የጉዳት ካሣ ልከፍል አይገባም በማለት ያቀረበው ክርክር ተቀባይነት ስለሌለው የሥር ፍ/ቤቶች የጉዳት ካሣ ሊከፍል ይገባል በማለት የሰጡት ውሣኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የለውም፡፡

2ኛውን ጭብጥ በተመለከተ አመልካች የመንግሥት የልማት ድርጅት መሆኑ አከራካሪ አይደለም፡፡ በአዋጁ አንቀጽ 109/1/ ሥርም በሕ/ስምምነቱ በሌላ አኳኋን ካልተመለከተ በቀር በአዋጁ ለሚሸፈኑ የመንግሥት ድርጅቶች ሠራተኞች የሚሠጠው የጉዳት ካሣ አሠሪው በገባበት የመድንን ዋስትና ወይም በመንግሥት የጡረታ ሕግ መሠረት ካሣው እንደሚከፈል ያመለክታል፡፡ ድርጅቱ መድን ያልገባ ከሆነ በመንግሥት የጡረታ ሕግ ለሚሸፈኑ ሠራተኞች የመንግሥት የጡረታ ሕግ ተፈፃሚ እንደሚሆን ንዑስ ቁጥር 2 አስቀምጧል፡፡

የመንግሥት ሠራተኞች የጡረታ አዋጅ ቁጥር 345/95 ጉዳት ለደረሰበት ሠራተኛ የሚከፈለው ካሣ መጠን የመንግሥት ሠራተኛው ጉዳት ከደረሰበት ወር በፊት ይከፈለው በነበረው መደበኛ የወር ደመወዙ 45% በአምስት ዓመት ተባዝቶ የሚኘው ሂሣብ በመንግሥት ሠራተኛው ላይ በደረሰው ጉዳት መቶኛ ተባዝቶ እንደሆነ አንቀጽ 33 ያመለክታል፡፡

ተጠሪ አመልካች የደረሰውን የጉዳት ዓይነት አመልካች የመድን ዋስትና ገብተው በማለት ያቀረቡት ክርክር ስለሌለ ጉዳቱ መድን ያልተገባለት መሆኑን አምነው እንደተቀበሉት ያስቆጥራቸዋል፡፡ አመልካችም የመንግሥት የልማት ድርጅት በመሆኑና ለጉዳቱ መድን ሽፋን ያልገባ በመሆኑ ተፈፃሚነት የሚኖረው የመንግሥት ሠራተኞች የጡረታ አዋጅ ላይ የተመለከተው የካሣ መጠን ነው፡፡ ስለሆነም አመልካች በአ/ቁ. 377/96

አንቀጽ 109/3/ መሠረት ካሣው እንዲከፈል የተሠጠው ውሣኔ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ሆኖ አግኝተነዋል፡፡

የመጨረሻውን ጭብጥ በተመለከተ ከፍ ሲል በተገለፀው የመንግሥት ሠራተኞች ጡረታ አዋጅ ቁጥር 345/95 አንቀጽ 33 የካሣው መጠን የሚሠላው ሠራተኛው ጉዳት ከደረሰበት ወር በፊት ይከፈለው በነበረው መደበኛ የወር ደሞዙ መሠረት ነው፡፡ በተያዘውም ጉዳይ ለተጠሪ የሚከፈለው የካሣ መጠን ሊሠላ የሚገባው በተጠሪ ላይ ጉዳቱ ከደረሰበት ከሠኔ 20/1999 ዓ.ም. በፊት በነበረው ወር ይከፈላቸው በነበረው መደበኛ የወር ደመወዝ መሠረት እንጂ ከጉዳቱ በኋላ በእድገት ባገኙት ደመወዝ መሠረት ሊሆን አይገባም፡፡

ው ሣ ኔ

1. ፌ/መ/ደረጃ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 36135 በ01/05/2001 ዓ.ም. የሰጠው ውሣኔ እና የፌ/ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 75693 በ28/05/2001 ዓ.ም. የሰጠው ትዕዛዝ ተሻሽለዋል፡፡
2. አመልካች ለተጠሪ የጉዳት ካሣ የመክፈል ግዴታ አለበት፡፡
3. የጉዳት ካሣውም ሊሠላ የሚገባው በአ/ቁ. 345/95 አንቀጽ 33 መሠረት ተጠሪ ከሠኔ 20/1999 ዓ.ም. በፊት በነበረው ወር ይከፈላቸው በነበረው የወር ደመወዝ መሠረት ነው ብለናል፡፡
4. ወጪና ኪሣራ ይቻቻሉ፡፡

መዝገቡ ተዘግቷል፡፡ ለመ/ቤት ይመለስ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

ነ/ዓ

https://chilot.me

የሰ/መ/ቁ 37313

ግንቦት 18 ቀን 2001

ዳኞች፡- ዓብዱልቃድር መሐመድ

ሐጐስ ወልዱ

ሂሩት መለሰ

በላቸው አንሺሶ

ሱልጣን አባተማም

አመልካቾች፡- 1. አቶ መሐሪ ተክለማርያም } ጠበቃ ቀረቡ

2. ወ/ሮ መድህን ወልዱ }

ተጠሪዎች፡- የወ/ሮ ገነት መኮንን ወራሾች

1. ወ/ት ሜሮን ብርሃኑ ቀረበች

2. " ህሊና ብርሃኑ አልቀረቡም

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሠጥተናል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የተጀመረው በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ሆኖ ተጠሪዎች ከሳሾች ሲሆኑ አመልካቾች ተከሳሾች ነበሩ፡፡ ክሱም የሟች ብርሃኑ ጫላና የእኔ የባልና ሚስት የጋራ ሀብት የሞግዚት አድራጊዎቼ የውርስ ንብረት የሆነውን በወረዳ 25 ቀበሌ 01 ቁጥሩ 714 የሆነውን መኖሪያ ቤት ከሕግ ውጪ የያዙበት ውል ፈራሽ ሆኖ ቤቱን እንዲያስረክቡ ይወሰንልን የሚል ነው፡፡

አመልካቾችም የባልና ሚስት የጋራ ሀብት መሆኑን የሚያስረዳ ማስረጃ አላቀረቡም፡፡ ክርክር በተነሳበት ቤት ላይ ኖረው አያውቁም ሚስት ወ/ሮ ዘቢደር አናውጤ እንጅ ከሳሽ አይደሉም ተጠቃሹ ቤት ወ/ሮ ገነት መኮንን ጋበቻ መሠረትን ከሚሉት ከ1973 ዓ.ም በፊት አቶ ብርሃኑ ጫላና ባለቤታቸው ወ/ሮ

ዘቢደር አናውጤ 1966 ዓ.ም የገዙት ለመሆኑ ማስረጃ አለ፡፡ ስለዚህ በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 33(2) መሠረት ለመክሰስ ስለማይችሉ ክሱ ይሠረዝ በማለት መልስ በመስጠት ተከራክረዋል፡፡

ግራ ቀኙን ያከራከረው የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ/ቁጥር 06185 በ8/2/2000 ዓ.ም በዋለው ችሎት ወ/ሮ ገነት መኮንን የሚች አቶ ብርሃኑ ጫላ ሚስት መሆናቸው በፍ/ቤት በመ/ቁጥር 01783 ከተወሰነ በኋላ ወ/ሮ ዘብይደሩ አናውጤ ተቃዋሚ ሆነው ገብተው ተከራክረው ፍ/ቤቱ ወ/ሮ ገነትን ሚስትነት ስላፀናው ይግባኝ ቀርቦ የፌ/ከ/ፍ/ቤት በመ/ቁጥር 17437 ላይ በ30/5/98 ዓ.ም በዋለው ችሎት የወ/ሮ ዘቢደሩ ምሥክሮች ተሰምተው እንደገና በመቃወሚያ አቤቱታው ላይ ውሳኔ እንዲሠጥበት ጉዳዩን ለታች ፍ/ቤት የላከው ሲሆን ወ/ሮ ዘብይደሩ በክርክሩ ሳይቀጥሉ ቀርተዋል፡፡ በመሆኑም የፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት ወ/ሮ ገነት መኮንን የሚች ብርሃኑ ጫላ ሚስት ናቸው ሚች ወ/ሮ ገነት እና ሚች አቶ ብርሃኑ ሲጋቡ በ6-10-73 ዓ.ም ባደረጉት የጋብቻ ውል ላይ ለክርክሩ መነሻ የሆነው ቤት የጋራ እንዲሆን ብለዋል፡፡ የእሳቸው ድርሻ ላይ ፈቃድ ሳይጠየቅ የተደረገ ውል ሊሠረዝ ይገባል በማለት የሽያጩ ውል ተሠርዞ ቤቱን ያስረክቡ በማለት ወስኗል፡፡ በዚህ ውሳኔ ላይ ይግባኝ የቀረበለት ከፍተኛ ፍ/ቤትም በመ/ቁጥር 59947 በሆነው መጋቢት 24 ቀን 2000 ዓ.ም በዋለው ችሎት በሚስትነት ዙሪያ ያለው ክርክር ሁለቱም ተከራካሪዎች በሕይወት የሌሉ በመሆኑ አመልካቾች ወ/ሮ ገነት ሚስት አይደሉም ወ/ሮ ዘቢደር ሚስት ናቸው የሚል ክርክር የሕግ መሠረት የለም፡፡ ውልም በፍ/ሕ/ቁጥር 1723 መሠረት በሕግ ፊት የሚፀና አይደለም በማለት ውሳኔውን በማጽናቱ የቀረበ የሰበር አቤቱታ ነው፡፡

አመልካቾች ሚያዝያ 10 ቀን 2000 ዓ.ም በተፃፈ አቤቱታ ያቀረቡት ቅሬታ፡-

- ተጠሪዎች የሚች ብርሃኑ ጫላ ልጆችና ወራሾች መሆናቸው እና የወ/ሮ ገነት መኮንን ሚስትነት የተረጋገጠበት ውሳኔ በይግባኝ ሰሚ ፍ/ቤት ተሰርዞ ጉዳዩ እንደገና ታይቶ እንዲወሰን ተብሎ የታዘዘ ቢሆንም ለሥር ፍ/ቤት እንዲያቀርቡ የታዘዘውን ማስረጃዎች ሳያቀርቡ ከዚህ ዓለም በሞት በመለየታቸው በሕግ ፊት የሚፀና የሚስትነት ውሳኔ አልተሠጠም፡፡
- ተጠሪዎችም የሚች ብርሃኑ ጫላ ልጆች ብሎም ሕጋዊ ወራሾች መሆን የሚመሠረተው ሚች እናታቸው የሚች አቶ ብርሃኑ ጫላ ሚስት ናቸው ከሚል ከተረጋገጠ ፍሬነገር በመነሳትና በጋብቻ ውስጥ የተወለዱ ልጆች አባት የእናታቸው ባል ነው በሚለው የሕግ ግምት መሠረት ነው፡፡ ሆኖም የእናታቸው ሚስትነት ሳይረጋገጥ የተጠሪዎች ወራሽነት ተረጋግጧል ለማለት ስለማይቻል የሥር ፍ/ቤቶች በዚህ ረገድ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ፈጽሟል በማለት ውሳኔው እንዲሻር የሚጠይቅ ነው፡፡

ቅሬታውን መሠረት በማድረግ የተጠሪዎች እናት የሚች አቶ ብርሃኑ ጫላ ሚስት መሆናቸውና የተጠሪዎች ወራሽነት አልተረጋገጠም እየተባለ ለክርክሩ መንስኤ የሆነው ቤት ያለተጠሪዎች እናት ፈቃድ በሚች የተሸጠው በሕግ አግባብ አይደለም ውሉም በፍ/ሕ/ቁጥር 1723 ላይ የተቀመጠውን መስፈርት አያሚሉም ተብሎ አመልካቾች ቤቱን ያስረክቡ የመባሉን አግባብነት ለመመርመር ለሰበር ሰሚ ችሎት እንዲቀርብ ታዞ ግራ ቀኙ በዚህ ፍ/ቤት የጽሑፍና የቃል ክርክር አካሂደዋል፡፡ በተጠሪዎች በኩል የቀረበው ክርክር በአጭሩ በምሥክሮች መስማት ረገድ ለወ/ሮ ዘቢደር መስቀለኛ ጥያቄ የመጠየቁ አጋጣሚ ስለሚፈጠር ምስክሮች ቃል ይሰማ ተብሎ

የተሠጠውን ውሳኔ አመልካቾች መከራከሪያ ሊያደርጉ አይችሉም፡፡ እንደገና እንዲታይ መመለስ የመክሰስ መብትንና ጥቅምን አያሳጣም፡፡ በይግባኝ ሰሚ ፍ/ቤት የጋብቻ ውል ላይ ተለይቶ የተሠጠ ውሳኔ የለም በማለት ውሳኔው እንዲፀና ተከራክረዋል፡፡

እኛም የግራ ቀኙን ክርክር እንደሚከተለው መርምረናል፡፡

በቀዳሚነት ሊታይ የሚገባው የሕግ ነጥብ በይግባኝ ሰሚ ፍ/ቤት ጉዳዩን መጀመሪያ ያየው ፍ/ቤት እንደገና መልሶ እንዲያይ ጭብጥ ይዞ መመለስ የቀድሞውን ውሳኔ የመሻር ውጤት ይኖረዋል ወይንስ አይኖረውም የሚለው ነጥብ መታየት የሚገባ ነው፡፡ የተጠሪዎች ክርክር በጥቅሉ ሲታይ ጉዳዩ እንደገና እንዲታይ ቢመለስም የሚስትነትን ውሳኔ አልሻረውም የሚል ነው፡፡ የአመልካቾች ክርክር ደግሞ የቀድሞ ሚስትነት ውሳኔ በይግባኝ ሰሚ ፍ/ቤት ክርክር ተካሂዶ ውሳኔው ተሠርዞ ጉዳዩ እንደገና ታይቶና ማስረጃ ተሰምቶ እንዲወሰን በተባለው መሠረት እንዲያቀርቡ የታዘዙትን ምስክሮች ሳያቀርቡ ከዚህ ዓለም በሞት በመለየታቸው በሕግ ፊት የሚፀና የሚስትነት ውሳኔ የለም በማለት ነው፡፡ እንግዲህ አንድ ፍ/ቤት የሠጠው ውሳኔ በይግባኝ ሰሚ ፍ/ቤት ክርክር ተሰምቶ ጉዳዩ እንደገና መጀመሪያ ያየው ፍ/ቤት መልሶ እንዲያየው ከተደረገ የቀድሞ ውሳኔ እንዳልተወሰነ ወይም በውሳኔው የተገኘው መብት እንደሌለ ወይም እንደተሻረ የሚቆጠር ነው፡፡ በተያዘው ጉዳይ የተጠሪዎች እናት ሚስት ናቸው ተብሎ የተሠጠው ውሳኔ ማስረጃ ተሰምቶ እንዲወሰን በወሰነው ፍ/ቤት ተመልሷል፡፡ በተመለሰው ውሳኔ መሠረት ክርክር ሳይደረግና የተባለው ምሥክሮች ክርክርም ሳይካሄድ የሚስትነታቸው ጉዳይ በእንጥልጥል ላይ ቀርቷል፡፡ በመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት የአሁኑ ተጠሪዎች እናት ሞግዚትነት የተገኘው የሟች ሚስት ነበሩ ልጆችም የተወለዱት ከሚስትነታቸው ነው ተብሎ በፍ/ቤት በተረጋገጠው ውሳኔ መሠረት ነው፡፡ ይህ ውሳኔ ደግሞ በይግባኝ ሰሚ ፍ/ቤት እንዳልተወሰነ ተደርጐ እንደገና ምሥክሮች

ተሰምቶ እንዲወሰን ከተደረገና ክርክር ተካሂዶበት ውሳኔ ካልተሠጠ በስተቀር በእንጥልጥል ላይ ያለ ጉዳይ ከሚሆን በስተቀር በሕግ ፊት የሚፀና ሚስትነትን የሚያረጋግጥ ውሳኔ አለ ለማለት አይቻልም፡፡ የጽሑፍ የጋብቻ ውልን ይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት ለይቶ አልወሰነውም የሚለውን ክርክር በተመለከተ የውሳኔው ይዘት ሲታይ በጽሑፍ ውል ላይ ብቻ ተንተርሶ የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት የሠጠው ውሳኔ ያለአግባብ በመሆኑ የምሥክሮች ቃል በመስማት እንዲወሰን መባሉ የጽሑፍና የሰው ማስረጃዎች ሁለቱም ተመዝኖ ሊወሰን የሚገባ መሆኑን የሚያመለክት እንጅ ውልን አልኳውም የሚያስብል የሕግ መሠረት አይኖርም፡፡ የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ለውሳኔው መሠረት ያደረገው በከፍተኛ ፍ/ቤት የሚስትነት ውሳኔ አልተሻረም በማለት ነው፡፡ ለሽያጩም ውል መፍረስ ምክንያት የሆነው ያለሚስት ፈቃድ የተደረገው የሽያጭ ውል ሊሠረዝ ይገባል በማለት የውሳኔው መሠረት ሚስትነት ነው፡፡ የሚስትነት ውሳኔ አልተሻረም የተባለው ውሳኔ ከፍ ሲል እንደተመለከተው እንዳልተወሰነ ወይም እንደሌለ የሚቆጠር ውሳኔ ነው፡፡ ውሳኔው እንደሌለ ወይም እንዳልተወሰነ የሚቆጠር ከሆነ ደግሞ ከዚህ የሚመነጭ መብትም ሆነ ጥቅም ሊኖር አይችልም፡፡ የሽያጩ ውል እንዲሠረዝ ለመቃወም መብት የተገኘው ከሚስትነት ነው፡፡ ሚስትነት ከሌለ ደግሞ መቃወሚያ ማቅረብ አይቻልም፡፡ በመሆኑም አመልካቾች በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 33(2) መሠረት ተጠሪዎች የመክሰስ መብት የላቸውም በማለት ያቀረቡትን ክርክር ፍ/ቤቱ ባለመቀበል የሠጠው ውሳኔ ከፍተኛ ፍ/ቤትም ይህን ማረም ሲገባው በማጽናት የሠጠው ውሳኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ነው ብለናል፡፡

ው ሳ ኔ

1. የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ/ቁጥር 06185 በ8/2/2000 ዓ.ም እንዲሁም የከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ 59947 መጋቢት 24 ቀን 2000 ዓ.ም በዋለው ችሎት የሠጠው ውሳኔ በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 348(1) መሠረት ተሽሯል፡፡ የፃፍ፡፡
2. ተጠሪዎች የመክሰስ መብት የላቸውም ብለናል፡፡
3. ወጪና ኪሳራ ግራ ቀኙ ይቻቻሉ፡፡ መዝገቡን ዘግተናል ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

ራ/ታ

የሰበር መ/ቁ 37866
ግንቦት 19 ቀን 2001 ዓ.ም

ዳኞች፡- መንበረፀሐይ ታደሰ
ሐጎስ ወልዱ
ሂሩት መለሰ
ታፈሰ ይርጋ
ሱልጣን አባተማም

አመልካች፡- ሙሉጌታ አባይ ቀረበ
ተጠሪ፡- የፌዴራል አገር ውስጥ ገቢ ባለስልጣን ኑሪዬ አብተው /ነገረ ፈጅ/ ቀረበ

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል፡፡

ፍ ር ድ

ለሰበር አቤቱታው መነሻ የሆነው ጉዳይ በፌዴራል የግብር የግባኝ ሰሚ ጉባኤ የተጀመረውን የተጨማሪ እሴት ታክስ አከፋፈል ክርክር የሚመለከት ነው፡፡ ከመዝገቡ እንደሚታየው ለጉባኤው በይግባኝ የቀረበው አመልካች ሲሆን፣ ቅሬታውም በተጠሪ የተጣለብኝ መቀጫ ያለአግባብ ስለሆነ ይነሳልኝ የሚል ነው፡፡ ጉባኤው ከተጠሪ የቀረበውን ክርክር ከሰማ በኋላ፣ የመቀጮውን መጠን ዝቅ በማድረግ ወስኖአል፡፡ በሌላ በኩል ደግሞ ተጠሪ የጉባኤውን ውሳኔ በመቃወም ለፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ይግባኝ በማቅረቡ ክርክሩ በዚህ ደረጃም የተሰማ ሲሆን፣ ፍ/ቤቱ የግብር ይግባኝ ሰሚ ጉባኤ መቀጮን በተመለከተ በሚቀርበው ክርክር /ይግባኝ/ ላይ ስልጣን የለውም የሚል ምክንያት በመስጠት የጉባኤውን ውሳኔ ሽሮአል፡፡ የፌዴራል ጠ/ፍ/ቤትም ውሳኔው ጉድለት የለበትም በማለት አመልካች ያቀረበለትን ይግባኝ ውድቅ አድርጎአል፡፡ የሰበር አቤቱታው የቀረበው በዚህ ላይ ነው፡፡

የሰበር ችሎቱ አመልካች ግንቦት 18 ቀን 2000 ዓ.ም በጻፈው ማመልከቻ ያቀረቡለትን አቤቱታ መሠረት በማድረግ ተጠሪን አስቀርቦ ክርክሩን ሰምቶአል፡፡

አቤቱታው በሰበር ችሎት እንዲታይ የተወሰ ነው የግብር ይግባኝ ሰሚ ጉባኤ በመቀጮ ላይ በሚነሳው ክርክር ላይ ስልጣን የለውም በሚል የተሰጠውን ውሳኔ አግባብነት ለመመርመር ነው፡፡

አንደምንመለከተው አከራካሪው ነጥብ የግብር ይግባኝ ሰሚ ጉባኤ በዋናው ግብር ላይ የሚጣለውን መቀጫ በመቃወም በሚቀርበው ይግባኝ ላይ ሥልጣን አለው ወይስ የለውም የሚለው ነው፡፡ በሰበር መ.ቁ 34691 በቀረበው ክርክር በአሁኑ በተያዘው መዝገብ የተነሣው ጭብጥ አከራካሪ ስለነበር የሰበር ችሎቱ ለሕጉ ትርጉም በመስጠት የግብር ይግባኝ ሰሚ ጉባኤ በመቀጮ እና ወለድ ላይ የሚቀርበውን ይግባኝ አይቶ የመወሰን ስልጣን አለው በማለት ውሳኔ ሰጥቶአል፡፡ በዚህ አይነት የሰበር ችሎቱ የሚሰጠው ውሳኔ (የሕግ ትርጉም) በችሎቱ እስካልተለወጠ ድረስ አስገዳጅ እንደሚሆን የፌዴራል ፍ/ቤቶችን አዋጅ እንደገና ለማሻሻል በወጣው አዋጅ ቁ 454/97 በአንቀጽ 2(4) ተደንግጎአል፡፡ ስለዚህም የሚከተለውን ውሳኔ ሰጥተናል፡፡

ው ሳ ኔ

1. የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ.ቁ 46438 ጥቅምት 21 ቀን 2000 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ እና የፌዴራል ጠ/ፍ/ቤት በመ.ቁ 34888 የካቲት 21 ቀን 2000 ዓ.ም የሰጠው ትዕዛዝ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁ 348(1) መሠረት ተሽረዋል፡፡
2. የግብር ይግባኝ ሰሚ ጉባኤ በመቀጮ እና ወለድ ላይ የሚቀርበውን ይግባኝ የማየት ስልጣን አለው ብለናል፡፡ ወጪና ኪሣራ ግራ ቀኝ ወገኖች የየራሳቸው ይቻሉ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

ራ/ታ

የሠ/መ/ቁ. 38152

29/08/2001

ዳኞች፡- አብዱልቃድር መሐመድ
ሒሩት መለሠ
ታፈሰ ይርጋ
አልማው ወሌ
ዓሊ መሐመድ

አመልካች፡- የወ/ሮ ገነት ዳምጤ ወራሾች - ጠበቃ ቀረቡ፡፡

ተጠሪ፡- እነ አቶ ይስማ አስፋው - ጠበቃ ቀረቡ፡፡

መዝገቡ ተመርምሮ ቀጥሎ የተመለከተው ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍ ር ድ

ይህ ጉዳይ የውርስ ሀብት ክፍፍልን የሚመለከት ሲሆን ተጠሪዎች በአመልካች ላይ በፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ባቀረቡት ክስ በአዲስ አበባ ከተማ በወረዳ 11 ቀበሌ 17 ክልል የሚገኘውን ቁጥር 847 የሆነውን ቤት ጥቅምት 19 ቀን 1962 ዓ.ም. ሟች ወ/ሮ ተካበች ሀብተወልድ ባደረጉት ኑዛዜ ለከሣሾችና የተከሣሽ ባለቤት ለሆነው ወንድማችን ሠጥተዋል፡፡ ከዚህ በተጨማሪም አውራሻችን ወ/ሮ ተካበች ሀብተወልድ በባንክ ያስቀመጡትን ብር 4666 ወንድማችንና የተከሳሽ ባለቤት የሆኑት ወስደው አላካፈሉንም፡፡

ስለዚህ ተከሣሽ ከላይ የተጠቀሰውን ቤትና አብረውት ያሉትን ቤቶች እንደዚሁም ከገንዘቡ እንዲያካፍሉን ይወሰንልን በማለት ጠይቀዋል፡፡

ተከሣሽ /የአሁን አመልካቾች አውራሽ/ ቀርበው በሰጡት መልስ ከሳሾች አውራሻችን የሚሏቸው ወ/ሮ ተካበች ሀብተወልድ ከሞቱ በኋላ በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1000 ላይ እንደተቀመጠው በ3 ዓመት ጊዜ የውርስ ሀብት ይገባናል በማለት ጥያቄ ያላቀረቡ

ስለሆነ አቤቱታው በይርጋ ቀሪ ሆኗል በማለት የተከራከሩ ሲሆን ለፍሬ ጉዳዩም ሙሉ መልስ ሰጥተዋል፡፡

የፌዴራል መ/ደ/ፍ/ቤትም የይርጋ ክርክሩ ተቀባይነት የለውም ካለ በኋላ ክስ የቀረበበት ቤት የግራ ቀኙ የጋራ ሀብት ስለሆነ 2/3ኛውን ከሣሾች ቀሪውን 1/3 ደግሞ ተከሣሽ እንዲወስዱ በማለት ውሣኔ ሰጥቷል፡፡

ተከሣሽ በዚሁ ውሣኔ ቅሬታ አድሮባቸው የይግባኝ ቅሬታቸውን ለፌዴራል ከ/ፍ/ቤት አቅርበው ፍ/ቤቱም በበኩሉ ግራ ቀኙን አከራክሮ የሥር ፍ/ቤት ውሣኔ ጉድለት የሌለው ነው በማለት ይግባኙን ባለመቀበል ውሣኔውን አጽንቷል፡፡

የሰበር አቤቱታው የቀረበው ይህንኑ በመቃወም ሲሆን ይህም ችሎት አቤቱታውን መርምሮ በሥር ፍ/ቤት በአመልካቾች አውራሽ በኩል የተነሳው የይርጋ መቃወሚያ ተቀባይነት ሳያገኝ መቅረቱ ተጠሪዎች ባሉበት ለሰበር ቀርቦ ሊታይ እንደሚገባው በማመኑ ተጠሪዎችን በመጥራት ግራ ቀኙን አከራክሯል፡፡

በአጠቃላይ የክርክሩ ይዘት ከፍ ብሎ የተመለከተው ሲሆን የሰበር አቤቱታው ያስቀርባል ከተባለበት ነጥብ አኳያ እንደሚከተለው ተመርምሯል፡፡

ከክርክሩ መገንዘብ እንደተቻለው ለክሱ ምክንያት የሆነው ቤት ተጠሪዎች ሟች ወ/ሮ ተካበች ሀ/ወልድ በኑዛዜ ሠጥተውናል የሚሉት በ1962 ዓ.ም. ሲሆን ወ/ሮ ተካበች ሀ/ወልድ ደግሞ ከዚህ ዓለም በሞት የተለዩት በ1968 ዓ.ም. ነው፡፡ የውርስ ንብረቱ ድርሻችንን የአመልካቾች አውራሽ ሊያካፍሉን ይገባል በማለት ክስ የመሠረቱት በ1994 ዓ.ም. ነው፡፡

በፌዴራል መ/ደ/ፍ/ቤት ክርክር ሲደረግ አቤቱታው በይርጋ ቀሪ ሆኗል በማለት የአመልካቾች አውራሽ የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ ያቀረቡት በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1000 ላይ የተመለከተውን በመጥቀስ ነው፡፡ የዚህ ድንጋጌ ተፈፃሚነት የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በውሣኔው ላይ እንዳሰፈረው አንድ እውነተኛ የሆነ ወራሽ ትክክለኛው ወራሽ መሆኑ

ታውቆለት ዋጋ ያለው የወራሽነት ማስረጃ ሳይኖረው የውርሱን ንብረት በእጁ ያደረገው ሰው የውርሱን ንብረት እንዲለቅ ክስ በሚያቀርብበት ጊዜ ነው። ነገር ግን በተያዘው ጉዳይ በአመልካቾች አውራሽ ላይ ክስ ቀርቦ የነበረው ምንም ዓይነት መብት ሳይኖራቸው ይዘውት የሚገኘውን የውርስ ሀብት ድርሻችንን ትልቀቅልን በማለት ስለሆነ የተጠቀሰው ድንጋጌ ለዚህ ጉዳይ አግባብነት አይኖረውም።

ተጠሪዎች በዚህ መልኩ ያቀረቡት አቤቱታ በምን ያሕል ጊዜ መቅረብ እንዳለበት በውርስ ሕጉ ላይ አልተመለከተም። የውርስ ሕጉ በዚህ ረገድ ክፍተት ካለበት ወደ ጠቅላላ ሕግ በመሄድ ለጉዳዩ እልባት መስጠት በሕግ አተረጓጎም መርህ /principles of legal interpretation/ የተፈቀደ ነው። በዚሁ መሠረትም ጉዳዩን በፍትሐብሔር ሕጉ ጠቅላላ ስለውሎች ከተደነገገው አንፃር ተመልክተነዋል። በዚህ ክፍልም ግዴታዎች ከውል የተገኙ ባይሆንም በውል ሕግ ላይ የተመለከቱት ድንጋጌዎች ተፈፃሚነት እንዳላቸው በቁጥር 1677/1/ ላይ ተመልክቷል። በውል ሕግ ደግሞ ዋናው የይርጋ ድንጋጌ በቁጥር 1845 ላይ የተመለከተው የ10 ዓመት የይርጋ ጊዜ ነው።

በተያዘው ጉዳይ ተጠሪዎች በውርስ የተላለፈልንን ድርሻ ንብረታችንን ሊለቁልን ይገባል በማለት በአመልካቾች አውራሽ ላይ ክስ የመሠረቱት ከላይ እንደተመለከተው በ1994 ዓ.ም. ሲሆን ኑዛዜውን አድርገዋል የተባሉት ግለሰብ በሞት የተለዩት ደግሞ በ1968 ዓ.ም. ነው። ኑዛዜው ከሚች ሞት በኋላ ውጤት የሚኖረው እንደመሆኑ መጠን ሚች ከሞቱበት ጊዜ ጀምሮ በ10 ዓመት ጊዜ ውስጥ ተጠሪዎች አቤቱታውን ማቅረብ ሲገባቸው ከ26 ዓመት በኋላ ጥያቄውን ማቅረባቸው በይርጋ የማይታገድበት ምክንያት አይኖርም።

ስለሆነም የሥር ፍ/ቤቶች የፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1000 ለዚህ ጉዳይ አግባብነት አይኖረውም ማለታቸው ተገቢ ቢሆንም ነገር ግን ከ26 ዓመት በኋላ የቀረበን የውርስ ንብረት ክፍያ ጥያቄ ከጠቅላላ ሕግ አኳያ በይርጋ የታገደ ሆኖ ሳለ ከዚህ አንፃር የይርጋ

ክርክሩን ሳይመለከቱት መቅረታቸው መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት ሆኖ ተገኝቷል፡፡

ው ሣ ኔ

1. የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 18669 በ24/01/2000 ዓ.ም. የሰጠው ፍርድ እንደዚሁም የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ 61155 በ21/9/2000 ዓ.ም. የሰጠው ፍርድ በፍ/ብ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁ. 348/1/ መሠረት ተሽሯል፡፡
2. ተጠሪዎች ያቀረቡት ክስ በይርጋ ቀሪ ሆኗል ተብሎ ተወስኗል፡፡
3. ግራ ቀኙ ወጭና ኪሣራ ይቻቻሉ፡፡
4. መዝገቡ ተዘግቶ ወደ መ/ቤት ተመልሷል፡፡

የማይነበብ የአራት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

የሃሣብ ልዩነት

እኔ በአምስተኛው ተራ ቁጥር የተሰየምኩት ዳኛ፣ ተጠሪዎች የወ/ሮ ተካበች ሀብተወልድ ወራሽ መሆናቸውን በማረጋገጥ ንብረቱን ከሟች መካሻ ጌታነህ የአመልካች ባል ጋር በጋራ የያዙትና የባለቤትነት ደብተር በጋራ ያወጡ መሆኑን ከፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤትና ከፍተኛ ፍርድ ቤት ውሣኔ የተገለፀ በመሆኑ ይህም በፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 1053 ንዑስ አንቀጽ 2 መሠረት የወራሾቹ የጋራ ንብረት እንደሆነ ስለሚቆጠርና ተጠሪዎች ይህንን የጋራ ሀብታቸውን በፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 1272 ንዑስ አንቀጽ 1 መሠረት በማንኛውም ጊዜ ለመከፋፈል ጥያቄ ማቅረብ የሚችሉ በመሆኑ ተጠሪዎች ንብረት ለመካፈል ያቀረቡት ጥያቄ በይርጋ እይቋረጥም በማለት የልዩነት ሀሳቤን አስፍሬያለሁ፡፡

የማይነበብ የአንድ ዳኛ ፊርማ አለበት፡፡

ነ/ዓ

https://chilot.me

የሠ/መ/ቁ 38169

ግንቦት 12 ቀን 2001

ዳኞች፡- መንበረፀሐይ ታደሰ

ሐጎስ ወልዱ

ሂሩት መለሰ

በላቸው አንሺሶ

ሱልጣን አባተማም

አመልካች፡- የመንግሥት ቤቶች ኤጀንሲ ነ.ፈ. ሂሩት አስራት

ተጠሪ፡- የወ/ሮ ንጋቷ ዘለቀ ወራሽ አቶ እሸቱ ቦጋለ ቀርቧል

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የተጀመረው በፊዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ሲሆን አመልካች የሥር ከሣሽ ተጠሪ የሥር ተከሣሽ ነበሩ አመልካች ባቀረቡት ክስ በወረዳ 17 ቀበሌ 24 ቁጥር 360 የሆነውን ቤት ወ/ሮ ንጋቷ ዘለቀ ከ1973 ጀምሮ በመያዝ ክራይ ሣይከፍሉና የኪራይ ውል ሣይሞሉ እስከ የካቲት 1990 ድረስ ሲገለገልበት ከቆየ በኋላ ከዚህ አለም በሞት በመለየታቸው የተጠሪ ወራሽ የሚች ወራሽነኝ በማለት ቤቱን በመያዝ ክራይ ሣይከፍሉ ይገለገሉበታል የሥር 2ኛ ተከሣሽም የሚች ዘመድነኝ በማለት ቤቱን እየተገለገሉበት ስለሆነ ሁለቱም ተከሣሽ ኪራይ ሣይከፍሉ ከውል ውጭ በሕገ ወጥ መንገድ ቤቱን በመያዛቸው አመልካች አከራይቶ ሊያገኝ የሚገባውን ጥቅም አጥቷል፡፡ ስለዚህ ያለ አግባብ የበለፀጉበትን እስከ ሚያዝያ 30,1994 የቤቱን ኪራይ በወር 54 እያከራየ ሊያገኝ የሚገባውን ብር 14,193.76 ከወለድ ጋር 150,628.55 ባጠቃላይ 164,817.41 በአንድነትና በነጠላ ከፍለው ቤቱን ለቀው እንዲወጡ ሲል ጠይቋል፡፡

(ተጠሪ) ተከሣሽ ለቀረበበት ክስ መልሱን ሲሰጥ አመልካች የጠቀሰው የኪራይ ግምት የተጋነነ ነው። አመልካች በቤቱ ላይ ያለውን መብትና ጥቅም ባለማረጋገጡ በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 33(2)(3) መሠረት ክስ ማቅረብ አይችልም ፍ/ቤቱ ሥልጣን የለውም። በይርጋ ይታገዳል ካሉ በኋላ በአማራጭም መልሳቸውን ሲሰጡ አውራሻችን ወ/ሮ ንጋቷ እና እኔ በአንድነት ስንኖርበት ቆይተናል ቤቱ የተሰጠን በቀድሞ የደርግ መንግሥት የከተማ ልማት ቤት ምንስተር ትዕዛዝ መሠረት የቤተ መንግሥት አካባቢ በራሳችን ወጪ ሠርተን ስንጠቀምበት ለነበረው ቤታችን በልዋጭነት ነው። አመልካች በራሱ ተምኖ ያቀረበው ገንዘብ መጠን ሕጋዊ አይደለም ስለዚህ አመልካች ያቀረበው ክስ ውድቅ ሊሆን ይገባዋል ሲል መልሱን ሰጥቷል።

ጉዳዩ የቀረበለት የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤትም የቀረበውን ክስ ካለው ሕግ ጋር በማገናዘብ ውሣኔ ሰጥቷል በውሣኔውም የቀረቡትን የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያዎች ውስጥ በፍ/ሥ/ሥ/ቁ 33(2)(3) መሠረት አመልካች መብትና ጥቅም ስለሌለው ሊከሰን አይገባም ያሉትን ነጥብ ብቻ መርምረዋል። በመሆኑም አመልካች ተጠሪ ቤቱን ያስረክቡኝ የሚል ነው ይሁን እንጂ አመልካች ለተጠሪም ሆነ ለሌላ ሰው እያከራየ የሚያስተዳድር መሆኑን ወይም ቤቱ መወረሱን የሚያሳይ ማስረጃ አልቀረበም በቤቱ ላይ አለኝ የሚለውን መብት ወይም ጥቅም ምን እንደሆነ አላረጋገጠም ስለዚህ መቃወሚያውን በመቀበል ክሱን በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 33(2)(3) መሠረት ክሱን ውድቅ አድርጓል።

ጉዳዩን በይግባኝ ያየው የፌዴራሉ ከፍተኛ ፍ/ቤት ግራ ቀኙን በማከራከር አመልካች ይህን ቤት ከሥሩ ይዞ የሚያስተዳድረው የገነባው ወይንም በመንግሥት የተወረሰ ለመሆኑ አላስረዳም በተጨማሪም የቀረበው ማስረጃም ቤቱን እንዲያስተዳድር መብት ሊሰጡ የሚችሉ አይደሉም ከቤተ መንግሥት ተዕፏል የተባለው ደብዳቤም ቢሆን

ቤቱ የቤተ መንግሥት መሆኑን አያረጋግጥም፡፡ ስለዚህ አመልካች ክስ በቀረበበት ቤት ላይ መብት የለውም ሲል የሥር ውሣኔን በፍ/ሥ/ሥ/ቁ 348(1) አፅንቷል፡፡

የሰበር አቤቱታውም የቀረበው በዚሁ ውሣኔ ላይ ነው፡፡

አመልካች በ29/9/2000 ፅፎ ባቀረበው ማመልከቻ የሥር ፍ/ቤቶች የሰጡት ውሣኔ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ሥህተት የተፈፀመበት ነው፡፡ ሲል እንዲታረምለት ጠይቋል፡፡ ይህ የሰበር ችሎትም አቤቱታውን መሠረት በማድረግ ተጠሪውን አስቀርቦ ክርክራቸውን ሰምቷል፡፡ ጉዳዩ በሰበር ችሎት እንዲታይ የተወሰነው አመልካች መብት ወይም ጥቅም የለውም በማለት የተሰጠውን ውሣኔ ለመመርመር ነው፡፡

በዚህም መሠረት ይህንን ነጥብ ግራቀኙ ካቀረቡት ክርክር አቤቱታው ከቀረበበት ውሣኔ እና ከህጉ ጋር አገናዝበን መርምረናል፡፡

እና የክርክሩን አመጣጥ ባጭሩ ስናይ አመልካች ለክርክሩ መንስኤ የሆነውን ቤት ተጠሪ ወራሽ ነኝ በማለት ብቻ መብት ሣይኖራቸው ክራይ ሣይከፍሉ በሕገ ወጥ መንገድ እየተገለገሉበት ነው በማለት ውዝፍ ኪራይ ከፍለው ቤቱን እንዲለቁ በመጠየቁና ተጠሪም በበኩሉ ቤቱ የአመልካች እንዳልሆነና ቤቱን በደርግ ትዕዛዝ የከተማ ልማት በራሱ ወጪ ለሰራሁበት ቤት በልዋጭ ያገኘሁት ነው፡፡ ሊከሰኝ አይችልም ሲል በመከራከሩ የሥር ፍ/ቤቶች አመልካች በቤቱ ላይ መብት ወይም ጥቅም እንዳለው አላስረዳም በማለት ክሱን ውድቅ አድርጓል፡፡

እኛም አመልካች በተጠቀሰው ቤት ላይ ክስ የማቅረብ መብት ወይም ጥቅም የለህም የተባለው አስመልክቶ በመዝገቡ ውስጥ ያሉትን የተለያዩ ፅሑፍ (ደብዳቤ) ሆነ የግራ ቀኙ በሰበር ችሎት ያካሄዱትን የቃል ክርክር በጥልቀት እንደመረመርነው የተጠሪ አውራሽ (ሚች) የቤተ መንግሥት አገልጋይ የነበሩና የቤተ መንግሥት አስተዳደር በሰጣቸው ቤት ውስጥ ሲኖሩ የነበረ በመሆኑ ከግራ ቀኙ ክርክር ለመረዳት ተችሏል፡፡

በመሆኑም ይህ ክርክር የተነሳበት ቤት በጉርፍ ምክንያት በመፍረሱ ለቤተ መንግሥት አስተዳደር ቤቱን በጊዜያዊነት የተጠሪ አውራሽ በሕይወት እስካሉ እንዲገለገሉበት የተፈቀደላቸው እንጂ በልዋጭ የተሰጣቸው እንዳልሆነ ፍ/ቤቱ ተረድቷል ቤቱም በወቅቱ በነበረው የከተማ ልማትና የቤት ሚንስተር ትዕዛዙ ነው እንዲኖሩበት የተደረገው ይህ ማለት ደግሞ ቤቱ የመንግሥት መሆኑን ያስረዳል፡፡ ቤቱ የመንግሥት ከሆነ ስለ ቤቱ የመከራከር መብቱ መንግሥትን የወከለው ተቋም ነው እሱም አመልካች (የኪራይ ቤቶች ኤጀንሲ ነው ወደሚለው ድምዳሜ ያደርሰናል፡፡

ስለዚህ የሥር ፍ/ቤቶች ከዚህ በላይ የተጠቀሱትን ነጥቦች ሳያገናዝቡ አመልካች ለመክሰስ መብት ወይም ጥቅም የለውም ሲሉ የሰጡት ውሣኔ ከፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 33(2) መንፈስ ውጪ በመሆኑ አግባብነት ያለው ሆኖ አልተገኘም፡፡

<u>ው ሣ ኔ</u>

1. የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ.ቁ 21285 በቀን 20/1/98 እና የፌ.ከ/ፍ/ቤት በመቁ 43105 መጋቢት 2/2000 የሰጡት ውሣኔ ተሽሯል፡፡
2. አመልካች የመክሰስ መብት አለው ብለናል፡፡
3. የፌ.የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በፍሬ ነገሩ ላይ በመከራከር ሕጋዊ ውሣኔ ይስጥበት በማለት በፍ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁ 341 መሠረት መዝገቡን መልሰናል፡፡
4. የወጪና ኪሣራ ግራ ቀኙ ይቻቻሉ

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

ራ/ታ

የሠ.መ.ቁ 38189

ግንቦት 27 ቀን 2001 ዓ.ም

ዳኞች፡- ዓብዱልቃድር መሐመድ

ታፈሠ ይርጋ

ፀጋይ አስማማው

በላቸው አንሺሶ

አልማው ወሌ

አመልካች፡- ሮፓክ ኢንተርናሽናል ኃላ.የተ.የግል ማህበር - ጠበቃ ያለለት ተሾመ ቀረበ

ተጠሪ፡- ይደርሣል አእምሮ - ቀረቡ፡፡

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሠጥቷል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የአሠሪና ሠራተኛ አዋጅን መሠረት ያደረገ ሲሆን ክርክሩ የተጀመረው የአሁኑ ተጠሪ ህዳር 08 ቀን 1999 ዓ.ም ጽፈው ባቀረቡት የክስ ማመልከቻ ከሚያዝያ 15 ቀን 1993 ዓ.ም ጀምሮ በወር ብር 1200.00 ደመወዝ እየተከፈላቸው በአመልካች መ/ቤት በዕቃ ግምጃ ቤትነት እስከ 03/13/98 ዓ.ም ድረስ መስራታቸውን ሆኖም ከዚሁ ከተቀጠሩበት የስራ መደብ አመልካች መ/ቤት አንስቷቸው በወር ብር 650.00 በሚከፈልበት የሠዓት ተቆጣጣሪነት የስራ መደብ አዛውሯቸው ቅሬታ ቢያሰሙም ተገቢው ምላሽ በወቅቱ አመልካች ሣይሠጣቸው መቅረቱንና ከስራ ያሠናበታቸው ያላግባብ መሆኑን ዘርዝረው የካሣ፣ የአምስት ዓመት አገልግሎት፣ የዓመት ፈቃድ፣ የህዝብ በዓላት የ14 ቀናት ክፍያ፣ ለዘገየበት ክፍያ እንዲከፍልና የስራ ምስክር ወረቀት እንዲሠጣቸው ይወሰንላቸው ዘንድ ዳኝነት ጠይቀው በፌዴራሉ መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመሠረቱት ክስ መነሻ ነው፡፡ አመልካች በተከሣሽነቱ ቀርቦም ተጠሪ የተሠናበቱት ከ22/12/1998 ዓ.ም ጀምሮ እስከ 04/13/1998 ዓ.ም ድረስ በስራ ቦታቸው ላይ

ስላልተገኙ መሆኑን ገልፆ ስንብቱ ህጋዊ ነው በማለት ተከራክሯል፡፡ የስር ፍ/ቤትም የግራ ቀኙን ማስረጃዎችን ከሠማ በኋላ ጉዳዩን መርምሮ ተጠሪ ከተቀጠሩበት የስራ መደብ ወደ ሌላ ተዛውረው ቅሬታ እያሠሙ ባሉበት ሁኔታ በስራ ቦታቸው አልተገኙም ማለት ተገቢነት የሌለው ነው የሚለውን ነጥብ በምክንያትነት ይዞ የአመልካችን እርምጃ ከህግ ውጪ ነው በማለት የተለያዩ ክፍያዎች ለተጠሪ እንዲከፈሉ ወስኗል፡፡ በዚህ ውሣኔ አመልካች ባለመስማማት ይግባኙን ለፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ቢያቀርብም ፍ/ቤቱ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 337 መሠረት ሠርዞታል፡፡ የአሁኑ የሠበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንኑ የበታች ፍ/ቤቶችን ውሣኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው፡፡

የአመልካች ጠበቃ ግንቦት 29 ቀን 2000 ዓ.ም በፃፉት 2/ሁለት/ ገፅ የሠበር አቤቱታ በበታች ፍ/ቤቶች ውሣኔ መሠረታዊ የሆነ የህግ ስህተት ተፈፅሟል የሚሉባቸውን ምክንያቶች ዘርዝረው አቅርበዋል፡፡ ይዘቱም ባጭሩ የስር ፍ/ቤቶች ተጠሪ ከስራ ገበታቸው ከ10 ቀናት በላይ ስለመቅረታቸው ተረጋግጦ እያለ በአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 27(1/ለ) ስር ከተመለከተው ውጪ በተሣሣተ ትርጉም ተጠሪ ከስራ የቀሩት በበቂ ምክንያት ነው ማለታቸው ሊታረም ይገባል በማለት መከራከራቸውን የሚያሣይ ነው፡፡ የአመልካች የሠበር አቤቱታ ተመርምሮም በሠበር ችሎቱ ሊታይ ይገባዋል በመባሉ ተጠሪ ቀርበው መልሣቸውን መስከረም 27 ቀን 2001 ዓ.ም በፃፉት ማመልከቻ ሠጥተዋል፡፡ ይዘቱም ባጭሩ ወደተዛወሩበት የስራ መደብ ያልተገኙት የአመልካች ዘበኞች ያረጋገጡት ፍሬ ጉዳይ መሆኑንና የበታች ፍ/ቤቶች ውሣኔም የትርጉም ስህተት ያልተፈፀመበት መሆኑን ዘርዝረው ሊፀና ይገባል በማለት መከራከራቸውን የሚያሣይ ነው፡፡ የአመልካች ጠበቃ በበኩላቸው ህዳር 04 ቀን 2001 ዓ.ም በፃፉት የመልስ ማመልከቻ ተጠሪ ወደ አመልካች ግቢ ለመግባት በዘበኛ ተከልክያለሁ የሚሉት ክርክር አዲስ መሆኑን ገልፀው የሠበር አቤቱታቸውን በማጠናከር ተከራክረዋል፡፡

የጉዳዩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለመልኩ ከላይ የተገለፀው ሲሆን ይህ ችሎትም የግራ ቀኙን የፁሑፍ ክርክር የሠበር አቤቱታው ከቀረበበት ውሣኔ እና አግባብነት ካላቸው የህግ ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ በሚከተለው መልኩ መርምሮታል፡፡ እንደመረመረውም ተጠሪ የተመደብኩበት የስራ መደብ ካለመኖያ ነው በማለት ከስራ ገበታው ላይ ለ10 ተከታታይ ቀናት በላይ በመቅረቱ አመልካች ከስራ ሲያሰናብተው የስራ ውሉ የተቋረጠው ያለበቂ ምክንያት ነው ተብሎ የአመልካች እርምጃ ህገ ወጥ ነው ሲባል መወሠኑ ባግባቡ መሆን ያለመሆኑ በጭብጥነት ሊታይ የሚገባው ሁኖ አግኝቶታል፡፡

ከክርክሩ ሂደት መገንዘብ የተቻለው አመልካች የተጠሪን የስራ ውል ያቋረጠው ተጠሪ በተዛወሩበት የስራ መደብ ሣያገኙ ከ10/አስር/ ተከታታይ የስራ ቀናት በላይ መቅረታቸውን መሠረት በማድረግ መሆኑንና ተጠሪ በበኩላቸው የሚከራከሩት በተዛወሩበት የስራ መደብ ያልተገኙት የአመልካች ዘበኞች ግቢ እንዳይገቡ ስለከለከሏቸው እና የስራ መደብ ዝውውሩን በመቃወም ቅሬታ አሰምተው ውጤቱን እየተጠባበቁ ስለነበር መሆኑን በመግለፅ ነው፡፡

እንግዲህ አመልካች ተጠሪን ከተቀጠሩበት የስራ መደብ ወደ ሌላ የስራ መደብ በማዛወር ተጠሪ ተገቢው ደብዳቤ ከተሠጣቸው በኋላ በተዛወሩበት የስራ መደብ ሣይገኙ ከ10/አስር/ ተከታታይ ቀናት በላይ የቀሩት በአመልካች ጥበቃ ክልከላ ስለመሆኑ በመጥቀስ ይኸው ተግባር በቂ ምክንያት ነው ሲሉ ተጠሪ የሚከራከሩ ሲሆን የአመልካች ጠበቃ ይህንኑ የክርክር ነጥብ በስር ያልተነሣ ስለመሆኑ ጠቅሰው የመልስ መልስ ሠጥተዋል፡፡ ይህ ችሎትም የስር ፍ/ቤትን ዋና መዝገብ በማስቀረብ ጉዳዩን ሲያጣራው በስር ፍ/ቤት ክሱ በተሠማበት ወቅት ተጠሪ ይህንኑ የክርክር ነጥብ አንስተው ምስክሮቻቸውም የሚያስረዱት ጭብጥ መሆኑን ገልፀው ምስክሮቻቸው መስማታቸውን

አረጋግጧል፡፡ በመሆኑም የአመልካች ጠበቃ አዲስ ክርክር ነው በማለት ያቀረቡትን ክርክር አልተቀበልነውም፡፡

በሌላ በኩል ተጠሪ ከላይ የተጠቀሠውን የክርክር ነጥብ በስር ፍ/ቤት ያነሡት ቢሆንም ጉዳዩን ለማስረዳት የተሠሙት ምስክሮች ግን የአመልካች ጠበቃ ተጠሪን ግቢ እንዳይገቡ የከለከሏቸው ስለመሆኑ የሠጡት የምስክርነት ቃል የለም፡፡ የስር ፍ/ቤትም ተጠሪ በስራ ቦታቸው ላይ ያልተገኙት በአመልካች ጥበቃ ክልከላ አለመሆኑን በመገንዘብ ተጠሪ በስራ መደቡ ለውጥ ምክንያት ቅሬታ እያሰሙ ባሉበት ሁኔታ በስራ ገበታቸው ላይ አልተገኙም ሊባል አይገባም በማለት ነው፡፡ በመሆኑም ተጠሪ በተዛወሩበት የስራ መደብ ከአምስት ተከታታይ የስራ ቀናት በላይ ያልተገኙት በአመልካች ጥበቃ ክልከላ ምክንያት አለመሆኑን ስለተገነዘብን በዚህ ረገድ ያቀረቡትን ክርክር ውድቅ አድርገናል፡፡

የስር ፍ/ቤት ተጠሪ በስራ ላይ ያልተገኙት ዝውውሩን ተቃውመው ቅሬታ ሲያሠሙ በነበረበት ወቅት መሆኑን ጠቅሶ ተጠሪ ያለበቂ ምክንያት ከስራ ቀርተዋል ሊያስብላቸው አይችልም፡፡ ሲል የደረሠበትን ድምዳሜ ህጋዊነቱን ተመልክተናል፡፡

በመሠረቱ በቂ ምክንያት ሣይኖረው በተከታታይ ለአምስት የስራ ቀናት በስራ ገበታው ያልተገኘ ሠራተኛን ማስጠንቀቂያ መስጠት ሣያስፈልግ የስራ ውሉን ለማቋረጥ ለአሠሪው ህጉ የሠጠው ስልጣን መሆኑን የአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 27(1/ለ) ድንጋጌ ያሣያል፡፡ ሠራተኛው የአሠሪውን እርምጃ ሊቃወመው የሚችለው በቂ ምክንያት ያለው ስለመሆኑ በማስረዳት ነው፡፡ በቂ ምክንያት የሚለው ሀረግ መመዘኛው ደግሞ ሠራተኛው ከስራ ቦታው ሊገኝ የማይችልበት ሁኔታ ስለመኖሩ ሊያመላክቱ የሚችሉ ምክንያቶች ስለመሆኑ ከአዋጁ አጠቃላይ ዓላማና ከተጠቃሹ ድንጋጌ ይዘትና መንፈስ ለመገንዘብ የምንችለው ጉዳይ ነው፡፡ በመሆኑም ከስራ የቀረ ሠራተኛ በቂ ምክንያት ኑሮት ከስራው ቀርቷል ለማለት የሚቀርበው ማስረጃ ሠራተኛው በስራ ቦታው ለመገኘት የሚያስችል መሰናክል የነበረ መሆኑን የሚያስረዳ ሊሆን ይገባል፡፡ ይህም

ሠራተኛው ባልተገባ ምክንያት ከስራው በመቅረት በምርትና ምርታማነት ላይ አሉታዊ ተፅዕኖ እንዳያሳድር ሊያደርግ የሚችል ነው፡፡

ወደተያዘው ጉዳይ ስንመለስም ተጠሪ በስራ ገበታቸው ያልተገኙት ምክንያት የስራ መደብ ዝውውሩን በመቃወም ቅሬታ እያሰሙ በነበሩበት ወቅት ስለመሆኑ የስር ፍ/ቤት ገልጿል፡፡ ሆኖም የስራ መደብ ዝውውር መደረግና ሠራተኛው ቅሬታውን በማሠማት ላይ መሆኑ በስራ ቦታ ላለመገኘት እንደ በቂ ህጋዊነት ምክንያት የሚወሠድ አይደለም፡፡ የስራ መደብ ዝውውሩ ሠራተኛው በስራው ቦታ እንዳይገኝ መሠናክል የሚሆንበት ሁኔታ የለምና፡፡ ሠራተኛው በዝውውሩ ላይ ቅሬታ ካለውም ስራውን እየሠራ በህጉ በተዘረጋው ሥርዓት መሠረት መብቱን ማስጠበቅ አለበት እንጂ ከስራው ሊቀር አይገባም፡፡ ስለሆነም የበታች ፍ/ቤቶች በጉዳዩ ላይ የሠጡት ውሣኔ ከላይ በተመለከቱት ምክንያቶች መሠረታዊ የሆነ የህግ ስህተት የተፈፀመበት ሁኖ ተገኝቷል፡፡ በዚህም መሠረት ተከታዩን ወስነናል፡፡

ው ሣ ኔ

1. በፌዴራል መ/ደ/ፍ/ቤት በመ/ቁ 32745 ጥር 05 ቀን 2000 ዓ.ም ተሠጥቶ በፌ/ከ/ፍ/ቤት በመ/ቁ 62988 መጋቢት 01 ቀን 2000 ዓ.ም በትዕዛዝ የፀናው ውሣኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 348(1) መሠረት ተሽሯል፡፡
2. የአመልካች የስራ ውሉን ያቋረጠው በህጉ መሠረት ነው ብለናል፡፡
3. ወጪና ኪሣራ የየራሣቸውን ይቻሉ ብለናል፡፡

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መ/ቤት ይመለስ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

ራ/ታ

https://chilot.me

የሠ/መ/ቁ 38543

ግንቦት 18 ቀን 2001

ዳኞች፡- 1. ዓብዱልቃድር መሐመድ
2. ሐጎስ ወልዱ
3. ሂሩት መለሠ
4. በላቸው አንሺሶ
5. ሱልጣን አባተማም

አመልካች፡- መ/ር ታደሰ ይርጋ - ቀረበ
ተጠሪ፡- የቅዱስ ዮሴፍ ት/ቤት ጠበቃ ክፍሌ ቀረበ

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የተጀመረው በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ሲሆን አመልካች የሥር ከሣሽ ተጠሪ ተከሳሽ ነበሩ፡፡ አመልካች በተጠሪ ላይ በመሠረቱት ክስ በተጠሪ ድርጅት (ት/ቤት) በሰውነት ማጐልመሻ መምህርነት ስሠራ ቆይቻለው፡፡ ተጠሪ ጥቅምት 25/99 ዓ.ም በተፃፈ ደብዳቤ ያለጥፋቴ ከስራ አሰናብቶኛል፡፡

ስለዚህ የሥራ ውሌ ከህግ ውጭ የተቋረጠ ስለሆነ ውዝፍ ደሞዜ ተከፍሎኝ ወደ ስራ እንዲመልሰኝ ሲሉ ጠይቋል፡፡ ተጠሪም ለፍ/ቤቱ በሰጠው መልስ አመልካች ከሥራቸው የተሰናበቱት ካሉባቸው የባህሪ ችግር በአስተዳደሩ ሥራ ጣልቃ በመግባት የመማር ማስተማር ሂደት ላይ ችግር በመፍጠራቸው በአስተዳደር ላይ ቅስቀሳ በማድረግ በሥራ ሰዓት ሰራተኛውን ስብሰባ በመጥራት ጥበቃ መጠጥ ጠጥቶ እንዲገባ በማድረጋቸው እና የተለጠፈ ማስታወቂያ በመገንጠላቸው ነው የተሰናበቱት ስለዚህ ስንብቱ ህጋዊ ነው ሲል ተከራክረዋል፡፡

የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤትም የቀረበለትን ጉዳይ ካለው ሕግ እና ማስረጃ ጋር በማገናዘብ በመመርመር ተጠሪ አመልካች ፈፅሞታል የሚለውን ጥፋት በሠነድም ሆነ በሰው በማስረጃ አላስረዳም፡፡ ስለዚህ ስንብቱ ሕገወጥ ነው ሲል የአመልካች ወደ ሥራ የመመለስን ጥያቄ አስመልክቶ ለድርጅቱ ሠላማዊ ግንኙነትና ችግር እንዳይፈጠር ሲባል ቢሰናበቱ ይሻላል በማለት የ6 ወር የካሣ ክፍያ ተከፍሏቸው ይሠናበቱ ሲል ወስኗል፡፡ አመልካችም በዚሁ ውሣኔ ባለመስማማት የይግባኝ አቤቱታቸውን ለፌዴራሉ ከፍተኛ ፍ/ቤት አቅርቧል፡፡ ፍ/ቤቱም የግራቀኙን በማከራከር አመልካች ፈጠሩ የተባለው ጥፋት በአዋጅ ቁ 377/96 አንቀጽ 27 ሥር የሚሸፈን ያለመሆኑን እና አመልካች ወደ ሥራቸው ቢመለሱ በአሰሪውና ሰራተኛ ሰላማዊ የስራ ግንኙነት ይኖራል ተብሎ አይገመትም በማለት የሥር ፍ/ቤት ውሣኔን በፍ/ህ/ሥ/ሥ/ቁ 348(1) መሠረት አፅንቶታል፡፡

የሠበር አቤቱታውም የቀረበው በዚሁ ላይ ነው፡፡ አመልካች በ16/7/2001 ጽፈው ባቀረቡት ማመልከቻ በሥር ፍ/ቤቶች የተሰጡት ውሣኔዎች መሠረታዊ የሕግ ሥህተት የተፈፀመባቸው ነው በማለት አቤቱታ አቅርቧል፡፡ ይህ የሰበር ችሎትም አቤቱታውን መሠረት በማድረግ ተጠሪን አስቀርቦ ክርክሩን ሰምቷል፡፡ ጉዳዩ በሰበር ችሎት እንዲታይ የተወሰነው የሥር ፍ/ቤት ስንብቱ ህገወጥ ነው ካለ በኋላ ለአመልካች ሊከፈላቸው የሚገባው የካሣ ክፍያ ብቻ ነው በማለት የሰጠውን ውሣኔ ከአዋጅ ቁ 377/96 አንቀፅ 43(4) አኳያ ለመመርመር ነው፡፡ በዚህም መሠረት ይህን ነጥብ ግራቀኙ ካሰሙት ክርክር፣ አቤቱታ ከቀረበበት ውሣኔ እና ከህጉ ጋር አገናዝበን መርምረናል፡፡

እኛም የጉዳዩን አመጣጥ ጠቅለል አድርገን ስናየው አመልካች በተጠሪ ድርጅት በመምህርነት ሲያገለግሉ ቆይተው ተጠሪ ሕገወጥ ድርጊትና የባሕርይ ችግር አሳይቷል በማለት በመሰናበታቸው ምክንያት የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ግራቀኙን

በማከራከር የአመልካች ስንብት ህገወጥ ነው ሲል ለድርጅቱ ሠላም ሲባል አመልካች ወደ ሥራ ሊመለሱ አይገባም የ6 ወር ካሣ ተከፍሏቸው ይሠናበቱ ሲል ወስኗል፡፡

ጉዳዩን በይግባኝ ያየው የፌዴራሉ ከ/ፍ/ቤትም ግራቀኙን በማከራከር የሥር ፍ/ቤትን ውሣኔ አፅንቶታል፡፡ በእኛም በኩል ከሥር ፍ/ቤቶች ውሣኔ እና የግራቀኙ በሰበር ችሎት ባካሄዱት ክርክር መረዳት እንደተቻለው የአመልካችን ስንብት አስመልክቶ ሕገወጥ ነው መባሉንና ለድርጅቱ ሰላም ከፍተኛ ችግር እንዳይፈጠር ሲባል አመልካች ወደሥራ ሊመለሱ አይገባም መባሉ የሚነቀፍ ሆኖ አልተገኘም፡፡ ምክንያቱም የአሰሪና ሰራተኛ ግንኙነት ቅሬታን ከፈጠረ የመማር ማስተማሩ ሂደቱን ከግብ ሊያደርሰው ይችላል ተብሎ ስለማይተማመን በተማሪዎችም ላይ ተፅኖ ሊፈጥር የሚችል ስለሆነ ነው፡፡ ባጠቃላይ በሕጉ መሠረት ለአመልካች ሊከፈላቸው የተወሰነው የ6 ወር የካሣ ክፍያ ሌሎች በሕጉ የተቀመጡትን ክፍያዎች ሊያስቀረው ይችላል? የሚሉትም ነጥብ መታየት ያለበት ነጥብ ሆኖ በመገኘቱ በአዋጅ 377/96 አንቀፅ 43(4) መሠረት አመልካች ሊከፈላቸው የሚገቡ ክፍያዎች እንዳሉ ለመረዳት አያዳግትም፡፡ ተጠሪም በበኩሉ በሰበር ችሎቱ በሰጠው መልስ አመልካች ሊከፍላቸው የሚገባ ተጨማሪ ክፍያ እንዳላቸው አምኖ ተከራክረዋል፡፡ በዚህም መሠረት በሥር ፍ/ቤቶች የስንብቱ ውጤት የሆኑት በሕጉ የተቀመጡት ክፍያ በ‘6’ ወር ካሣ ብቻ ተወስኖ ሌላው ጥቅማቸው መታለፉ አግባብ ያለው ሆኖ አላገኘነውም፡፡

ው ሣ ኔ

1. በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ.ቁ 25807 በቀን _____ እና በፌዴራሉ ከፍ/ፍ/ቤት በመቁ 60775 በቀን መጋቢት 18/2000 የተሰጠው ውሣኔ ተሻሽለዋል ይባፍ፡፡
2. አመልካች በአገልግሎት ዘመናቸው የተቀመጠላቸው የፕሮቪደንት ክፍያ የ2 ወር የማስጠንቀቂያ እና የምስክር ወረቀት ሊሰጣቸው ይገባል ብለናል፡፡
3. ግራ ቀኙ የወጪና ኪሣራ ይቻቻሉ፡፡
4. መዝገቡ ተዘግቷል፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

ራ/ታ

የሠበር መ/ቁ 38909
ግንቦት 27 ቀን 2001 ዓ.ም

ዳኞች፡- ዓብዱልቃድር መሐመድ
ታፈሰ ይርጋ
ፀጋይ አስማማው
አልማው ወሌ
ዓሊ መሐመድ

አመልካች፡- የኢትዮጵያ ጉምሩክ ባለሥልጣን ነ/ፈጅ ቀረቡ
ተጠሪ፡- እነ ወ/ር ፈቃዱ ሲሳይ - አልቀረቡም

መዝገቡ ተመርምሮ ቀጥሎ የተመለከተው ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍ ር ድ

ይህ ጉዳይ የሥራ ክርክር የሚመለከት ሲሆን የአሁን ተጠሪዎች በፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ባቀረቡት ክስ በተከሳሽ መ/ቤት የጉምሩክ ፖሊስ አባል በመሆን ተቀጥረው ተቀጥረን በመስራት ላይ እንዳለን ከታህሳስ 16 ቀን 2000 ዓ.ም ጀምሮ ባልታወቀ ምክንያት ተከሳሽ የመተዳደሪያ ደንብ ቁጥር 4/1996 ከሚፈቅደው ውጭ የሥራ ውሉን አቋርጧል፡፡ ስለሆነም ደመወዝና የሥራ መደባችን ተጠብቆ ወደ ሥራ እንድንመለስ ይወሰንልን በማለት ጠይቀዋል፡፡

ተከሳሽም በሰጠው መልስ ለከሳሾች ከተሰጠው የስንብት ደብዳቤ በግልጽ መረዳት እንደሚቻለው ተከሳሽ የተቋቋመበት አዋጅ በሚፈቅደው መሠረት የተሻለ የአሠራር ሥርዓት ለመዘርጋት ጥናት አድርጎ ጥናቱንም ለገቢዎች ሚኒስቴር አቅርቦ የፀደቀ ሲሆን የሰው ኃይል አደረጃጀቱንም በሚኒስቴሩ አፅድቋል፡፡ ይህንንም ለማድረግ አዋጅ ቁጥር 60/89 አንቀጽ 8(2)(መ) በአዋጅ ቁጥር 368/95 እንደተሻሻለው የሚፈቅድለት

በመሆኑ በዚሁ መሠረት የሚሰናበቱ ሠራተኞች በመገኘታቸው የተሰናበቱ ስለሆነ ክሱ ውድቅ ሊደረግ ይገባል በማለት ተከራክሯል፡፡

የግራ ቀኙ ክርክር በዚህ መልኩ የቀረበለትም የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ጉዳዩን መርምሮ ተከሳሽ ከሳሾችን ያሰናበተው ከደንብ ቁጥር 4/1996 ውጭ ስለሆነ ወደ ቀድሞ ሥራቸውና ደመወዛቸው ሊመልሳቸው ይገባል በማለት ውሳኔ ሠጥቷል፡፡

ተከሳሽ በዚሁ ውሳኔ ቅሬታ አድሮበት የይግባኝ ቅሬታውን ለፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ያቀረበ ቢሆንም የሥር ፍ/ቤት ውሳኔ ጉድለት የሌለው ነው በማለት ይግባኙን ሠርዟል፡፡

የሰበር አቤቱታው የቀረበው ይህንኑ በመቃወም ሲሆን ይህም ችሎት አቤቱታውን መርምሮ የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ጉዳዩን ተመልክቶ ሥልጣን የነበረው ስለመሆኑ ለሰበር ቀርቦ ሊወሰን እንደሚገባው በማመኑ ተጠሪዎችን በመጥራት ግራ ቀኙን አከራክሯል፡፡

በአጠቃላይ የክርክሩ ይዘት ከፍ ብሎ የተመለከተው ሲሆን የሰበር አቤቱታው ያስቀርባል ከተባለበት ነጥብ አኳያ እንደሚከተለው ተመርምሯል፡፡

ይህ ችሎት በመ/ቁ/39085 በሰጠው ውሳኔ አግባብነት ያላቸውን ድንጋጌዎች በመተርጎም የጉምሩክ ፖሊስ የሚተዳደረው የፌዴራል ፖሊስ ኮሚሽን አዋጅና ደንብን ተከትሎ እንደሆነ በአዋጅ ቁጥር 368/95 ላይ እንደተደነገገ በሕጉ በግልጽ ባልተመለከተ ሁኔታ የስራ ስንብት ቢፈጸም ጉዳዩ በፍ/ቤት እንደሚታይ በሕጉ ላይ ያልተደነገገ በመሆኑ የስራ ስንብቱ ሕጋዊ መሆን አለመሆኑ በፍ/ቤት ሊታይ ስለማይችል ጉዳዩን ለማየት ፍ/ቤት ሥልጣን የለውም በማለት የሕግ ትርጉም ሠጥቷል፡፡

በዚህም ጉዳይ ተጠሪዎች ለፌዴራል መ/ደ/ፍ/ቤት ያቀረቡት ክስ ከሕግ ውጭ ከሥራ ተሰናብተናል በማለት እንደመሆኑ መጠን የዚህን ዓይነቱን ጉዳይ ለማየት

ፍ/ቤት ሥልጣን እንደሌለው አስቀድሞ የሕግ ትርጉም የተሰጠ ስለሆነና አስቀድሞ የተሰጠ ውሳኔ ደግሞ እስካልተሰጠ ድረስ አስገዳጅ እንደሆነ በአዋጅ ቁጥር 454/97 ላይ ስለተመለከተ ፍ/ቤት ጉዳዩን ለማየት የሥረ-ነገር ሥልጣን ሳይኖረው የሥር ፍ/ቤቶች ተመልክተው ውሳኔ መስጠታቸው መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት ሆኖ ተገኝቷል፡፡

<u>ው ሳ ኔ</u>

1. የፌዴራል መ/ደ/ፍ/ቤት በመ.ቁ 109952 በ10/8/2000 ዓ.ም የሰጠው ፍርድ እንደዚሁም የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ.ቁ 67591 በ5/10/2000 ዓ.ም የሰጠው ትዕዛዝ በፍ/ብ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁ/ 348(1) መሠረት ተሽሯል፡፡
2. ፍ/ቤት ጉዳዩን ለማየት ሥልጣን የለውም ብለናል፡፡
3. ግራ ቀኙ ወጭና ኪሳራ ይቻቻሉ፡፡
4. መዝገቡ ተዘግቶ ወደ መ/ቤት ተመልሷል፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

ራ/ታ

የሰ/መ/ቁ. 39042

ግንቦት 26 ቀን 2001 ዓ.ም.

ዳኞች፡- መንበረፀሐይ ታደሰ
ሐጎስ ወልዱ
ሒሩት መለሰ
በላቸው አንሺሶ
ሱልጣን አባተማም

አመልካች፡- ዩቴክ ኮንስትራክሽን ኃ/የተ/የግል ማኅበር - የቀረበ የለም፡፡

ተጠሪ፡- ጀማል መሐመድ ቀረበ፡፡

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳይ በአሠሪና ሠራተኛ መካከል የተነሣን የስራ ክርክር የሚመለከት ነው፡፡ ክርክሩ በተጀመረበት የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ከሣሽ የነበረው ተጠሪ ነው፡፡ በአመልካች ላይ ክስ የመሠረተው በአናጺነት በቀን ብር 32.00 እየተከፈለኝ እንድሠራ ተቀጥሬ ስሠራ ቆይቻለሁ፡፡ በኋላ ግን ሥራው እያለ ያለአንዳች ጥፋት ምንም ዓይነት የቃልም ሆነ የጽሑፍ ማስጠንቀቂያ ሳይሰጠኝ ከሥራ ተሰናብቻለሁ፡፡ ሥራውን በፈቃዱ ለቆአል የሚለውን ደብዳቤ የተቀበልኩት ደብዳቤውን ካልተቀበልክ ደመወዝ አትወስድም ስለተባልኩ እንጂ ፈቅጄ አይደለም፡፡ ስለዚህ በሕጉ የተፈቀዱትን ክፍያዎች በሙሉ ተከፍሎኝ እንድሰናበት ይወሰንልኝ በማለት ነው፡፡

አመልካች ለክሱ በሰጠው መልስ ከሣሽን የቀጠርኩት በቋሚነት ወይም በጊዜአዊነት ሳይሆን፣ በቁርጥ ሥራ ነበር፡፡ ሥራውን የለቀቀው በራሱ ፈቃድ ነው፡፡ ሥራውን ሲለቅ ሊከፈለው የሚገባ ክፍያ ሁሉ ወስዶአል፡፡ የቀረበት ክፍያ የለም በማለት እንደተከራከረ ከስር ፍ/ቤት ውሣኔ ይዘት መገንዘብ ችለናል፡፡

ክሱን የሰማው ፍ/ቤት ከሣሽ /የአሁን ተጠሪ/ የቁርጥ ሥራ ሠራተኛ ለመሆኑ ተከሣሽ አላስረዳም፡፡ ሥራው ከሣሹ በራሱ ፈቃድ ነው የለቀቀው በሚለው ነጥብ ላይም ከተከሳሽ ማስረጃ ይልቅ የከሣሽ ማስረጃ የሚያመዝን ሆኖ ተገኝቶአል፡፡ ከሣሽ ሥራውን ስለመልቀቁ የሚያሳይ ማስረጃም ተከሣሽ አላቀረበም የሚሉትን ምክንያቶች በመስጠት የሥራ ሙሉ የተቋረጠው ከሕግ ውጪ ነው ወደሚለው መደምደሚያ ላይ ደርሶአል፡፡ በመቀጠልም አመልካች የስንብት፣ የማስጠንቀቂያ ጊዜ የአንድ ወር ደመወዝ የካሣ ክፍያ የ6 ወር ደመወዝ እና የዓመት ዕረፍት እንደ አገልግሎቱ መጠን ታስቦ ለከሣሽ /ለተጠሪ/ ይክፈል በማለት ወስኖአል፡፡ በዚህ ውሣኔ ላይ ይግባኝ የቀረበለት የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤትም ውሣኔው ጉድለት የለበትም ብሎአል፡፡ የሰበር አቤቱታው የቀረበው በዚሁ ላይ ነው፡፡

የሰበር ችሎቱ አመልካች ሐምሌ 2 ቀን 2000 ዓ.ም. በዋለው ማመልከቻ ያቀረበውን አቤቱታ መሠረት በማድረግ ተጠሪን አስቀርቦ ክርክሩን ሰምቶል፡፡ አቤቱታው በሰበር ችሎት እንዲታይ የተወሰነው የሥራ ውሉ የተቋረጠው ከሕግ ውጪ ነው በሚል የተሰጠውን ውሣኔ አግባብነት ለመመርመር ነው፡፡

ተጠሪ ለፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በዋፈው የክስ ማመልከቻ እንዳረጋገጠው የስንብት ደብዳቤ ተቀብሎ ሥራውን ከለቀቀ በኋላ ነው ወደ ክስ ያመራው፡፡ አመልካች በመከራከሪያነት ካነሳቸው ነጥቦች አንዱም ይህኛው ነው፡፡ የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ከሣሽ ሥራውን ስለመልቀቁ ማስረጃ አልቀረበም በማለት በውሣኔው ላይ ያሰፈረው ትችት ከዚህ አንፃር ሲታይ ስህተት ነው፡፡ በፍሬ ነገር በግልጽ የታመነን ሁኔታ እንደሌለ አድርጎ ማለፍ አይቻልምና፡፡

ሌላው ከሥር ጀምሮ ከተደረገው ክርክር ይዘት የተመለከትነው ተጠሪ ይሠራበት የነበረው ሥራ የኮንስትራክሽን /ፕሮጀክት/ ሥራ ነው፡፡ የሥራ መደቡም እናጺነት ነው፡፡ በፕሮጀክት የተያዘ የኮንስትራክሽን ሥራ በተወሰነ ጊዜ የሚያልቅ በመሆኑ በዚህ ሥራ

የተቀጠሩት ሠራተኞችም እንደቅደም ተከተሉ የሚሠናበቱ ናቸው፡፡ የተጠሪን የሥራ መደብ ስንመለከት የአናጺነት ሥራ ስለሆነ ምናልባትም ከሌሎቹ ሥራዎች ቀድሞ የሚያልቅ ነው፡፡ ተጠሪ በክሱ እንዳረጋገጠው በአናጺነት ሥራ ልምድ ያለው /ያገኘ/ መሆኑ ተገልጾ ማስረጃ እንዲሰጠው ጠይቆ ከተሰጠው በኋላ የተሰናበተውም በዚህ ምክንያት እንደሆነ ግልጽ ነው፡፡ በአሠሪና ሠራተኛ ጉዳይ አዋጅ ቁ. 377/96 አንቀጽ 30/1/ እንደተመለከተው የኮንስትራክሽን ሥራው እያለቀ ሲሄድ የሥራው መጠን በመቀነሱ ምክንያት በሥራ ተቀጥረው በሚሠሩ ሠራተኞች ላይ ቅነሣ ሊደረግ ይችላል፡፡ ቅነሳው ሲደረግም አሠሪው በአዋጁ የተመለከቱትን የሠራተኞች ቅነሳ ሥነ ሥርዓት መከተል አይኖርበትም፡፡ በያዝነው ጉዳይ የሆነውም ይኸው ነው፡፡ የሥር ፍ/ቤቶች ግን ይህን ሁኔታ አገናዝበው ውሣኔ አልሰጡም፡፡ ከዚህ የተነሣም አቤቱታ የቀረበበት ውሣኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ነው ለማለት ችለናል፡፡

ው ሣ ኔ

1. የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 29019 ሚያዝያ 10 ቀን 2000 ዓ.ም. የሰጠው ውሣኔ እና የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 67143 ሰኔ 24 ቀን 2000 ዓ.ም. የሰጠው ትዕዛዝ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁ. 348/1/ መሠረት ተሽረዋል፡፡
2. በአመልካች እና በተጠሪ መካከል የነበረው የሥራ ውል የተቋረጠው በሕግ አግባብ ነው ብለናል፡፡
3. ወጪና ኪሣራ ግራ ቀኝ ወገኖች የየራሳቸውን ይቻሉ፡፡ መዝገቡ ይመለስ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

ነ/ዓ

የሠ/መ/ቁ 39323

ግንቦት 27 ቀን 2001 ዓ.ም

ዳኞች፡- ዓብዱልቃድር መሐመድ

ታፈሠ ይርጋ

ፀጋይ አስማማው

ዓሊ መሐመድ

አልማው ወሌ

አመልካች፡- የአቶ ገብረየስ መካሻ ወኪል አባ መካሻ ተ/ማሪያም - ቀረቡ

ተጠሪ፡- ወ/ሮ እመቤት ዶዩ - ቀረቡ

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሠጥተናል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የማይንቀሣቀስ ንብረትን የሚመለከት ሲሆን ክርክሩ የተጀመረው የአሁኗ ተጠሪ መስከረም 29 ቀን 2000 ዓ.ም በፃፉት የክስ ማመልከቻ የአባታቸው የሟች ሻምበል ዳዩ አጋ ገንባ ህጋዊ ወራሽ መሆናቸውን፣ የሟች አባታቸው ንብረት የሆነውንና በደብረብርሃን ከተማ የሚገኘውን ቁጥሩ 470 የሆነውን መኖሪያ ቤት አመልካች በማይመለከታቸውና ምክንያታዊ ባልሆነ መንገድ ይዘው የሚገኙ መሆኑን ዘርዝረው አመልካች የቤቱን ግምት እንዲከፍሏቸው ወይም ቤቱን ባለበት ሁኔታ እንዲያስረክቧቸው ይወሰንላቸው ዘንድ ዳኝነት ጠይቀው በሰሜን ሸዋ ዞን ከፍ/ፍ/ቤት በመሰረቱት ክስ መነሻ ነው፡፡ የአሁኑ አመልካችም በተከሣሽነታቸው ቀርበው በሠጡት መከላከያ መልስ ለክርክሩ መነሻ የሆነውን ቤት የያዙት ያላግባብ ሣይሆን የተጠሪ እናት አባት መጋቢት 18 ቀን 1980 ዓ.ም በተደረገ ውል በብር ስድስት ሺህ ለ25 (ሃያ አምስት) ዓመታት አከናትረዋቸው የውሉ ጊዜ ሲያልቅ ብሩን ሊመልሱ በቦታው ላይ ያፈሰሡትን ሀብት ግምት ከፍለው ቤቱን ሊለቁ በተዋዋሉት መሠረት መሆኑን፣ የውሉ

ጊዜም 5(አምስት) ዓመት የሚቀረው መሆኑን ዘርዝረው የውሉ ጊዜ ሣያልቅ የቀረበው ክስ ውድቅ ሊሆን ይገባል በማለት ተከራክሯል፡፡ ጉዳዩን በመጀመሪያ ደረጃ የተመለከተው የዞኑ ከፍተኛ ፍ/ቤትም መጋቢት 18 ቀን 1980 ዓ.ም ተደረገ የተባለው የ25(ሃያ አምስት ዓመት) ኮንትራት ውል ለማዋዋል ስልጣን ባለው አካል ዘንድ ህጋዊነቱ ተረጋግጦ አለመመዝገቡን በምክንያትነት በመያዝና የፍ/ህ/ቁ 1723 “ን” በዋቢነት በመጥቀስ ውሉ ዋጋ የለውም ወደሚለው ድምዳሜ ደርሶ አመልካች ለክርክሩ መነሻ የሆነውን ቤት ለተጠሪ እንዲያስረክቡ፣ ካላስረከቡ በቀረበው ግምት መሠረት እንዲከፍሉ ሲል ወስኗል፡፡ በዚህ ውሣኔ የአሁኑ አመልካች ባለመስማማት ይግባኛቸውን ለአማራ ክልል ጠቅላይ ፍ/ቤት ቢያቀርቡም ፍ/ቤቱ የአመልካችን ይግባኝ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 337 መሠረት ሠርዞባቸዋል፡፡ የአሁኑ የሠበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንኑ የበታች ፍ/ቤቶችን ውሣኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው፡፡

አመልካች ሐምሌ 14 ቀን 2000 ዓ.ም በፃፉት 3(ሦስት) ገፅ የሠበር አቤቱታ በበታች ፍ/ቤቶች ውሣኔ መሠረታዊ የሆነ የህግ ስህተት ተፈፅሟል የሚሉባቸውን ምክንያቶች ዘርዝረው አቅርበዋል፡፡ ይዘቱም ባጭሩ የስር ፍ/ቤት ጉዳዩን የተመለከተው ከውል አተረጓጐም ውጪ መሆኑን፣ የሻምበል ዳዩ አጋ ባለቤት የሆኑት ወ/ሮ የሺ ወ/ሰማያት በህይወት እንደሚኖሩና በውሉ ላይ ተቃውሞ ሣያቀርቡ ተጠሪ በወ/ሮ የሺ ወ/ሰማያት ድርሻ ጭምር ጥያቄ ማቅረባቸው ያላግባብ መሆኑንና ከ20(ሃያ) ዓመታት በላይ የደከሙባቸው የልማት ስራዎች ግምት እንዲከፈል ሣይወሰን መታለፉ እንዲሁም የቤቱ ግምት እንዲከፈል የተወሠነው በግምቱ ላይ ተቃውሞ ቀርቦበት እያለ መሆኑን ዘርዝረው የበታች ፍ/ቤቶች ውሣኔ ሊሻር ይገባል በማለት ዳኝነት መጠየቃቸውን የሚያሣይ ነው፡፡ የአመልካች የሠበር አቤቱታ ተመርምሮም በሠበር ችሎቱ ሊታይ ይገባዋል በመባሉ ተጠሪ ቀርበው ጥቅምት 27 ቀን 2001 ዓ.ም በተፃፈ ማመልከቻ አለ

የተባለው ውል ህጋዊ አስገዳጅነት የሌለው መሆኑን፣ የሠበር ችሎት በመ/ቁ 21448 የሠጠው ትርጉምም ለጉዳዩ አግባብነት እንዳለው እና የበታች ፍ/ቤቶች የአካባቢውን ልማድ ተከትለው ውሉን የሚተረጉሙበት አግባብ የሌለ መሆኑን ዘርዝረው የበታች ፍ/ቤቶች ውሣኔ መሠረታዊ የሆነ የህግ ስህተት የለበትም ተብሎ ሊፀና ይገባል በማለት መልሣቸውን ሠጥተዋል። አመልካች በበኩላቸው መጋቢት 10 ቀን 2001 ዓ.ም በተፃፈ ማመልከቻ የሠበር አቤቱታቸውን በማጠናከር የመልስ መልሣቸውን ሠጥተዋል።

የጉዳዩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለመልኩ ከላይ የተገለፀው ሲሆን እኛም የግራ ቀኙን ክርክር የሠበር አቤቱታው ከቀረበበት ውሣኔ እና አግባብነት ካላቸው የህግ ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ በሚከተለው መልኩ መርምረናል። እንደመረመርነውም በአመልካችና በተጠሪ ወላጆች መካከል መጋቢት 18 ቀን 1980 ዓ.ም ተደረገ የተባለው ውል ውልን ለማዋዋል በህግ ስልጣን በተሠጠው አካል ፊት ያልተፈፀመና ያልተመዘገበ ነው ተብሎ ዋጋ ያለው ውል አይደለም ሲባል መወሠኑ ባግባቡ መሆን ያለመሆኑ በጭብጥነት ሊታይ የሚገባው ሁኖ አግኝተናል።

ከክርክሩ ሂደት መገንዘብ የተቻለው አመልካች ለክርክሩ መነሻ የሆነውን ቤት ከተጠሪ ወላጆች የተረከቡት ለ25(ሃያ አምስት) ዓመታት ለሚቆይ ውል ብር 6000.00(ስድስት ሺህ) ከፍለው መሆኑን፣ የውሉ ጊዜ ሲያልቅም የተጠሪ ወላጆች የወሠዱትን ብር መልሰውና በግቢው የተሠሩትን ስራዎች ግምት ከፍለው ቤቱን ለመረከብ የተስማሙ ስለመሆኑ መጋቢት 18 ቀን 1980 ዓ.ም ተፃፈ የተባለው ሠነድ የሚገልፅ መሆኑን ነው።

የፍ/ህ/ቁ 1723(1) ድንጋጌ ይዘት ሲታይ የማይንቀሣቀሱ ንብረቶችን ባለቤትነት ወይም ባንድ በማይንቀሣቀስ ንብረት ላይ የአላባ ጥቅም፣ መብት ወይም የመያዣ መብት ወይም የሌላ አገልግሎት መብት ለማቋቋም ወይም ለማስተላለፍ የሚደረጉት

ውሎች ሁሉ በፅሑፍ በሚገባ አካኂን በፍርድ ቤት መዝገብ ወይም ውል ለማዋዋል ስልጣን በተሠጠው አካል ፊት መሆን ያለባቸው መሆኑን ያስገነዝባል፡፡ ይህ ችሎት በመ/ቁ 21448 በሠጠው ትርጉም የማይንቀሳቀስ ንብረትን የሚመለከቱ ውሎች በህግ ፊት የሚፀኑ እንዲሆኑ ሁለት መስፈርቶችን ማሟላት እንደሚጠበቅባቸው ከመስፈርቶቹ መካከል የመጀመሪያው መስፈርት ውሉ በፁሑፍ መሆኑ ሲሆን ሁለተኛው ውሉ በአዋዋይ ወይም በፍርድ ቤት መዝገብ ፊት መከናወን መሆኑን በዝርዝር ገልጿል፡፡

ይህ ድንጋጌ በተለየ ፎርም እንዲፈፀም የግድ የሚላቸው ውሎች በተዋዋዮች መካከል በህግ ፊት የሚፀና ውል እንዲኖር ለማድረግ ስለመሆኑም ችሎቱ ትርጉም ሠጥቶበታል፡፡

በሌላ በኩል የውሉን መኖር አምኖ ውሉ ፎርማሊቲውን አላሟላም ብሎ የሚከራከር ወገን የውል ይፍረስልኝ ጥያቄ በህጉ አግባብ ሣያቀርብ ተቀባይነት ሊኖረው እንደማይገባ የሠበር ችሎቱ በሠ/መ/ቁ 35326፣36887 እና በሌሎች በርካታ መዝገቦች ላይ ትርጉም ሠጥቷል፡፡ ሠበር ችሎቱ የሠጠው የህግ ትርጉም ደግሞ በየትኛውም ፍ/ቤት አስገዳጅነት ያለው ስለመሆኑ አዋጅ ቁጥር 454/1997 ይደነግጋል፡፡

ወደተያዘው ጉዳይ ስንመለስም ተጠሪ መጋቢት 18 ቀን 1980 ዓ.ም ተደረገ የተባለውን ውል በፁሑፍ መሆኑን ሣይክዱ በአዋዋይ ወይም በፍ/ቤት ፊት ያልተደረገ በመሆኑ ህጋዊ አይደለም በማለት የሚከራከሩት የውል ይፍረስልኝ ጥያቄ በህጉ አግባብ ባላቀረቡበት ሁኔታ በመሆኑ ክርክራቸው ተቀባይነት ያለው ሁኖ አልተገኘም፡፡ የሠበር ችሎቱ በመ/ቁ 36887 ከሠጠው ትርጉም ስንነሣም በሠ/መ/ቁ 21448 የተሠጠው ትርጉም ለዚህ ጉዳይ አግባብነት ያለው ሁኖ አልተገኘም፡፡ ስለሆነም ተጠሪ ለክርክሩ መነሻ የሆነውን መኖሪያ ቤት የያዙበት መንገድ ህጋዊ አይደለም ለማለት የሚያስችል

ምክንያት ባለመኖሩ የበታች ፍ/ቤቶች በጉዳዩ ላይ የሠጡት ውሣኔ መሠረታዊ የሆነ የህግ ስህተት የተፈፀመበት ነው ብለናል፡፡ በዚህም መሠረት ተከታዩን ወስነናል፡፡

ው ሣ ኔ

1/ በሰሜን ሸዋ ዞን ከፍ/ፍ/ቤት በመ/ቁ 16448 ጥር 02 ቀን 2000 ዓ.ም ተሠጥቶ በአማራ ብ/ክ/መ/ጠቅላይ ፍ/ቤት በመ/ቁ 6153 ሠኔ 13 ቀን 2000 ዓ.ም በትዕዛዝ የፀናው ውሣኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 348(1) መሠረት ተሽሯል፡፡ ይፃፍ፡፡

2/ መጋቢት 18 ቀን 1980 ዓ.ም ተደረገ የተባለው ውል በህግ ፊት የማይፀናበትን ህጋዊ ምክንያት ስላላገኘን አመልካች በውሉ ላይ የተመለከተው ጊዜ ከማለቁ በፊት ቤቱን የሚለቁበት አግባብ የለም ብለናል፡፡

3/ ለክርክሩ የወጣውን ወጪና ኪሣራ የየራሣቸውን ይቻሉ ብለናል፡፡

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መ/ቤት ይመለስ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

ራ/ታ

የሰ/መ/ቁ. 39464

ግንቦት 25/2001

ዳኞች፡- አብዱልቃድር መሐመድ
ሐጎስ ወልዱ
ሒሩት መለሠ
በላቸው አንሺሶ
ሱልጣን አባተማም

አመልካች፡- ሐረር ቢራ አክሲዮን ማኅበር ኀ/ፊ ሬድዋን አህመድ

ተጠሪ፡- አቶ አብዱልቃድር አብዱረዛቅ

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለው ተወስኗል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የተጀመረው በሐረሪ ሕ/ብ/ክ/መ/ የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ሲሆን አመልካች የሥር ተከሣሽ ተጠሪ የሥር ከሳሽ ነበሩ፡፡ ተጠሪ በአመልካች ላይ ባቀረቡት ክስ በመልካች ድርጅት በሠራተኝነት ከ1974 ዓ.ም. ጀምሮ ስሠራ ቆይቼ በራሴ ፍቃድ ውሌን አቋርጫለው በአዋጅ ቁ. 494/98 አንቀጽ 39/2/ሸ/ መሠረት የሥራ ስንብት ክፍያ ሊከፍለኝ ሲገባ ቤት ከለቀቅክ በሚል ምክንያት ፈቃደኛ አልሆነም፡፡ ስለዚህ የተለያዩ ክፍያዎችን እንዲከፈለኝ በማለት ጠይቋል፡፡

አመልካችም ለክሱ ባቀረበው መልስ ተጠሪ በአዋጅ ቁ 494/98 39/2/ሸ መሠረት የጠየቁት የስንብት ክፍያ የሕግ ድጋፍ የለውም ምክንያቱም ተጠሪ ኃላፊ ሆነው ሲሰሩ ስለነበረ በአሰሪና ሠራተኛ አዋጅ ልፃፍ አይገባም በተጨማሪም ተጠሪ የጡረታ መብት ተጠቃሚ ስለሆኑ የስንብት ሊከፈላቸው አይገባም የአመልካችን /የድርጅቱን/ ንብረት ሳያስረክቡ ክፍያ ሊጠይቁ አይችሉም ሲል ተከራክረዋል፡፡

ጉዳዩ የቀረበለት የሐረሪ ክልላዊ መንግሥት የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤትም የግራ ቀኙን በማከራከር ውሣኔ ሰጥቷል፡፡ በውሣኔውም አመልካች ላቀረቡት መቃወሚያ

በመመርመር ውድቅ በማድረግ በፍሬ ጉዳዩ ላይ ሲወስን ተጠሪ በአሰሪና ሠራተኛ አዋጅ መሠረት ሊዳኙ እንደሚገባ በማመልከት በዚሁ አዋጅ መሠረት ተጠሪ በፈቃዳቸው ስራቸውን በመልቀቃቸው በሕጉ አግባብ ሊከፈላቸው የሚገባውን ክፍያ በጥያቄያቸው መሠረት የተለያዩ ክፍያዎች ለተጠሪ እንድከፍል በመወሰን አመልካች በክስ መልሱ ላይ ንብረቱን ሳያስረክበኝ ክፍያ ሊጠይቅ አይገባውም ያለውን ነጥብ አልፎ ንብረቱን /ቤት/ አስመልክቶ አመልካች ቤቱ በራሱ ስም ተመዝግቦ መኖሩን አላረጋገጠም፤ የተከሣሽ ከሣሽነትን ማቅረብ ሲገባው ክርክር ማቅረቡ ሕጋዊ አይደለም ሲል ጥያቄውን ውድቅ አድርጎታል፡፡

አመልካችም በዚህ ውሣኔ ባለመስማማት ለክልሉ ከፍተኛ ፍ/ቤት ይግባኙን ቢያቀርብም ጉዳዩ የቀረበለት ፍ/ቤትም የሥር ውሣኔ ጉድለት የለውም በማለት በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 337 መሠረት መዝገቡን ዘግቷል፡፡

የሰበር አቤቱታውም የቀረበው በዚሁ ውሣኔ ላይ ነው፡፡ አመልካች በሰበር አቤቱታቸው ላይ በሥር ፍ/ቤቶች የተሰጡት ውሣኔዎች መሠረታዊ የሆነ የሕግ ሥህተት የተፈፀመበት ነው በማለት እንዲታረምለት ጠይቋል፡፡

በዚህ መሠረት የሰበር ችሎቱ ተጠሪ በአመልካች በኩል ላቀረበው አቤቱታ ቀርቦ መልሱን እንዲሠጥ መጥሪያ ብልክለትም ተጠሪ መጥሪያ ቢደርሰውም ክርክሩ ሊሰማ በተወሰነበት ቀን ሊቀርብ ባለመቻሉና አመልካችም ይህንኑ በማረጋገጡ ተጠሪ በሌሉበት ጉዳዩ እንዲታይ በማድረግ መዝገቡን መርምረናል መዝገቡ ለሰበር ችሎት እንዲቀርብ የተባለውም በሥር ፍ/ቤት ለተጠሪ ሊከፈለው ይገባል ያሉት የስንብት እና የቦነስ ክፍያን አግባብነት ለመመርመር ነው፡፡

የሰበር ችሎቱም አቤቱታ የቀረበለትን ውሣኔ የአመልካችን አቤቱታ፣ አግባብነት ካለው ሕግ ጋር አገናዝበን መርምረናል፡-

እኛም የጉዳዩን አመጣጥ ጠቅላል ባለ መልኩ ስናየው ተጠሪ በአመልካች ድርጅት በማገልገል ቆይተው በራሳቸው ፍቃድ የሥራ ውላቸውን በማቋረጣቸው አመልካች ቤት /ንብረት/ ካላስረከብክኝ በማለት በሕጉ የሚፈቀድልኝን ሊከፍለኝ ፈቃደኛ አልሆነም ብለው በመክሰሳቸው አመልካችም ተጠሪ በእጃቸው የሚገኘውን ንብረት ሣያስረክቡኝ ክፍያ ሊጠይቁኝ አይችልም በማለት በመከራከራቸው ጉዳዩ የቀረበለት ፍ/ቤት የተጠሪን የክፍያ ጥያቄ በመቀበል እንዲከፈለው በመወሰን ንብረትን አስመልክቶ በተከሣሽ ከሣሽነት ያልቀረበ ነው በማለት ውድቅ ሲያደርገው የክልሉ ከፍተኛ ፍ/ቤትም ጉድለት የለበትም ሲል የሥር ውሣኔን አጽድቆታል፡፡

እንግዲህ ከቀረበው ውሣኔና የአመልካችን አቤቱታ እንደመረመርነው ምንም እንኳ ክፍያን አስመልክቶ ለማጣራት ጭብጥ ቢያዝም በተጓዳኝ አመልካች ተጠሪ ሊያስረክበኝ ይገባል የሚለውን ቤት በዋናነት ሊታይ የሚገባው ነጥብ ሆኖ ተገኝቷል፡፡ በመሠረቱ ተጠሪ በሥር ክሣቸው ተጠሪ ንብረቴን ካላስረከብክኝ በማለት ክፍያ ሊከፍለኝ ፍቃደኛ አልሆነም ሲሉ ክስ መስክረዋል፤ ከዚህ በመነሣት ተጠሪ ከጠየቁት ክፍያ ውስጥ በአዋጁ አንቀጽ 36 መሠረት ሊከፈላቸው የሚገባውን ጠይቋል ይህ አንቀጽም አስፈላጊ ክፍያዎች አሰሪው በሰባት /7/ ቀን ውስጥ ለሰራተኛው ሊከፍል እንደሚገባ ይደነግጋል ይህን ካልፈፀመ በዚሁ አዋጅ አንቀጽ 38 መሠረት አሠሪ በራሱ ጥፋት ካልከፈለ ለሠራተኛ ክፍያ የዘገየበትን እንዲከፍል ያዛል፡፡ ለነዚህ አንቀጾች አግባብ ያለውን ትርጉም ለመስጠት /ክፍያ ዘገየ ወይም አልዘገየም/ ለማለት የንብረቱ ባለይዞታነትና ተጠሪ ሊያስረክብ ይገባል ወይ? ወይስ አይገባም የሚለው ነጥብ ሊጣራ የሚገባው ሆኖ አግኝተነዋል፡፡ ምክንያቱም የተጠሪን የክፍያ ጥያቄ ምላሽ ለመሰጠት ስለሚረዳ ነው፡፡ በተጨማሪም አመልካች ተጠሪ ንብረቱን ሣያስረክበኝ ክፍያ ፈጽምልኝ ሊለኝ አይገባም የሚል ክርክር ስላለው ነው በመሠረቱ በአመልካች አቤቱታ ላይ ለመረዳት እንደቻልነው አመልካች የተባለውን ቤት ለሰራተኞቹ ማረፊያነት በማሰብ ከክለሉ የኪራይ ቤቶች

አስተዳደር በራሱ ስም እንደተረከባቸው እየገለፀ ነው ይህ ባለበት የሥር ፍ/ቤቶች ቤቱንም ቢሆን የማን ንብረት /በማን ስም/ እንዳለ በራሱ ጊዜ ሊያጣራውና ውሣኔ ሊያሳርፍበት ሲገባ የአመልካች ቤት መሆኑ አልተረጋገጠም የተከሣሽ ከሣሽነት ሊቀርብበት ይገባል በማለት ጥያቄውን ማለፉ አግባብነት የለውም ምክንያቱም ተጠሪም ቢሆን የኔ ንብረት ነው ሲል ያቀረበው ማሳመኛ ነጥብ የለምና ነው፡፡ ባጠቃላይ የንብረት ጥያቄው ምላሽ ሣያገኝ የተጠየቀውን ክፍያ ነጥሎ ውሣኔ መስጠቱ የተጠየቀውን ዳኝነት በአግባቡ ምላሽ ተሰጥቶታል ለማለት አዳጋች ነው፡፡ በመሆኑም ከላይ የተጠቀሱት ነጥቦች ተጣርቶ ሣይጠናቀቁ በክልሉ የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት የተሰጠው ውሣኔ እና በከፍተኛውም ፍ/ቤት ሣይታረም መቅረቱ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ሆኖ አግኝተነዋል፡፡

ው ሣ ኔ

1. የሐረሪ ሕዝብ ብ/ክ/መ የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 27167 ግንቦት 21/2000 እና የክልሉ ከፍተኛ ፍ/ቤት የሰጡት ውሣኔ ተሽሯል፡፡
2. የመ/ደ/ፍ/ቤት ተጠሪ በያዙት ቤት ላይ በማከራከር ውሣኔ በሕጉ መሠረት ይስጥ ብለን በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 343 መሠረት መዝገቡን መልሰናል፡፡
3. ወጪና ኪሣራ የግራ ቀኙ ይቻቻሉ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

ነ/ዓ

የሠ/መ/ቁ 39529

ግንቦት 11 ቀን 2001 ዓ.ም

ዳኞች፡- ዓብዱልቃድር መሐመድ
ሀጎስ ወልዱ
ሂሩት መለሠ
በላቸው አንሺሶ
ሱልጣን አባተማም

አመልካች፡- ቦሌ ክ/ከተማ የመሬትና ልማት አስተዳደር ደረጀ ነ/ፊ ቀረበ

ተጠሪ፡- 1. ወ/ሮ ግምጃ በዳኔ በራሳቸውና ሞግዚት በሆኑላት በህፃን ብሩክ ባጫ ስም ወኪል ብርቱካን ባጫ ቀረቡ
2. ወ/ሮ ሮማን ባጫ
3. ወ/ሮ ብርቱካን ባጫ
4. አቶ አሸናፊ ባጫ
5. ወ/ሪት መቅደስ ባጫ
6. ወ/ሮ ፋንቱ ባጫ

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የተጀመረው በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ሲሆን የአሁን አመልካች የሥር 1ኛ ተከሣሽ ተጠሪ ከሣሽ ነበሩ ተጠሪዎች ባቀረቡት ክስ 1ኛ አመልካች ለተጠሪዎች እና ለስር 2ኛ ተከሣሽ ሥም ካርታ ሰርቷል ተጠሪዎች ካርታውን ለመውሰድ ሲፈርሙ የሥር 2ኛ ተከሣሽ ለመፈረም ፍቃደኛ አልሆኑም፡፡ በመሆኑም አመልካች ተሰርቶ የተቀመጠውን ካርታ ይሰጠን የሥር 2 ተከሣሽ ቀርበው እንዲፈርሙ ይወሰንልን ሲሉ ጠይቋል፡፡

1ኛ አመልካች በቀጠሮ ቀን መልሳቸውን ባለማያያዛቸው መልስ የመስጠት መብታቸው ታልፎ የሥር 2ኛ ተከሣሽ መልስ ሲሰጡ (በፍሬ ጉዳዩ) በግሌ የሰራሁት የቤት ቁጥር 2026ን በቤት ቁጥር 443 ጋር ካርታው ስለተሰራ ለመፈረም አልገደድም፡፡

ፍ/ቤቱም የግራ ቀኙን ክርክር አግባብ ካለው ሕግና ከቀረበለት ማስረጃ አንፃር መርምሮ ውሣኔ ሰጥቷል፡፡ በውሣኔውም የሥር 2ኛ ተከሣሽ ቀርበው የመፈረም ግዴታ እንዳለባቸው ተጠሪዎች በማስረጃ አላቀረቡም ስለዚህ ጥያቄውን ፍ/ቤቱ አልተቀበለውም፡፡

አመልካች በሕግ ካርታ የመስጠት ሥልጣንና ግዴታ አለበት በዚህም የተነሣ ካርታ የምጠይቀውን ወገን መብት አረጋግጦ ሲቀርብ አጣርቶ ካርታ የመስጠትም ሆነ የመከልከል ግዴታ የአመልካች ነው ተጠሪዎች የሚች ሚስትና ወራሽ መሆናቸውን በሚች ንብረት ላይ መብት እንዳላቸው አረጋግጠው ካርታ እንዲሰጣቸው ጠይቋል፡፡ በመሆኑም አመልካች የተጠሪን ጥያቄ በመቀበል ተጠሪዎች መብት ያላቸው መሆኑን አጣርቶ ካርታ ሊሰጣቸው ወይም የማይፈቀድበትን ምክንያት በመግለፅ ውሣኔ ሊሰጥ ይገባል ስለዚህ አመልካች የተጠሪዎችን ጥያቄ ተቀብሎ ክስ በቀረበበት ቤት ላይ መብት ካላቸው ካርታ እንዲሰጣቸው ሲል ወሰነ፡፡

አመልካችም በዚሁ ውሣኔ ቅር በመሠኘት ወደ ከፍተኛ ፍ/ቤት ይግባኝ ቢያቀርብም ፍ/ቤቱ በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 337 መሠረት ሣይቀበለው ቀርቷል፡፡

የሰበር አቤቱታውም የቀረበው በዚሁ ውሣኔ ባለመስማማት ነው፡፡

አመልካች ሐምሌ 18/2000 ባቀረበው አቤቱታ በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ እና በፌዴራሉ ከ/ፍ/ቤት የተሰጠው ውሣኔ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ሥህተት የተፈፀመበት ስለሆነ ሊታረም ይገባዋል ሲል ጠይቋል፡፡

ይህ የሰበር ችሎትም አቤቱታውን መሠረት በማድረግ ተጠሪዎችን አስቀርቦ ክርክሩን ሰምቷል፡፡ ጉዳዩ በሰበር ችሎት እንዲታይ የተወሰነው የክርክሩ ምክንያት የሆነው ቤት ላይ መብት ካላቸው አመልካች ካርታ ይሠጣቸው ተብሎ የመወሰኑ አግባብነት በመመርመር ነው፡፡

በዚህም መሠረት ይህን ነጥብ የግራ ቀኙ ወገን ካሰሙት ክርክር፣ አቤቱታ ከቀረበበት ውሣኔ እና ከህጉ ጋር አገናዝበን መርምረናል፡፡

የጉዳዩን አመጣጥ ባጭሩ ስናይ ተጠሪዎች በሠጣቸውና በሥር 2ኛ ተከሣሽ ስም በአመልካች ካርታ ተሰርቶላቸው እያለ ተጠሪዎች ካርታውን ፈርመው ለመውሰድ ፍቃደኛ ሲሆኑ የሥር 2ኛ ተከሣሽ ካርታው የእኔ የግሌ የሆነውን ቤት አካቶ የተሰራ ስለሆነ ልፈርም አልገደድም ሲሉ ፍቃደኛ ያለመሆናቸውን በመግለፃቸው ምክንያት በቀረበው ክስ የመጀመሪያው ደረጃ ፍ/ቤት ጉዳዩን ካዩ በኋላ ተጠሪዎች መብት ካላቸው አመልካች ካርታ ይሠጣቸው በማለት ወስኗል፡፡ የከፍተኛው ፍ/ቤትም ጉድለት የለውም በማለት መዝገቡን ዘግቶታል፡፡

በእኛም በኩል ከሥር ፍ/ቤት የውሣኔ ሐተታ ልንገነዘብ እንደቻልነው አመልካች መብታቸውን አረጋግጦ የቀረቡለትን ወገኖች በእኩል የማስተናገድና አግባብ ያለው ምላሽ ሊሰጥ እንደሚገባው ገልጿል፡፡ ይህ ማለት ደግሞ አመልካች በሕግ የተቋቋመ አስተዳደራዊ ተቋም በመሆኑ በሕግ በተሰጠው ሥልጣንና ሐላፊነት መሠረት አገልግሎት የሚሠጥ መሆኑን የሚያስገነዝብ ነው፡፡

እንግዲስ ከዚህ የአመልካች ሥልጣንና ተግባር ስንነሳ ሁለት መብት አለን ብለው የሚቀርቡለትን ወገኖች ሊያስተናግድ የሚችለው ባለው ሕጋዊ አሠራር ብቻ መሆኑን እንረዳለን በዚህ በተያዘው ጉዳይም ተጠሪዎች መብት አለን በማለት ካርታው እንዲሠጣቸው ጠይቋል፡፡ በተነጻጻሪ የሥር 2ኛ ተከሣሽም በጉዳዩ መብት አላቸው፡፡

ይሁን እንጂ በተሰራው ካርታ መጠን የግሌን ቤት አካቷል በማለት ቀርበው ሊቀበሉ (ሊፈርሙ) ፍቃደኛ አልሆኑም በመሆኑም በአመልካች በኩል እነዚህን ወገኖች አለን በሚሉት መብት ለማስተናገድ ይህ የጋራቸው የሆነውን ንብረት መቀበል የሚችሉት ፈቅደው በአመልካች መ/ቤት ቀርበው ፈርመው ሲቀበሉ ብቻ ነው፡፡ አመልካች እነዚህን ወገኖች አስተዳደራዊ ተግባሩን ከመወጣት ባሻገር ሊያስገድዳቸው የሚያስችለው አሰራር የሌለው መሆኑን መረዳት አያዳግትም፡፡ አመልካችም በክርክሩ እንደገለፀው በውሣኔ ተለይቶ ያልቀረበለትንና ሁለት ወገኖች መብት አለን ብለው ያቀረቡለትን ጉዳይ ሌላኛው ባለመብት ባልቀረበበትና ባልተስማማበት ለተጠሪዎች ብቻ አስፈርሞ መስጠቱ ሌላ ተጠያቂነትን የሚያስከትል ተግባር ሊሆን ይችላል፡፡

በመሆኑም የሥር ፍ/ቤት የሥር 2ኛ ተከሣሽን መብት ሣያገናዝቡ ተጠሪዎች መብት ካላቸው ካርታ ይሠጣቸው በማለት አመልካችን ማስገደዱ እና የፌ.ከፍተኛ ፍ/ቤትም ይህን ሣያርመው ማለፉ የአመልካችን አስተዳደራዊ ሥራ ላይ ጫና መፍጠር ነው፡፡

ባጠቃላይ ፍ/ቤቱም በጉዳዩ ስልጣን የለኝም በማለት በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 231 መሠረት መዝገቡን መዝጋት ነበረበት፡፡

በመሆኑም የተሰጠው ውሣኔ መሠረታዊ የሕግ ሥህተት የተፈፀመበት ሆኖ ተገኝቷል፡፡

ው ሣ ኔ

1. በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ.ቁ 99300 በቀን 27/5/2000 እና የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ.ቁ 65637 ቀን 24/08/2000 የሰጡት ውሣኔ ተሽሯል፡፡
2. ፍ/ቤቶች አመልካችን ካርታ እንዲሠጥ ሊያስገድዱ የሚችሉበት ሥልጣን የላቸውም ብለናል፡፡
3. ወጪና ኪሣራ የግራ ቀኙ ይቻቻሉ

መዘገቡ ወደ መዘገብ ቤት ተመልሷል፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

ራ/ታ

https://chilot.me

የሠ/መ/ቁ 39543

ግንቦት 4/2001

ዳኞች፡- ዓብዱልቃድር መሐመድ

ሐጎስ ወልዱ

ሂሩት መለሠ

በላቸው አንሺሶ

ሱልጣን አባተማም

አመልካች፡- የፍልውሃ አገልግሎት ድርጅት ነ/ፈጅ ካሣሁን ወርቁ ቀረበ

ተጠሪ፡- አቶ በረከት ተ/ማሪያም - ቀርቧል

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የተጀመረው በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ሲሆን የአሁን ተጠሪ የሥር ከሣሽ አመልካች ተከሣሽ ነበሩ፡፡ ተጠሪ ባቀረቡት ክስ በአመልካች ድርጅት ሰራተኛ መሆናቸውን ጠቅሰው አመልካች የሥራ ውሌን ያለአግባብ ስላቋረጠብኝ ወደ ሥራዬ ይመልሰኝ ካልሆነ በሕጉ የተቀመጡትን ክፍያዎች ይከፈለኝ ሲል ጠይቋል፡፡

አመልካችም ለክሱ በሰጠው መልስ ተጠሪ ሊሰናበቱ የቻሉት አድራሻ የሌለውና ለማስረጃነት ብቁ ያልሆነ የሥራ ልምድ ማቅረባቸው በመረጋገጡ ነው፡፡ ስለዚህ ስንብቱ ሕጋዊ ነው በማለት መልስ ሰጥቷል፡፡

የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤትም የቀረበለትን ክስ ግራ ቀኙ ባቀረቡት ክርክር አግባብነት ካለው ሕግ ጋር በማገናዘብ መርምሮታል፡፡ በዚህም መሠረት አመልካች በ26/5/2000 በፃፈው ደብዳቤ ተጠሪ ያቀረቡትን የምስክር ወረቀት አስመልክቶ ድርጅቱ ተጠይቆ የአይስክሬም ሽያጭ በድርጅቱ እንደማይካሄድ ብገልፅም አመልካች ተገቢውን አካል መጠየቁንና ሰርቷል የተባለበትን ጊዜ አይገልፅም ማስረጃው ትክክል አልነበረም እንኳ ቢባል በአሰሪና ሠራተኛ አዋጅ ቁ 377/96 አንቀጽ 27(1)(ሐ)

መሠረት በሥራ ላይ ተፈፀመ የተባለው ማጭበርበር ድርጊት ሊባል የሚችለው ከቅጥር በኋላ ሰራተኛው ስራውን በሚያከናውንበት ወቅት የሚፈፅማቸውን የማጭበርበር ድርጊቶችን ነው፡፡ በመሆኑም የተፈፀመው ድርጊት በዚህ አንቀፅ ሥር የሚወድቅ ስላልሆነ ስንብቱ ህገወጥ ነው፡፡ በአዋጅ አንቀፅ 43(2)(5) መሠረት የ2 ወር ደሞዙ ተከፍሎት ተጠሪ ወደ ሥራቸው ይመለሱ ሲል ወስኗል፡፡

ጉዳዩ በይግባኝ የቀረበለትም የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 337 መሠረት መዝገቡን ዘግቷል፡፡

የሰበር አቤቱታው የቀረበው በዚሁ ላይ ነው፡፡ አመልካች ሐምሌ 22/2000 ዓ.ም ፅፈው ባቀረቡት አቤቱታ በፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት እና በከፍተኛው ፍ/ቤት የተሰጡት ውሣኔዎች መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ነው ሲል እንዲታረምለት ጠይቋል፡፡

ይህ የሰበር ችሎትም አቤቱታውን መሠረት በማድረግ ተጠሪን አስቀርቦ ክርክራቸውን ሰምቷል ጉዳዩ በሰበር ችሎት እንዲታይ የተወሰነው የተጠሪ ስንብት ሕገ ወጥ ነው የ2 ወር ደሞዝ ተከፍሎት ወደ ሥራ ይመለስ መባሉን አግባብነት ለመመርመር ሲባል ነው፡፡ በዚህም መሠረት የግራ ቀኙ ካሰሙት ክርክር አቤቱታው የቀረበበትን ውሣኔ አግባብ ካለው ሕግ ጋር አገናዝበን መርምረናል፡፡

የጉዳዩን አመጣጥ ባጭሩ ስናይ የአመልካች ድርጅት ተጠሪን ሲያሰናብት መሠረት ያደረገው በሀሠተኛና ብቃት በሌለው ማስረጃ (የምስክር ወረቀት) በማቅረብ የተቀጣ መሆኑን ባደረገው ማጣራት ደረስኩበት ሲል በማሰናበቱ ምክንያት የሥር ፍ/ቤቶችም ጉዳዩን በማከራከር ተጠሪ ፈፅመዋል የሚባል ድርጊት እንኳ ቢኖር በአዋጅ 377/96 አንቀጽ 27(1/ሐ) ሥር ሊወድቅ አይችልም በሥራ ላይ እያሉ የፈፀሙት

ማጭበርበር አይደለም ሲል ስንብቱ ህገ ወጥ ነው ሲል ተጠሪ የ2 ወር ደሞዝና ወደ ሥራ ሊመለሱ ይገባል ሲል ውሳኔ ሰጥቷል፡፡

በዚህ ጉዳይ የሥር ፍ/ቤቱ ስንብቱ ሕገ ወጥ ነው ሲል መሠረት ያደረገው የአዋጁን አንቀፅ 27(1/ሐ) በመጥቀስ ትርጉም በመስጠት የተጠሪ ድርጊት በሥራ ላይ እያሉ የተፈጠረ አይደለም ሲል ነው፡፡ የአዋጁ አንቀፅ 27(1/ሐ)ን ሙሉቃል ስናነብ “የሥራ ውልን ያለማስጠንቀቂያ ማቋረጥ የሚቻለው ሠራተኛው በሥራው ላይ የማታለል ወይም የማጭበርበር ተግባር ሲፈፅም ነው” ይላል፡፡ በመሆኑም የዚህን አንቀፅ ትርጉምና ተጠሪ የፈፀሙትን ማጤኑ አስፈላጊ ነው ከመጀመሪያው አመልካች የስንብቱን ምክንያት ሲገለፅ ተጠሪ ባቀረቡት የሐሰት ማስረጃ መቀጠራቸውን የተጠራጠረው ተጠሪ በተቀጠሩበት የአይስክሬም ስራ ብቃት ስላጡና ደንበኛም እየቀነሰ በመምጣቱ እና ባደረገው የማጣራት ሥራ ማስረጃው ለተጠሪ ሰጠ ያለውን ድርጅት በግንባር በመሄድ በድርጅቱ አይስክሬም እንደማይሠራ በማረጋገጥ ነው፡፡ ስለዚህ ከዚህ መረዳት የሚቻለው ተጠሪ ያቀረቡት ማስረጃ በጥርጣሬ ውስጥ የወደቀ መሆኑን ነው፡፡

ባጠቃላይ ተጠሪ ከመጀመሪያውኑ ሲቀጠሩ በሐሰት ማስረጃ እስከሆነና በዚህም ማስረጃ ሥራቸውን መስራት ከጀመሩ በኋላ በመሀከሉ የማጭበርበር ድርጊት መፈፀማቸው እስከተደረሠባቸው ድረስ ይህ ድርጊት ተጠሪ በሥራቸው ላይ (ስራቸውን በማከናወን) እያሉ የፈፀሙት ነው ተብሎ ከመቶርጉም ውጪ እንደ የሥር ፍ/ቤት አባባል በተቃራኒው ሊተረጉም የሚገባው አይደለም፡፡ በመጨረሻም ከግራ ቀኙ ክርክር ልንገነዘብ እንደቻልነው ማስረጃ ሰጠ የተባለው ድርጅት የአይስክሬም ሥራ (ሽያጭ) የማይከናወንበት መሆኑ ስለተረጋገጠ የተጠሪ ማስረጃ የተጭበረበረ ለመሆኑ በጥያቄ የሚገባ አይደለም፡፡

ስለዚህ የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ከላይ የተጠቀሱትን ነጥቦች ሣያገናዝብ ለአንቀጽ 27(1/ሐ) አግባብ ያልሆነ ትርጉም በመስጠት ስንብቱ ህገወጥ ነው ሲል የከፍተኛው ፍ/ቤትም ይግባኙን መዝጋቱ መሠረታዊ የህግ ሥህተት የተፈፀመበት ሆኖ አግኝተነዋል፡፡

<u>ው ሣ ኔ</u>

1. የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ/ቁ 24723 ቀን 4/10/2000 እና የከፍተኛው ፍ/ቤት በመ.ቁ 68331 በቀን 17/11/2000 የሰጡት ውሣኔ ተሽሯል፡፡
2. ስንብቱ ሕጋዊ ነው፡፡ ተጠሪ የ2 ወር ደሞዝ መክፈሉም ሆነ ወደ ሥራ ሊመለሱ አይገባም ብለናል፡፡
3. የግራ ቀኙ ወጪና ኪሳራ ይቻቻሉ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

ራ/ታ

የሰ/መ/ቁ 39580

ግንቦት 18 ቀን 2001 ዓ.ም

ዳኞች፡- 1. ዓብዱልቃድር መሐመድ
2. ሐጎስ ወልዱ
3. ሒሩት መለሠ
4. በላቸው አንሺሶ
5. ሱልጣን አባተማም

አመልካች፡- አልታቤ ኮሌጅ - አልቀረበም ከተባለ በኋላ ሥ/አ ታደሠ በላይ ቀረበ
ተጠሪ፡- ሠይድ መሀመድ - አልቀረቡም

ፍ ር ድ

ለሠበር አቤቱታው መነሻ የሆነው በደሴ ከተማ ወረዳ ፍ/ቤት ነው የጀመረው፡፡ የአሁኑ ተጠሪዎች ባቀረቡት ክስ አመልካች ያለአግባብ የሥራ ውላቸውን ስላቋረጠው የተለያዩ ክፍያዎች እንዲከፍላቸው ጠይቀዋል አመልካች ለክሱ በሠጠው መልስም የግል ኮሌጆች ሆኑ ዩኒቨርስቲዎች የሚያሠለጥኗቸውን መምህራን መንግስት የማይቀጥር መሆኑን በዜና ማሠራጫ በተደጋጋሚ በመግለፅ የመማር ማስተማር ሂደቱ ሊቀጥል ስላልቻለና በግራ ቀኙ መሀከል በተደረገው ውል መሠረት የተወሠደው እርምጃ ህጋዊ ነው በማለት ተከራክሯል፡፡ ፍ/ቤቱም ስንብቱ ህጉ ወጥ ነው በማለት ተጠሪዎች የጠየቋቸው ክፍያዎች እንዲከፈሏቸው ወስኗል፡፡

በዚህ ውሣኔ ቅር በመሠኘቱ አመልካች ለደቡብ ወሎ መ/ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት ይግባኝ አቅርቦ የነበረ ቢሆንም ፍ/ቤቱ የሥር ፍ/ቤትን ውሣኔ አፅንቷል፡፡

የአሁኑ የሠበር አቤቱታ የቀረበው በዚህ ውሣኔ ላይ ነው፡፡ የአመልካች ቅሬታም የሥራ ውሉ የተቋረጠው ከአቅም በላይ በሆነ የመንግስት ክልከላ በመሆኑ ሥንብቱ ህገ ወጥ ነው ሊባል አይችልም የሚል ነው፡፡

ይህ ችሎትም የተጠሪ የሥራ ውል የተቋረጠው ህግ በሚፈቅደው መሠረት መሆን አለመሆኑን በመመርመር አቤቱታው በሰበር ችሎት ያስቀርባል በማለቱ ግራ ቀኙ ክርክራቸውን በፅሁፍና በቃል አቅርበዋል፡፡ ችሎቱም አከራካሪውን ጭብጥ አግባብ ካለው ህግ ጋር በማገናዘብ መርምሯል፡፡

ከፍ ሲል እንደተገለፀው ተጠሪ የስራ ውሌ በህገወጥ መንገድ ተቋርጧል ሲሉ አመልካች በበኩሉ የመማር ማስተማር ሂደቱ ከአቅም በላይ በሆነ ምክንያት የተቋረጠ በመሆኑ ተገቢው ማስጠንቀቂያ ተሠጥቷቸው መሠናበታቸው ህጋዊ ነው በማለት ተከራክሯል፡፡ አመልካች ከአቅም በላይ ነው ያለው ምክንያት መንግስት ከግል ኮሌጅ ሠልጥነው የሚወጡ መምህራንን እንደማይቀጥር በዜና ማሰራጫ ማስነገሩን ነው በመሆኑም ይህ በመንግስት ተነገረ የተባለው ጉዳይ የተጠሪውን የሥራ ውል ለማቋረጥ በቂ ምክንያት መሆን አለመሆኑን መመልከት ተገቢ ነው፡፡ ከክርክሩ ሂደት መንግስት በያዘው በዚህ አቋም ምክንያት ኮሌጁ ሥራውን እንዲያቆም መገደዱንና ተጠሪን በሥራቸው ላይ ለማስቀጠል አለመቻሉን ተገንዝበናል፡፡ በአ/ቁ 377/96 አንቀፅ 28(መ) መሠረት ደግሞ ሠራተኛው የያዘውን የሥራ መደብ በበቂ ምክንያት ሲሠርዝና ሠራተኛውን ወደ ሌላ ስራ ማዛወር የማይቻል ሆኖ ሲገኝ ለሠራተኛው ማስጠንቀቂያ በመስጠት የሥራ ውሉን ማቋረጥ ይቻላል፡፡ በተያዘው ጉዳይም የሆነው ይኸው ነው፡፡ መንግስት ከግል ኮሌጅ ሠልጥነው የወጡ መምህራንን እንደማይቀጥር በመግለፁ አመልካች አዲስ ሰልጣኞች መቀበል በማቆሙ የአሠልጣኞች የሥራ መደብ ሊሠረዝ ችሏል፡፡ በመሆኑም የተጠሪ የሥራ መደብ መሠረዙና ተጠሪንም ወደ ሌላ ቦታ አዛውሮ እንዳያሠራቸው ኮሌጁ ስራውን ስላቆመ የሚቻል አይደለም፡፡ ስለዚህም የተጠሪን የሥራ ውል መቋረጡ በአ/ቁ 377/96 አንቀፅ 28(መ) የተፈቀደ በመሆኑ ስንብቱ ህገወጥ ነው ለማለት የሚያስችል የህግ አግባብ አላገኘንም (በተመሣሣይ ጉዳይ የሠበር ችሎቱ በመ/ቁ

39579 የሠጠውን ውሣኔ ይመለከታል) የሠራተኛው የስራ መደብ በበቂ ምክንያት ሊሠረዝና ሠራተኛውን ወደሌላ ቦታ ማዛወር ሣይቻል ሲቀር የሥራ ውሉን ማቋረጥ የሚቻል ቢሆንም የስራ ውሉ ግን የሚቋረጠው ለሠራተኛው ማስጠንቀቂያ በመስጠት መሆኑን የአዋጁ አንቀፅ 28 ያመለክታል፡፡ በተያዘው ጉዳይ ግን አመልካች ለተጠሪ በህጉ በተመለከተው አይነት ማስጠንቀቂያ አለመስጠቱን የሥር ፍ/ቤቶች አረጋግጠዋል፡፡ ማስጠንቀቂያ ያለመስጠት ውጤት ደግሞ በአዋጁ ቁጥር 94 ሥር ተመልክቷል፡፡ በመሆኑም አመልካች ለተጠሪ ማስጠንቀቂያ ያልሠጠው በመሆኑ የማስጠንቀቂያ ጊዜ እንዲከፈለው የሥር ፍ/ቤቶች የሠጡት ውሣኔ አግባብ ሆኖ አግኝተነዋል፡፡

<u>ው ሣ ኔ</u>

1/ የደሴ ከተማ ወረዳ ፍ/ቤት በመ/ቁ 26990 በየካቲት 11 ቀን 2000 ዓ.ም እና የደቡብ ወሎ መ/ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ 19831 በሠኔ 17/2000 የሠጠው ውሣኔ በፍ/ሥ/ሥ/ህ/ቁ 348(1) መሠረት ተሻሽሏል፡፡

2/ ተጠሪ ከሥራ የተሠናበቱት በአግባቡ ነው ብለናል

3/ አመልካች ለተጠሪ የማስጠንቀቂያ ጊዜ ክፍያ በአ/ቁ 377/96 አንቀፅ 44 እና 35 መሠረት የማስጠንቀቂያ ጊዜ ክፍያ ሊከፍላቸው ይገባል ብለናል፡፡

4/ ግራ ቀኙ ወጪና ኪሣራ ይቻቻሉ፡፡

መዝገቡ ተዘግቷል፡፡ ለመ/ቤት ይመለስ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

ራ/ታ

https://chilot.me

የሰ/መ/ቁ. 39650

ግንቦት 27 ቀን 2001

ዳኞች፡- አብዱልቃድር መሐመድ
ታፈሰ ይርጋ
ፀጋዬ አስማማው
በላቸው አንሺሶ
አልማው ወሌ

አመልካች፡- የየረር በር ምስራቅ ፀሐይ ቅዱስ ዑራኤል ቤ/ክርስቲያን የደብሩ ዋና አስተዳደር ቀረቡ፡፡

ተጠሪዎች፡- እነ ቄስ ሰፊነው ደሣለኝ አልቀረቡም፡፡

መዝገቡን መርምረን ተከታዩን ፍርድ ሰጥተናል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የአሠሪና ሠራተኛ አዋጅን መሠረት ያደረገ ሲሆን ክርክሩ የተጀመረውም የአሁኑ ተጠሪዎች በየግላቸው በመሠረቱት ክስ መነሻ ነው፡፡ የክሣቸው ይዘትም በአመልካች ቤተክርስቲያን በጥበቃ ሥራ ተቀጥረው በማገልገል ላይ እያሉ ጥፋት ሣይፈጽሙ ከሥራ መሰናበታቸውን ገልፀው ውዝፍ ደመወዝ ተከፍሏቸው ወደ ሥራ መደባቸው እንዲመለሱ ይወሰንላቸው ዘንድ ዳኝነት መጠየቃቸውን የሚያሣይ ነው፡፡ አመልካችም በተከሣሽነቷ ቀርባ በሠጠችው መልስ ተጠሪዎች ከሥራ የተሰናበቱት የጥበቃ ተግባርና ኃላፊነት ባለማክበርና ባለመወጣት ብር 15,000.00 /አሥራ አምስት ሺህ ብር/ የያዘ ሙዳየ ምጽዋት እንዲሠረቅ በማድረጋቸው በመሆኑ የሥራ ስንብቱ በአዋጅ ቁጥር 377/96 ከአንቀጽ 13፣ 27/1/ሸ/ ድንጋጌዎች አኳያ ሕጋዊ ነው በማለት ተከራክራላች ጉዳዩን በመጀመሪያ ደረጃ የተመለከተው የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤትም የግራ ቀኙን ምስክሮችን ከሠማ በኋላ አመልካች የተጠሪዎችን አላስረዳችም የሚልበትን ምክንያት በመዘርዘር የአመልካችን ክርክር ውድቅ በማድረግ የሥራ ውሉ

የተቋረጠው ከሕግ ውጪ ነው ወደሚለው ድምዳሜ በመድረስ ተጠሪዎች የ6/ስድስት/ ወር ውዝፍ ደመወዝ ተከፍሏቸው ወደ ምድብ ስራቸው አመልካች እንድትመልስ ወስኗል፡፡ ጉዳዩ በይግባኝ የቀረበለት የፌዴራሉ ከፍተኛ ፍ/ቤትም የአመልካችን ይግባኝ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 337 መሠረት ሠርዞታል፡፡ የሰበር አቤቱታው የቀረበውም በዚሁ ባለመስማማት ለማስለወጥ ነው፡፡

የአመልካች ወኪል ሐምሌ 28 ቀን 2000 ዓ.ም. 4/አራት/ ገጽ የሰበር አቤቱታ በበታች ፍ/ቤቶች ውሣኔ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ተፈጽሟል የሚሉበትን ምክንያት ዘርዝረው አቅርበዋል፡፡ የአመልካች አቤቱታ ተመርምሮም በሰበር ችሎቱ ሊታይ ይገባዋል ተብሎ ተጠሪዎች ኅዳር 15 ቀን 2001 ዓ.ም. በጋራ በፃፉት የመልስ ማመልከቻ የአመልካችን የሰበር ቅሬታ ነጥቦች በመንቀፍ እና የሥር ፍ/ቤትን ውሣኔ ተገቢነት በመዘርዘር ውሣኔው ሊፀና ይገባል በማለት ተከራክረዋል፡፡

የጉዳዩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለ መልኩ ከላይ የተገለፀው ሲሆን ይህ ችሎትም የግራ ቀኙን ክርክር የሰበር አቤቱታው ከቀረበበት ውሣኔ እና አግባብነት ካላቸው የሕግ ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ በሚከተለው መልኩ መርምሮታል፡፡ እንደመረመረውም የችሎቱን ምላሽ የሚያስፈልገው ዓቢይ ጭብጥ የተጠሪዎች የሥራ ውል የተቋረጠው ከሕግ ውጪ ነው ተብሎ ውዝፍ ደመወዝ ተከፍሏቸው ወደ ምድብ ሥራቸው እንዲመለሱ መወሰኑ ባግባቡ መሆን ያለመሆኑ ነው፡፡

ከክርክሩ ሂደት መገንዘብ የሚቻለው ተጠሪዎች በአመልካች ድርጅት ለጥበቃ ሥራ የተቀጠሩ፣ ይህንኑ ስራውን በዕለቱ ሲያከናውኑም ብር 15,000.00 የያዘ መዳየ ምስዋት መጥፋቱ መረጋገጡን ነው፡፡ የሥር ፍ/ቤትም ይህንኑ ፍሬ ጉዳይ ያረጋገጠው ሲሆን የአመልካችን ክርክር ውደቅ ያደረገው ተጠሪዎች ለገንዘብ መጥፋት ቀጥተኛ ወይም በተዘዋዋሪ አስተዋጽኦ ያደረጉት ስለመሆኑ አልተረጋገጠም የሚል ምክንያት ይዞ ነው፡፡ ይሁን እንጂ ገንዘቡ ተጠሪዎች በጥበቃ ሥራቸው ላይ በነበሩበት ሰዓት

አለመጥፋቱን የሚያረጋግጥ ክርክር አልቀረበም የተጠሪዎች ሥራም የቤተክርስቲያኗን ንብረት መጠበቅ ነው፡፡ ገንዘቡ የጠፋው ገንዘቡ ተቀምጦበት የነበረው ሙዳየ ምስዋት ቁልፍ ሣይሰበር ስለመሆኑና ተመሣሣይ ቁልፍም በሌሎች ሰዎች እጅ እንደሚገኝም ተረጋግጧል፡፡ ነገር ግን የዚህ ፍሬ ነገር መረጋገጥ የተጠሪዎችን ቀጥተኛ ወይም ቀጥተኛ ያልሆነ አስተዋጽኦ ለገንዘቡ መጥፋት በምክንያት በመያዝ ኃላፊነት የለባቸውም ወደሚለው መደምደሚያ የሚያደርስ አይደለም፡፡ ዋናው ነጥብ ገንዘቡ የጠፋበት ሰዓት ተጠሪዎች በጥበቃ ሥራ ላይ የሚገኙበት ከሆነ ከስራቸው ኃላፊነት የላባቸውም ወደሚለው መደምደሚያ የሚያደርስ አይደለም፡፡ ዋናው ነጥብ ገንዘቡ በሚጠፋበት ሰዓት ተጠሪዎች በጥበቃ ሥራ ላይ የሚገኙበት ከሆነ ከሥራቸው ኃላፊነት እና ተግባር ጋር ተያይዞ መታየቱ ላይ ነው፡፡ እንግዲህ የአመልካች ገንዘብ የጠፋው ተጠሪዎች በጥበቃ ላይ በነበሩበት ወቅት መሆኑ ከተረጋገጠ የአመልካት እርምጃ ከአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 13/3/ እና 27/1/ሸ/ አንፃር ሊታይ የሚገባው ነው፡፡ ተጠሪዎች የሥራ ተግባራቸው ጥበቃ እስከሆነ ድረስ ስራው የሚጠይቀውን ጥንቃቄ እንዲያደርጉና እንዲወጡ የሥራ ደንቡ የግድ ይላል፡፡ ሥራው የሚጠይቀውን ጥንቃቄ ባለማድረግ ለሚደርሰው ጉዳት ደግሞ በሕጉ አግባብ ኃላፊነት ይከተላል፡፡

በተያዘው ጉዳይ ተጠሪዎች በጥበቃ ላይ ባሉበት ወቅት የአመልካች ንብረት መገኘቱ ስራው የሚጠይቀውን ጥንቃቄ አለማድረጋቸውን የሚያሣይ ነው፡፡

በዚህ ተግባራቸው ደግሞ በአሠሪው ንብረት ላይ ጉዳት አድርሰዋል፡፡ ይህም በአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 27/1/ሸ/ መሠረት የሥራ ውሉን ያለማስጠንቀቂያ ለማቋረጥ የሚያስችል ሕጋዊ ምክንያት ነው፡፡ በመሆኑም የፌዴራሉ ከፍተኛ ፍ/ቤት የሥር ፍ/ቤትን ውሣኔ በትዕዛዝ በማጽናት ተጠሪዎች ውዝፍ ደመወዝ ከፍሏቸው ወደ ሥራ እንዲመለሱ ማድረጉ በክርክሩ ሂደት የተረጋገጠውን ፍሬ ነገር፣ የተጠሪዎች የሥራ ዓይነት የሚያስፈልገውን ጥንቃቄ ከአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 13/3/ እና

27/1/ሸ/ ድንጋጌዎች ጋር ባላገናዘበ መልኩ በመሆኑ በጉዳዩ ላይ የተሠጠው ውሣኔ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ነው በማለት ተከታዩን ውሣኔ ወስነናል፡፡

ው ሣ ኔ

1. በፌዴራሉ መ/ደ/ፍ/ቤት በመ/ቁ. 37446፣ 37456፣ 37452 የቀረቡት ጉዳዮች ተጣምረው ታይተው ሐምሌ 02 ቀን 2000 ዓ.ም. የተሰጠው ውሣኔ እና ይህንኑ ውሣኔ በመ/ቁ. 69644 ሐምሌ 25 ቀን 2000 ዓ.ም. ያፀናው የፌ/ከ/ፍ/ቤት ትዕዛዝ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 348/1/ መሠረት ተሽሯል፡፡ ይፃፍ፡፡
2. አመልካች የሥራ ውሉን ያቋረጠው በሕጉ መሠረት ነው ብለናል፡፡
3. ወጪና ኪሣራ በተመለከተ ግራ ቀኙ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል፡፡

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መ/ቤት ይመለስ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

ነ/ዓ

https://chilot.me

የሰ/መ/ቁ. 39940

ግንቦት 27 ቀን 2001

ዳኞች፡- አብዱልቃድር መሐመድ
ታፈሰ ይርጋ
ፀጋይ አስማማው
በላቸው አንሺሶ
አልማው ወሌ

አመልካች፡- ወ/ሮ ነጂባ ነጋሽ ቀረቡ፡፡

ተጠሪ፡- ወ/ሮ ዚያዳ ዴታሞ ቀረቡ፡፡

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ ሁከት ይወገድልኝን የሚመለከት ሲሆን ክርክሩ የተጀመረውም የአሁኗ ተጠሪ ነሐሴ 15 ቀን 1998 ዓ.ም. በፃፉት ማመልከቻ ሚች አቶ አብዶ ናስር ሼህ ጀቤር ከተባሉት ባለቤታቸው ጋር በአዲስ አበባ ከተማ አራዳ ክፍለ ከተማ ቀበሌ 11/12 የቤት ቁጥር 1638 የሆነውን ከመንግሥት ተከራይተው ሲኖሩ እንደነበር፣ ተጠሪ ያላግባብ የቤቱን ኪራይ ቀበሌው በስማቸው አድርጎላቸው ቤቱን መያዛቸውን በመዘርዘር ተጠሪ የፈጠሩት ሁከት እንዲወገድ ይወስንላቸው ዘንድ ዳኝነት ጠይቀዋል፡፡ የአሁኗ አመልካችም የቤቱ ኪራይ በስማቸው የዞረላቸው የሚቹ ሚስት በመሆናቸው መሆኑን፣ ተጠሪ በወቅቱ በቤቱ ያልነበሩ መሆኑን በመዘርዘር ክሱ ውድቅ ሊሆን ይገባል በማለት ተከራክረዋል፡፡ ጉዳዩን በመጀመሪያ ደረጃ የተመለከተው የአዲስ አበባ ከተማ የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤትም የግራ ቀኙን ማስረጃ ከመረመረ በኋላ የቀበሌው አስተዳደር ተጠሪ በቤቱ ላይ ከአመልካች ጋር አኩል መብት ያላቸው መሆኑን እያወቀ ተጠሪን በማስታወቂያ ሣይጠራራ የቤት ኪራይ ስም ዝውውሩን መፈፀሙና ከአመልካች ኪራይ መቀበሉ በተጠሪ ላይ ሁከት መፍጠር ነው በማለት አመልካችና ተጠሪ በቤቱ ላይ በጋራ

እንዲገለገሉበትና በጋራ እንዲገቡና ኪራይ እንዲከፍሉ እንዲደረግ ሲል ወስኗል፡፡ ጉዳዩ በይግባኝ የቀረበለት የከተማው ይግባኝ ሰሚ ችሎትም ይግባኙን ሣይቀበለው ቀርቷል፡፡ የከተማው የሰበር ሰሚ ችሎትም በጉዳዩ ላይ የተፈፀመ መሠረታዊ የሕግ ስህተት አልተገኘም ሲል የአመልካችን አቤቱታ ውድቅ አድርጎታል፡፡ የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንኑ የበታች ፍ/ቤቶችን ውሣኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው፡፡

አመልካች ነሐሴ 09 ቀን 2000 ዓ.ም. በፃፉት 2 /ሁለት/ ገጽ የሰበር አቤቱታ በበታች ፍ/ቤቶች ውሣኔ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ተፈጽሟል የሚልባቸውን ምክንያቶች ዘርዝረው አቅርበዋል፡፡ ይዘቱም ባጭሩ፡- የተጠሪ የሁከት ይወገድልኝ ጥያቄ በጊዜ ያልቀረበና የፍ/ሕ/ቁ. 1149 ድንጋጌን ያላገናዘበ ሆኖ እያለ በተከራይነት ባገኘሁት የይዞታ መብትን እንዳካፍል መወሰኑ ሕጋዊነት የሌለው በመሆኑ ሊሻር ይገባል በማለት ዳኝነት መጠየቃቸውን የሚያሣይ ነው፡፡ የአመልካች የሰበር አቤቱታ ተመርምሮም በሰበር ችሎቱ ሊታይ ይገባዋል በመባሉ ተጠሪ ቀርበው ጎዳር 03 ቀን 2001 ዓ.ም. በተፃፈ ማመልከቻ የአመልካችን ቅሬታ ለመንቀፍ፣ የሥር ፍ/ቤትን ውሣኔ ተገቢነት በመዘርዘር ውሣኔው ሊፀና ይገባል ሲሉ መልሣቸውን ሠጥተዋል፡፡

የጉዳዩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለ መልኩ ከላይ የተገለፀው ሲሆን ይህ ችሎትም የግራ ቀኙን የጽሁፍ ክርክር የሰበር አቤቱታው ከቀረበበት ውሣኔ እና አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ በሚከተለው መልኩ መርምሮታል፡፡ እንደመረመረውም አመልካች ሁከት ፈጥረዋል መባሉ ባግባቡ መሆን ያለመሆኑን በጭብጥነት ሊታይ የሚገባው ነጥብ ሆኖ አግኝቶታል፡፡

ከክርክሩ ሂደት መገንዘብ የተቻለው ለክርክሩ መነሻ የሆነው ቤት የቀበሌው አስተዳደር የሚያስተዳድረው የመንግሥት ንብረት መሆኑን፣ ቤቱን ሚቹ ተከራይተውት ይኖሩበት እንደነበር፣ ከሚች ሕይወት ማለፍ በኋላ በወቅቱ ይዘውት በነበረው የሚስትነት ማስረጃ መሠረት አመልካች የቤቱን የተከራይነት መብት ቀበሌው

ያስተላለፈላቸው መሆኑን፣ በዚህ ጊዜ ተጠሪ ከቤት ያልነበሩና ሕጋዊ ጠባቂም ያልነበራቸው መሆኑን ነው።

በመሠረቱ የአንድ ንብረት ባለይዞታ የሆነ ሰው ይዞታው ለመንጠቅ ወይም በይዞታው ላይ ሁከት ለመፍጠር የሚፈፀምን ማንኛውንም ድርጊት እንዲቆም ወይም ተገቢው መብት እንዲመለስለት ሕጉ ከዘረጋላቸው መንገዶች አንዱ የይዞታ ክስ /Possessory action/ ስለመሆኑ የፍ/ሕ/ቁ. 1149/1/ ድንጋጌ ያስገነዝባል። በዚህ ድንጋጌ መሠረት የሁከት ይወገድልኝ ክስ ለማቅረብ የሚቻለው አቤቱታ አቅራቢው ለክርክሩ መነሻ በሆነው ንብረት ላይ በቀጥታ ወይም በጠባቂ ይዞታ ሲኖረውና ይህንኑ ሁኔታ በኃይል ሲነጠቅ ነው። እንዲሁም የይዞታ ክስ የሚቀርበው ለክርክሩ መነሻ የሆነውን ንብረት በወቅቱ ለመያዝ ምንም ዓይነት መብት የሌለው ሰው ሲይዝ ስለመሆኑም ተጠቃሹ ድንጋጌ ያሣያል። በመሆኑም የሁከት ይወገድልኝ አቤቱታ አቅራቢ ማረጋገጥ ያለበት ንብረቱ በሕግ አግባብ በይዞታው የነበረና የሁከት ድርጊት ፈፃሚው የኃይል ተግባር በመጠቀም ወይም በሚስጢር ንብረቱን የወሰደበት መሆኑን ነው። ይህ የድንጋጌው መንፈስ የሚያስረዳው የሁከት ተግባር የሚኖረው ባለይዞታ የሆነው ሰው በይዞታው ሥር በሚገኘው ንብረት እንዳይገለገልበት ሌላ ሰው ጣልቃ ገብቶበት መሰናክል ሲፈጥርበት ወይም ረብሻ ሲፈጥርበት መሆኑን ነው። የፍ/ሕ/ቁ. 1140 እና 1149 ድንጋጌዎች ይዘት የሚያሣዩትም ይህንኑ ነው። እነዚህ ድንጋጌዎች ከላይ ከተገለፀው ነጥብ በተጨማሪ የሚያስገነዝቡት ነጥብ የሁከት ይወገድልኝ ክስ አቅራቢ የተሻለ የይዞታ መብት ያለው ስለመሆኑ ማረጋገጥ ያለበት መሆኑን ነው። ወደ ተያዘው ጉዳይ ስንመለስ ተጠሪ በቤቱ ላይ ከአመልካች የተሻለ መብት የሌላቸው መሆኑ፣ አመልካች ቤቱን የያዙት በቀበሌው ስምምነት የተከራይነት መብት አግኝተው እንጂ በኃይል አለመሆኑ የተረጋገጡ ፍሬ ጉዳዮች ናቸው። እንዲህ ከሆነ በፍ/ሕ/ቁ. 1140 እና 1149 ድንጋጌዎች የተመለከቱት ሕጋዊ መሥፈርቶች አለመሟላታቸውን

በቀላሉ ለመገንዘብ አያዳግትም፡፡ በመሆኑም የአመልካች ተግባር ሁከት ሊባል የሚችልበትን ሕጋዊ ምክንያት ስላላገኘን የበታች ፍ/ቤቶች ውሣኔ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ነው ብለናል፡፡ በዚህም መሠረት ተከታዩን ወስነናል፡፡

<u>ው ሣ ኔ</u>

1/ በአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር የአዲስ አበባ ከተማ የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በፍ/መ/ቁ. አራ-03095 ጥቅምት 27 ቀን 2000 ዓ.ም. የሰጠው ውሣኔ፣ ይግባኝ ሰሚ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 05585 መጋቢት 25 ቀን 2000 ዓ.ም. የሰጠው ትዕዛዝ እንዲሁም የዚሁ ፍ/ቤት ሠበር ሠሚ ችሎት በመ/ቁ. 06753 ሐምሌ 25 ቀን 2000 ዓ.ም. የሰጠው ትዕዛዝ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 348/1/ መሠረት ተሽረዋል፡፡

2/ አመልካች በተጠሪ ላይ የፈጠሩት ሁከት የለም ብለናል፡፡ ለክርክሩ ምክንያት የሆነውን ቤት በጋራ የሚገለገሉበት ወይም እኩል ተካፍለው የሚከራዩበት ሕጋዊ ምክንያትም የለም ብለናል፡፡

3/ ለክርክሩ የተደረገውን ወጪና ኪሣራ የየራሣቸውን ይቻሉ ብለናል፡፡

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መ/ቤት ይመለስ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

ነ/ዓ

የሠ/መ/ቁ 40107

ግንቦት 27 ቀን 2001 ዓ.ም

ዳኞች፡- ዓብዱልቃድር መሐመድ

ሂሩት መለሠ

ፀጋይ አስማማው

በላቸው አንሺሶ

አልማው ወሌ

አመልካች፡- በአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ገጠር መንገዶች ባለስልጣን

የጮጃም ገጠር መንገዶች ጥገና ጽ/ቤት - የቀረበ የለም

ተጠሪ፡- አቶ ተፈራ ይታየው - አልቀረቡም

መዝገቡን መርምረን ተከታዩን ፍርድ ሠጥተናል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የአሠሪና ሠራተኛ አዋጅን መሠረት ያደረገ ሲሆን ክርክሩ የተጀመረው የአሁኑ ተጠሪ መጋቢት 16 ቀን 2000 ዓ.ም በፃፉት የክስ ማመልከቻ በአመልካች መ/ቤት ከሚያዝያ 11 ቀን 1999 ዓ.ም ጀምሮ ተቀጥረው የጥበቃ ስራ ሲሠሩ መቆየታቸውንና የካቲት 30 ቀን 2000 ዓ.ም ጀምሮ ግን ህጋዊ ባልሆነ መንገድ የስራ ውሉን አመልካች መ/ቤት ያቋረጠ መሆኑን በመዘርዘር የስራ ስንብት ክፍያ፣ ካሣ፣ እንዲሁም የማስጠንቀቂያ ጊዜ ክፍያ በድምሩ ብር 4300.00 /አራት ሺህ ሦስት መቶ ብር/ እንዲከፈላቸው ይወሰንላቸው ዘንድ በአመልካች መ/ቤት በደብረ ማርቆስ ከተማ ወረዳ ፍ/ቤት በመሠረቱት ክስ መነሻ ነው፡፡ የአሁኑ አመልካች መ/ቤትም በተከሣሽነቱ ቀርቦ በሠጠው መከላከያ መልስ ተጠሪ ደብረማርቆስ ረቡዕ ገበያ ፕሮጀክት ለሚሠራው መንገድ አገልግሎት የሚውል ክሬሸር (የድንጋይ መፍጫ ማሽን) ለመጠበቅ በቀን ሠራተኛነት መቀጠራቸውን ቅጥሩም ለተወሠነ ስራ ለተወሠነ ጊዜ መሆኑን፣ ፕሮጀክቱ

በመጠናቀቁም መ/ቤቱ ወደ ሌላ ቦታ መሄዱን፣ ክሬሸሩም ወደ ሌላ ፕሮጀክት መላወረንና ተጠሪ የተቀጠሩበት ስራ መጠናቀቁን ዘርዝሮ የስራ ውሉ የተቋረጠው አግባብ ህጋዊ በመሆኑ ሊከፈል የሚገባ ክፍያ የለም በማለት ተከራክሯል፡፡ ጉዳዩን በመጀመሪያ ደረጃ የተመለከተው የወረዳ ፍ/ቤትም የግራ ቀኙን ክርክርና ማስረጃ በመመርመር ተጠሪ የተቀጠሩበት ስራ ውል ለተወሠነ ስራ ወይም ጊዜ የተደረገ መሆኑ ተረጋግጧል በሚል ምክንያት የተጠሪን የካሣና የስራ ስንብት ክፍያ ጥያቄዎችን ውድቅ አድርጐ ብር 300.00 /ሦስት መቶ/ ተጠሪ በማስጠንቀቂያ ጊዜ ሊያገኙ ይችሉት የነበረ ደመወዝ ነው ይከፈላቸው ሲል ወስኗል፡፡ በዚህ ውሣኔ የአሁኑ ተጠሪ ባለመስማማት ይግባኛቸውን ለምስራቅ ጐጃም አስተዳደር ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት አቅርበው ይኸው ፍ/ቤት ግራ ቀኙን ከአከራከረ በኋላ የወረዳው ፍ/ቤት የስራ ውሉ ለተወሠነ ስራ ወይም ጊዜ የተደረገ ነው ሲል የደረሠበት ድምዳሜ የስራ ቅጥር ውሉን ይዘት ሙሉ በሙሉ ያላገናዘበ መሆኑን በመጥቀስ የስራ ውሉ የተቋረጠው በህገ ወጥ መንገድ ነው በማለት አመልካች ለተጠሪ የስራ ስንብት ክፍያ ብር 275.00 /ሁለት መቶ ሠባ አምስት/ ፣ እና ካሣ ብር 1800.00 /አንድ ሺህ ስምንት መቶ/ ከብር 100.00 /አንድ መቶ/ ወጪና ኪሣራ ጋር ሊከፈል ይገባል ሲል ወስኗል፡፡ የአሁኑ የሠበር አቤቱታ የቀረበውም በዚሁ ውሣኔ ቅር በመሠኘት ለማስለወጥ ነው፡፡

አመልካች መ/ቤት በነ/ፈጁ አማካኝነት ነሐሴ 15 ቀን 2000 ዓ.ም በፃፈው 3/ሦስት/ ገፅ የሠበር አቤቱታ በዞኑ ከፍተኛ ፍ/ቤት ውሣኔ መሠረታዊ የሆነ የህግ ስህተት ተፈፅሞበታል የሚልባቸውን ምክንያቶች ዘርዝሮ አቅርቧል፡፡ ይዘቱም ባጭሩ ተጠሪ የተቀጠሩት ለተወሠነ ስራ መሆኑን የስራ ቅጥር ውሉ እያስረዳ ቅጥሩ ለተወሠነ ስራ ወይም ጊዜ የተደረገ አይደለም ተብሎ እርምጃው ህገ ወጥ ነው ሲባል መወሠኑ የአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 24(1) ድንጋጌን ያላገናዘበ በመሆኑ በጉዳዩ ላይ

የተሠጠው ውሣኔ ሙሉ በሙሉ ሊሻር ይገባዋል በማለት ዳኝነት መጠየቁን የሚያሣይ ነው፡፡ የአመልካች የሠበር አቤቱታ ተመርምሮም በሠበር ችሎቱ ሊታይ ይገባዋል በመባሉ ግንቦት 06 ቀን 2001 ዓ.ም በዋለው ችሎት የግራ ቀኙ የቃል ክርክር ተሠምቷል፡፡

የጉዳዩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለመልኩ ከላይ የተገለፀው ሲሆን ችሎቱም የግራ ቀኙን ክርክር የሠበር አቤቱታው ከቀረበበት ውሣኔና አግባብነት ካላቸው የህግ ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ በሚከተለው መልኩ መርምሮታል፡፡ እንደመረመረውም ተጠሪ የተቀጠሩት ሥራ ተጠናቅቋል እየተባለ የስራ ስንብቱ ህገ ወጥ ነው በሚል ተጠሪ የጠየቋቸው ክፍያዎች ይክፈሏቸው ተብሎ በዞኑ ከፍተኛ ፍ/ቤት የተወሠነው ባግባቡ መሆን ያለመሆኑ በጭብጥነት ሊታይ የሚገባው ሁኖ አግኝቶታል፡፡

ከክርክሩ ሂደት መገንዘብ የተቻለው በአመልካችና በተጠሪ መካከል የነበረው የስራ ግንኙነት በጊዜ የተገደበ፣ የደመወዝ አከፋፈሉም ባሠራበት ቀን 10.00 /አስር ብር/ የነበረ መሆኑ፣ ፕሮጀክቱ ስራውን ከጀመረበት አካባቢ ስራው የተጠናቀቀ መሆኑንና ተጠሪ ለመጠበቅ የተቀጠሩበት መሣሪያ ከነበረበት ቦታ ተነስቶ ወደ ሌላ መዛወሩ የተረጋገጠ ፍሬ ጉዳዮች መሆናቸውን ነው፡፡ የዚህ ዓይነቱ የስራ ግንኙነት ደግሞ ለተወሠነ ሥራ ወይም ለተወሠነ ጊዜ በተደረገ ስራ ውል ላይ የተመሠረተ በመሆኑ በአሠሪና ሠራተኛ ጉዳይ አዋጅ ቁጥር 377/1996 አንቀጽ 10(1/ሀ) ስር የተደነገገ ሁኖ የተወሠነው ጊዜ ወይም ስራ ሲያልቅ በውሉ ላይ የተመሠረተው ግንኙነት በህጉ እንደሚቋረጥ አዋጁ በአንቀጽ 24(1) ስር አስቀምጧል፡፡ የስራ ውል በህጉ አማካኝነት ሲቋረጥ አሠሪው ለሠራተኛው ተጠሪው የጠየቋቸውን ዓይነት ክፍያዎች እንዲፈፅም ህጉ ግዴታ አይጥልበትም፡፡ በመሆኑም የምስራቅ ጉጃም አስተዳደር ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት የደብረ ማርቆስ ወረዳ ፍ/ቤት በጉዳዩ ላይ የሠጠውን ውሣኔ ያሻሻለበት ምክንያት የስራ

ውሉን ይዘትና የአዋጁ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 10(1/ሀ) እና 24(1) ድንጋጌዎች መንፈስ ባላገናዘበ መልኩ በመሆኑ ውሣኔው መሠረታዊ የሆነ የህግ ስህተት የተፈፀመበት ሁኖ ተገኝቷል፡፡ በዚህም ምክንያት ተከታዩን ወስነናል፡፡

ው ሣ ኔ

1/ የምስራቅ ጐጃም አስተዳደር ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ 22860 ሐምሌ 02 ቀን 2000 ዓ.ም የሠጠው ውሣኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 348(1) መሠረት ተሽሯል፡፡ ይፃፍ፡፡

2/ የደብረማርቆስ ከተማ ወረዳ ፍ/ቤት በጉዳዩ ላይ ሚያዝያ 29 ቀን 2000 ዓ.ም የሠጠው ውሣኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 348(1) መሠረት ፀንቷል፡፡ ይፃፍ

3/ በዚህ ችሎት ለተደረገው ክርክር የወጣውን ወጪና ኪሣራ የየራሣቸውን ይቻሉ ብለናል፡፡

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መ/ቤት ይመለስ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

ራ/ታ

የወ/ይ/መ/ቁ 41002

ግንቦት 10 ቀን 2001 ዓ.ም

ዳኞች፡- 1. ተገኔ ጌታነህ

2. ዳኜ መላኩ

3. ከድር አልይ

ይግባኝ ባይ፡- የድሬደዋ የፌዴራል ዐቃቤ ሕግ

መልስ ሰጪዎች፡- 1ኛ/ ረሺድ ሂርሲ ሱሪ

2ኛ/ አብዱ አህመድ አብዱላሂ

3ኛ/ አሲ አውጀማ ሱልጣን

4ኛ/ ሐሊማ መአሊነ አብዱላሂ

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለው ውሣኔ ተሰጥቷል፡፡

ው ሣ ኔ

ዐቃቤ ሕግ በዚህ መዝገብ ይግባኝ ያቀረበው የአሁኑ መልስ ሰጪዎች በ1997 ዓ/ም በወጣው የወንጀል ሕግ አንቀጽ 32(1/ሀ) እና 453(2) ላይ የተመለከተውን በመተላለፍ ሀሰተኛ ምስክርነት የመስጠት ወንጀል ፈጽመዋል ተብለው የተከሰሱበትን ጉዳይ በወ/መ/ቁ 03464 ቀርቦለት የተመለከተው የድሬዳዋ ፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት የዐቃቤ ህግን ማስረጃ ከሰማ በኋላ ሐምሌ 10 ቀን 2000 ዓ/ም መርምሮ ሀሰተኛ ምስክርነት ሰጥተዋል ለማለት የሚያስችል በቂ ማስረጃ አልቀረበባቸውም በሚል ምክንያት መከላከል ሣያስፈልጋቸው በወ/መ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁ 141 መሠረት በነፃ ሊሰናበቱ ይገባል በሚል የሰጠውን ብይን በመቃወም ነው፡፡

ዐቃቤ ሕግ ከፍተኛው ፍ/ቤት የሰጠውን ብይን ትክክል አይደለም፣ የአሁኑ መልስ ሰጪዎች በተከሰሱበት ሀሰተኛ ምስክርነት መሰጠት ወንጀል ሊከላከሉ ይገባል

የሚልባቸውን ምክንያቶች በቁጥር 07/136/ወረ03/99 በ12/12/2000 ዓ/ም በተፃፈ የይግባኝ ማመልከቻ ገልጾ አቅርቧል፡፡

በዚህ የወንጀል ይግባኝ ጉዳይ በወ/መ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁ 192 መሠረት ግራ ቀኙ እንዲቀርቡ ተደርጐ ክርክሩ ተሰምቷል፡፡

ይህ ፍ/ቤትም የአሁኑ መልስ ሰጪዎች በተከሰሱበት ሀሰተኛ ምስክርነት መስጠት ወንጀል ጉዳይ በዐቃቤ ሕግ በኩል የቀረቡት ማስረጃዎች ሊከላከሉ ይገባል ለማለት የሚያስችሉ መሆን አለመሆናቸውን መርምሯል፡፡

ዐቃቤ ሕግ የአሁኑ መልስ ሰጪዎች በወንጀል ሕግ አንቀጽ 32(1/ሀ) እና 453 (2) ላይ የተመለከተውን በመተላለፍ ሀሰተኛ ምስክርነት የመስጠት ወንጀል ፈጽመዋል በሚል ሊከሳቸው የቻለው እነ አብዱራህማን ሼክ አብዱላሂ 9 ሰዎች በአገር ኢኮኖሚ ላይ ጉዳት ማድረስ እና በወርቅና በውጭ አገር ገንዘብ በህገወጥ መንገድ መነገድ ወንጀል ፈጽመዋል ተብለው በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ተከሰው በቀረቡበት ጉዳይ አስቀድመው ፖሊስ ጣቢያ ቀርበው ተከሣሾች የሀዋላ ወረቀት መሥራታቸውን እናውቃለን ብለው የመሰከሩትን ፍ/ቤት ቀርበው በመለወጥ ተከሣሾች የሀዋላ ሥራ መስራታቸውን እንደማያውቁ በመግለጽ በሀሰት መስክረው ተከሣሾች በነፃ እንዲሰናበቱ አድርገዋል በሚል ምክንያት ነው፡፡

ዐቃቤ ሕግ በማስረጃነት ያቀረበው የአሁኑ መልስ ሰጪዎች እነ አብዱራህማን ሼክ 9 ሰዎች በወንጀል ተከሰው የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በቀረቡበት ጉዳይ በዐቃቤ ህግ በኩል በምስክርነት ተቆጥረው እያንዳንዳቸው ፍ/ቤት ቀርበው የሰጡትን የምስክርነት ቃል እና በዚሁ ጉዳይ አስቀድመው ፖሊስ ጣቢያ በመቅረብ እያንዳንዳቸው ለፖሊስ ሰጥተዋል የተባለው የምስክርነት ቃል ነው፡፡

1ኛ/ አንደኛው መልስ ሰጪ ረሺድ ሂርሲ በ11/10/95 ድሬደዋ ፖሊስ ጣቢያ ቀርቦ ወደ

ጅቡቲ አትክልትና ፍራፍሬ እየላኩ እዚያ ያለው ተወካይ እየሸጠ ገንዘቡን ድሬዳዋ ከተማ ከፍተኛ 4 ቀበሌ 21 ክልል በሚገኘው ፍራህ ጣሂር በተባለ ግለሰብ ቤት “ፍራህ ሐዋላ ተብሎ በሚጠራው ይልኩልኝ ነበር፣ በሐዋላ ቤቱ የሚላክልኝ ገንዘብ ከፍተኛው ከ20,000 እስከ 30,000 ይደርሳል፣ ፍራህ ጣሂር የሐዋላ ሥራ ሲሰራ ቆይቶ የተሰወረ መሆኑን አውቃለሁ፣ አብዱራህማን ሼክ አብዱላሂ የሐሩን ሐዋላ ወኪል እና ሥራ አስኪያጅ መሆኑን አውቃለሁ” የሚል የምስክርነት ቃል መስጠቱን፣

2ኛ/ ሁለተኛው መልስ ሰጪ አብዱአህመድ አብዱላሂ በ11/10/95 ፖ/ሊስ ጣቢያ ቀርቦ በ1990 ዓ/ም ወደ ጅቡቲ አትክልትና ፍራፍሬ መላክ ጀምሬ ጅቡቲ የምትገኘው የእኔ ወኪል እየሸጠች አልፎ አልፎ ገንዘቡን ድሬዳዋ ከተማ ከፍተኛ 4 ቀበሌ 21 ክልል በሚገኘው ፍራህጣሂር ግቢ ውስጥ በሚገኘው ፍራህ ሐዋላ በኩል እየላከችልኝ እወስድ ነበር፣ እ.ኤ.አ በ2001 ደግሞ በድሬዳዋ ከተማ ከፍተኛ 4 ቀበሌ 25 ክልል ሐሩን ሐዋላ ተብሎ በሚጠራው በኩል ብር 3000 አልፎ አልፎ ደግሞ ብር 4000 እየላከችልኝ ስወስድ ነበር፣ ሐዋላቤቱ አብዱራህማን ሼክ አብዱላሂ የተባለው ከሐሰን ጀማ ጋር መሆኑን አውቃለሁ ብሎ መመስከሩን፣

3ኛ/ ሦስተኛው መልስ ሰጪ አሲ አውጀማ ሱልጣንም በ11/10/95 ፖ/ሊስ ጣቢያ ቀርቦ “ፍራህ ጣሂር በድሬዳዋ ከተማ ከፍተኛ 4 ቀበሌ 21 ክልል የቤት ቁጥሩ 2001 በሆነው ግቢ ውስጥ እ.ኤ.አ. 2001 ድረስ የሐዋላ ሥራ መስራቱን አውቃለሁ፣ ወደ ጅቡቲ አትክልትና ፍራፍሬ እየላኩ ተሸጦ ገንዘቡ በፍራህ ሐዋላ በኩል እየተላከልኝ ስወስድ የፍራህ ሐዋላ ቤት ከተዘጋ በኋላ ደግሞ በድሬዳዋ ከተማ ከፍተኛ 4 ቀበሌ 21 ክልል በሚገኘው ሐሩን ሐዋላ ቤት ተብሎ በሚጠራው እስከ ብር 4000 በወር ሁለት ጊዜ እየተላከልኝ እየሄድኩ ጀማ የተባለው ሲሰጠኝ ነበር፣

የዚህ ሐዋላ ቤት ሥራ አስኪያጅ አብዱራህማን ሼክ አብዱላሂ ነው" በሚል መመስከሩንና

4ኛ/ አራተኛዋ መልስ ሰጪ ሐሊማ መአሊን አብዱላሂ በበኩሏ ግንቦት 28 ቀን 1995 ዓ/ም ድሬዳዋ ፖሊስ ኮሚሽን ወንጀል ምርመራ ክፍል ቀርባ አብዱራህማን አብዱላሂ እና ሀሰን ጀማ የተባሉት ድሬዳዋ እሩዝ ተራ አካባቢ የሐዋላ ቤት ከፍተው የሐዋላ ሥራ እንደሚሰሩ አውቃለሁ ብላ መመስከሯን ዐቃቤ ህግ ያቀረባቸው የጽሑፍ ማስረጃዎች ያስረዳሉ፡፡

እነዚህ አራቱ መልስ ሰጪዎች ፖሊስ ጣቢያ እንዲህ አይነት የምስክርነት ቃል የሰጡ ሆኖ ቢገኝም በዚሁ ጉዳይ አብዱራህማን ሼህ አብዱላሂ፣ ፍራህ ጣሂር፣ ሀሰን ጀማ እና ሌሎች ስድስት ሰዎች በወንጀል ተከሰው ፍ/ቤት ሲቀርቡ በዐቃቤ ህግ በኩል በምስክርነት ተቆጥረው ለምስክርነት በሚጠሩበት ጊዜ እያንዳንዳቸው ቀርበው በሰጡት ቃል የምናውቀው ነገር የለም በማለት በፖሊስ ጣቢያ የሰጡትን የምስክርነት ቃል ሙሉ በሙሉ ለውጠዋል፡፡ መልስ ሰጪዎች በፖሊስ ጣቢያ የሰጡትን የምስክርነት ቃል ፍ/ቤት ቀርበው በመለወጥ በመመስከራቸው በፖሊስ ጣቢያ መስክረውባቸው የነበሩትን ሰዎች ፍ/ቤቱ በነፃ አስናብቷቸዋል፡፡

በዐቃቤ ሕግ በኩል የቀረቡት እነዚህ የጽሑፍ ማስረጃዎች ሲመረመሩ መልስ ሰጪዎች በተከሰሱበት ሀሰተኛ ምስክርነት መስጠት ወንጀል ጥፋተኛ ሊያደርጓቸው የሚችሉ ሆነው ስለተገኙ የድሬዳዋ ፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በወ/መ/ቁ 03464 ሐምሌ 10 ቀን 2000 ዓ/ም የሰጠው ብይን በወ/መ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁ 195(2/ሀ) መሠረት ተሰርዞ በወ/መ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁ 142(1) መሠረት እንዲከላከሉ ተወስኗል፡፡

የአሁኑ መልሰ ሰጪዎች እንዲቀርቡ ተደርጐ አለን የሚሉት መከላከያ ማስረጃ ካለ አቅርበውና አሰምተው ክርክሩ ተጠናቆ ይወሰን፡፡

ከዚህ በኋላ ጉዳዩ በሌላ ዳኛ ታይቶ እንዲወሰን ታሟል፡፡

የዚህ ውሣኔ ትክክለኛ ግልባጭ ለድሬዳዋ ፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ይተላለፍ፡፡

መዝገቡ ተዘግቷል ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ፡፡

የዳኞች ፊርማ፡- 1. ተገኔ ጌታነህ

2. ዳኜ መላኩ

3. ከድር አልይ

ራ/ታ

https://chilot.me

የሰ/መ/ቁ. 41411

ግንቦት 11/2001

ዳኞች፡- 1. መንበረፀሐይ ታደሰ
2. ሐጎስ ወልዱ
3. ሒሩት መለሠ
4. በላቸው አንሺሶ
5. ሱልጣን አባተማም

አመልካች፡- መ/ልመ/ል ዳቦ መጋገሪያ ድርጅት የቀረበ የለም፡፡

ተጠሪ፡- አቶ በለጠ ተገኝ - ቀረቡ፡፡

ፍ ር ድ

ለዚህ ጉዳይ መነሻ የሆነው ተጠሪ በፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት ያቀረቡት ክስ ነው፡፡ ተጠሪ በክሣቸው አመልካች ያለማስጠንቀቂ ከሥራ ስላገዳቸው በመሆኑ ከታገዱበት ጊዜ ጀምሮ ያለው ውዝፍ ደመወዝ ተከፍሏቸው ወደ ሥራቸው እንዲመለሱ ይህ ካልሆነ ግን የተለያዩ ክፍያዎች እንዲከፍሏቸው ጠይቀዋል፡፡

አመልካች ለቀረበበት ክስ በሰጠው መልስ በተለያየ ጊዜ ሠራተኛ በመደብደብ እና ዛቻ በመፈፀማቸው ሁኔታውን ለማጣራት ከሥራ አገዳቸው እንጂ ከሥራ ስላላሠናበታቸው ከሣሽ የጠየቁት ዳኝነት አግባብ አለመሆኑን ተከራክሯል፡፡

ጉዳዩን ያየው የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ተጠሪ ከሥራ ታገዱ እንጂ ከሥራ ስላልተሠናበቱ ያለአግባብ ከሥራ የተሠናበተ ሠራተኛ የሚጠይቀውን የመብት ጥያቄ መጠየቃቸው አግባብ አይደለም በማለት ክሱን ውድቅ አድርጓል፡፡

ጉዳዩን በይግባኝ ያየው የፌ/ከፍተኛ ፍ/ቤት ግን አንድ ሠራተኛ በአ/ቁ. 377/96 አንቀጽ 27/4/ መሠረት የሚታየገደው ለ30 ቀናት ብቻ ስለሆነ ከዚያ በላይ ማገድ ከሥራ ማሠናበት ተደርጎ ይቆጠራል በማለት ውሣኔ ሰጥቷል፡፡

የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም በዚህ ውሣኔ ላይ ነው፡፡ አቤቱታው በአጭሩ ተጠሪ ያላግባብ ከሥራ ተሠናብቻለሁ የሚል ክስ አላቀረቡም የእገዳው ጊዜ በማብቃቱ ወደ ሥራ እንዲመለሱ የማስታወቂያ ጥሪ ተደርጎ ስላልቀረቡ አመልካች ለክሱ መልስ ከሰጠ በኋላ ከሥራ አሰናብቷቸዋል፡፡ ከ30 ቀናት በላይ ማገድ እንደ ስንብት ይቆጠራል የሚል ሕግ የለም የሚል ነው፡፡ ይህ ችሎትም የአመልካች አቤቱታ ለሰበር ችሎት ያስቀርባል በማለቱ ተጠሪ ቀርበው ግራ ቀኙ የቃል ክርክር አሠምተዋል፡፡ ፍ/ቤቱም መዝገቡን እንደሚከተለው መርምሯል፡፡ እንደመረመረውም ሊወሰኑ የሚገባቸው ጭብጦች፡-

1. ከ30 ቀናት በላይ ማገድ ከሥራ እንደመሠናበት ይቆጠራል ወይ?
2. በክርክሩ ሂደት ተጠሪ ከሥራ መሠናበታቸው በክርክሩ ሂደት ላይ የማያስከትለው ውጤት ምንድነው? የሚሉት ናቸው፡፡

ከፍ ሲል እንደተመለከተው ተጠሪ በመጀመሪያ ክስ የመሠረቱት ያለአግባብ ከሥራ ታግጃለሁ በማለት ወደ ስራ ለመመለስ ወይም የተለያዩ ክፍያዎች እንዲከፈላቸው በመጠየቅ ነው፡፡ አመልካች ደግሞ ተጠሪን ከሥራ አገድኩ እንጂ ስላላሰናበትኩ ጥያቄው ተቀባይነት የለውም በማለት ተከራክሯል፡፡ በእርግጥ ተጠሪ ክስ ሲመሠርቱ ከሥራ ታግደው እንጂ ከሥራ ተሠናብተው አልነበረም፡፡ ነገር ግን በክርክር ላይ እያሉ አመልካች ተጠሪን ከሥራ ማሠናበቱን ከመዝገቡ ሂደት የተረዳን ሲሆን አመልካችም ይህንን አልካደም፡፡

ይህ አዲስ ክስተትም ክስ የቀረበበትን ከሥራ የመታገድ ጉዳይ የክስ ምክንያት የሚያሳጣውና የክርክሩን ጭብጥ እንዲለወጥ የሚያደርገው ነው፡፡ በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 251/1/ ሥር እንደተደነገገው ፍ/ቤቱ ነገሩን በፍርድ ከመወሰኑ በፊት በተከራካሪዎቹ ወገኖች የተያዘው ጭብጥ እንዲሻሻል ወይም ተጨማሪ ጭብጥ እንዲያዝ አስፈላጊና ተገቢ መሆኑን የገመተ እንደሆነና ይህን ማድረግ ለጉዳዩ መልካም አፈፃፀም ቀና

መንገድ የሚያስገኝ መሆኑን ሲረዳው ፍ/ቤቱ ጭብጡ እንዲሻሻል ወይም ተጨማሪ ጭብጦች እንዲያዙ ለማድረግ ይችላል፡፡

በተያዘውም ጉዳይ የተጠሪ ከሥራ መታገድ ጉዳይ በተጠሪ ከሥራ መሠናበት ምክንያት የክሱ ምክንያት ተቋርጧል፡፡ የክስ ምክንያት በሌለው ጉዳይ ላይ ደግሞ ፍ/ቤቱ ሊሠጥ የሚችለው ውሣኔ የለም፡፡ ይልቁንም ከክሱ በኋላ ተጠሪ ከሥራ በመሰናበታቸው ተጠሪ ክሣቸውን እንዲያሻሽሉ በማድረግ ወይም ደግሞ ለጉዳዩ መልካም አፈፃፀም ቀና መንገድ ለማስገኘት ሲል ጭብጡን በመለወጥ የተጠሪ ከሥራ የተሰናበቱት በአግባቡ መሆን አመሆኑን አከራክሮ ተገቢውን ውሣኔ ሲሠጥ ተጠሪ ያለአግባብ ተሠናብቻለሁ የሚሉ ከሆነ በሌላ ክስ ይጠይቁ በማለት መወሰኑ አግባብ ሆኖ አላገኘነውም፡፡

የፌ/ከፍተኛ ፍ/ቤትም ይግባኙ ሲቀርብለት መጀመሪያ ክስ የቀረበበት ጉዳይ የክስ ምክንያቱ በተጠሪ ከሥራ መሠናበት የተቋረጠ በመሆኑ ጭብጡን አስተካክሎ መወሰን ሲገባው በአመልካች የተወሰደውን የሥራ ማገድ እርምጃ መሠረት አድርጎ ውሣኔ መስጠቱ የሥር ፍ/ቤት የፈጸመውን ስህተት መድገሙን ያሣያል፡፡

በእርግጥ ይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት ተጠሪ ያለአግባብ ከሥራ ተሠናብተዋል የሚል መደምደሚያ ላይ ደርሷል፡፡ እዚህ መደምደሚያ ላይ የደረሰውም ተጠሪ ከ30 ቀናት ከሥራ መታገዳቸው እንደስንብት ይቆጠራል በማለት ነው፡፡ ነገር ግን አ/ቁ 377/96 አንቀጽ 27/4/ አንድ ሠራተኛ ሊታገድ የሚችልበትን ከፍተኛውን የጊዜ ገደብ ከማስቀመጥ በቀር ከ30 ቀናት በላይ መታገድ ከሥራ እንደማሰናበት ይቆጠራል የሚል እንድምታ የለውም፡፡ በመሆኑም ፍ/ቤቱ ተጠሪ ከ30 ቀን በላይ ከሥራ ስለታገዱ ከሥራ እንደተሰናበቱ ይቆጠራል በማለት ለድንጋጌው የሰጠው ትርጉም ስህተት ሆኖ አግኝተነዋል፡፡ በመሆኑም ፍ/ቤቱ ከ30 ቀን በላይ መታገዳቸው መሠናበታቸውን ያሣያል በማለት ያለአግባብ ከሥራ ለማሠናበት ሠራተኛ

የሚገባውን ክፍያዎች እንዲያገኙ መወሰኑ ስህተት ነው፡፡ ይልቁኑ ተጠሪ በክርክሩ ሂደት ከሥራ መሰናበታቸው ስለታወቀ ይህ የሥራ ስንብት ሕጋዊ መሆን አለመሆኑን ጭብጥ ይዞ ግራ ቀኙን በማከራከርና አስፈላጊም ከሆነ ተጨማሪ ማስረጃ እንዲቀርብ በማድረግ ተገቢውን ውሣኔ ሊሰጥ ይገባው ነበር፡፡

በሌላ በኩል ግን ከክሱ በኋላ ተጠሪ ከሥራ መሠናበታቸውን አመልካችም ስላልካደ የክሱ ምክንያት የተቋረጠውን ከሥራ የመታገዱ ጉዳይ የተወሰደው ይህ የሥራ ስንብት እርምጃ ሕጋዊ ነው አይደለም? የሚለውን ጭብጥ በመያዝ ውሣኔ ሊሠጥ ይገባ ነበር፡፡ በአጠቃላይ የፌ/መ/ደረጃ ፍ/ቤትም ሆነ ይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት ተጠሪ ክስ የመሠረቱበት ሥራ የመታገድ ጉዳይ ተጠሪ በመሰናበታቸው የክስ ምክንያቱ በመቋረጡ ክሱ እንዲሻሻል እና ጭብጡ እንዲስተካከል በማድረግ ውሣኔ ሊሰጡ ሲገባ የክስ ምክንያቱ በተቋረጠ ጉዳይ ላይ ውሣኔ መስጠታቸው ስህተት ሆኖ አግኝተነዋል፡፡

ከዚህ ውጪ ግን በአ/ቁ. 377/96 አንቀጽ 27/4/ መሠረት አንድ ሠራተኛ ከሥራ ለማሠናበት የሚያበቃ ጥፋት ከፈፀመ ከሥራ ከማሠናበቱ በፊት አሠሪው ሠራተኛውን እስከ 30 ቀናት ሊያግድ ይችላል፡፡ ከ30 ቀናት በላይ የሚደረግ ከሥራ የማገድ እርምጃ አዋጁን የሚቃረንና ሕጋዊ ያልሆነ ተግባር በመሆኑ አመልካች ተጠሪን ከ30 ቀናት በላይ አግዶ ማቆየቱ ሕገወጥ ተግባር ሆኖ አግኝተነዋል፡፡ በመሆኑም ተጠሪ ከታገዱበት ከ31ኛው ቀን ጀምሮ አመልካች ተጠሪን ከሥራ እስካሠናበቱበት ጊዜ ድረስ ለተጠሪ ደመወዛቸውን ሊከፈላቸው የሚገባ ሆኖ አግኝተንዋል፡፡

ው ሣ ኔ

1. የፌ/መ/ደረጃ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 37427 ግንቦት 25/2000 የሰጠው ውሣኔ እና በፌ/ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 68297 በጥቅምት 12 ቀን 2001 ዓ.ም. የሰጠው ውሣኔ ተሽሯል፡፡
2. የፌ/መ/ደረጃ ፍ/ቤት ተጠሪ ከሥራ የተሰናበቱት በአግባቡ ነው አይደለም? የሚለውን ጭብጥ የግራ ቀኙን ክርክርና ሌላ የሚያቀረቡት ማስረጃም ካለ ማስጃቸውን ከመረመረ በኋላ ተገቢ ነው የሚለውን ውሣኔ ይስጥ ብለናል፡፡
3. አመልካች ተጠሪን ከ30 ቀናት በላይ ከሥራ ማገዱ በአ/ቁ. 377/96 አንቀጽ 27/4/ የተፈቀደ ባለመሆኑ ተጠሪን ከሥራ ካገደበት ከ31ኛው ቀን ጀምሮ ተጠሪን ከሥራ እስካሠናበተበት ያለውን ደመወዛቸውን ይክፈላቸው ብለናል፡፡
4. ግራ ቀኙ ወጪና ኪሣራ ይቻቻሉ፡፡

መዝገቡ ተዘግቷል፡፡ ለመዝገብ ቤት ይመለስ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

ነ/ዓ

https://chilot.me

የሰ/መ/ቁ. 41786

ግንቦት 26/2001

ዳኞች፡- መንበረፀሐይ ታደሰ
ሐጎስ ወልዱ
ሐሩት መለሠ
በላቸው አንሺሶ
ሱልጣን አባተማም

አመልካች፡- የኢትዮጵያ አየር መንገድ - ነ/ፊ ሰለሞን ተክሌ ቀርቧል፡፡

ተጠሪዎች፡- 1. አቶ አሰፋ አቤቦ - ክፍለ ታደሰ ጠበቃ
2. አቶ ዋዶ ቱሣ
3. አቶ አክሊሉ ጌታሁን

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የተጀመረው በፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ሲሆን አመልካች የሥር ተከሣሽ ተጠሪዎች የሥር ከሣሾች ነበሩ ተጠሪዎች በአመልካች ላይ ባቀረቡት ክስ ባመልካች ድርጅት በማቴሪያልስ ማኔጅመንት ዲቪዥን አጣዳፊ የአውሮፕላን መለዋወጫ ዕቃ አቅራቢነት አጣዳፊ የሥራ መደብ እና በኋላም የዕቃ ግዢ በመሆን ተመድበን እየሰራን ወደ አዲሱ የሥራ መደብ ስንዛወር ደሞዝና ጥቅም ተቀንሶብናል፡፡ ስለዚህ ቀደም ሲል የምናገኘው ደሞዝ ይከፈለን፣ ወደ ነበርንበት እንድንመለስ ከደሞዝ ጋር የሚከፈል ክፍያ እንዲመለስልን የነዳጅ አበል እና የበረራ የቅድሚያ ትኬት መብታችን እንዲጠበቅልን በማለት ጠይቋል፡፡

አመልካች በበኩሉ ባቀረበው መልስ የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ አቅርቦ ሲሆን ፍርድ ቤቱ ውድቅ አድርጎታል፡፡ በዋናው ነገር ግን ተጠሪዎች ሲሰሩበት የነበረው የሥራ መደብ ለተቀላጠፈ የሥራ ውጤት ሲባል እንደገና ሲዋቀር የተጠሪዎች አገልግሎት አስፈላጊ በመሆኑ ከሥራ ከሚሰናበቱ በድርጅቱ የደመወዝ ፖሊሲ መሠረት በአዲሱ

የሥራ መደብ ለመሥራት የሚስማሙ ከሆነ እንዲሠሩ ተጠይቀው በፍቃደኝነት በመቀበላቸው ያቀረቡት ክስ ተቀባይነት የለውም በማለት ተከራክረዋል፡፡

ጉዳዩን ያየው የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት የቀረበውን ክርክር አግባብ ካለው ሕግ ጋር በማገናዘብ ውሣኔ ሲሰጥ ተጠሪዎች ይዘውት የነበረው የሥራ መደብ በመዋቅር ለውጥ ምክንያት ተዘግቷል፡፡ በመሆኑም ተጠሪዎችን ከማሰናበት ይልቅ ደሞዛቸው ተቀንሶ ወደ አዲሱ የሥራ መደብ እንዲሰሩ ተጠይቀው የቀድሞ የሥራ መደባቸው /የማቴሪያልስ ማኔጅመንት ዲቪዥን አጣዳፊ የአውሮርላን መለዋወጫ ዕቃ አቅርቦት/ መሠረዙን ሳይክዱ በአዲሱ የሥራ መደብ /የዕቃ ግዢ/ ቦታ ላይ ስምምነት ያደረግነው በማስፈራራትና ተገደን ነው የሚለው መከራከሪያ ከተደረገው ስምምነት መረዳት እንደተቻለው በፍቃደኝነት የተመደቡበት የሥራ መደብ መሆኑን ያረጋግጣል፡፡ ስለዚህ ጥያቄው ውድቅ ነው በማለት ተጠሪዎች ይሠሩበት የነበረው የሥራ መደብ ስለተሰረዘ በፊት ይከፍለን የነበረው ደሞዝ እንዳይቀነስብን፣ የተቀነሰው ይመለስልን ጥቅማ ጥቅማችን ይጠበቅልን ሲሉ ያቀረቡት ክርክር ፍ/ቤቱ አልተቀበለውም ሲል ወስኗል፡፡

ተጠሪዎች በዚሁ ውሣኔ ባለመሥማማት ይግባኛቸውን ለከፍተኛ ፍ/ቤት አቅርቧል፡፡ ጉዳዩ የቀረበለትም የከፍተኛው ፍ/ቤት የግራ ቀኙን በማከራከር ሲወስን የአሰሪና ሠራተኛ አዋጅ 377/96 አንቀጽ 28/1/መ በአሰራር ለውጥ የአንድ ሥራ መደብ ሲታጠፍ አሰሪው ሠራተኛውን ወደ ሌላ የሥራ መደብ አዛውሮ ማሰራት ካልቻለ በማስጠንቀቂያ ሠራተኛውን ማሰናበት እንደሚችል ይደነግጋል፡፡

የአዋጁ አንቀጽ 59/1/ም በሕግ /በ.ሕ ስምምነት/ በሥራ ደንብ በሌላ አኳኋን ካልተደነገገ በቀር አሰሪው የሠራተኛውን ደሞዝ መቀነስ እንደማይችል ተቀምጧል፡፡ በሌላም በኩል ተጠሪዎች ይሠሩበት ከነበረው የሥራ መደብ አሁን ወደ ተመደቡበት መምጣታቸው ደሞዛቸው እንዲቀንስ መስማማታቸውን አይደለም፡፡ የቀረበውም ሰነድ እንዲህ አይልም፡፡ በተጨማሪም የአዋጁ አንቀጽ 25/1/ መሠረት ሠራተኛው መብቱን

ለመተው የሚያደርገው ስምመነት ዋጋ የለውም፡፡ ስለዚህ የመጀመሪያው ደረጃ ፍ/ቤት የተጠሪዎችን ጥያቄ ውድቅ ማድረጉ አግባብ አይደለም በማለት የሥር ውሣኔን በመሻር አመልካች ከተጠሪዎች የቆረጠውን ገንዘብ ተመላሽ ያድርግ ደሞዛቸውን ያስተካክል በማለት ሲወስን የጥቅማጥቅም ጥያቄን አስመልክቶ ግን ተጠሪዎች አሁን ለሚሠሩበት ቦታ የሚገባ መሆኑን አላስረዱም ሲል ጥያቄያቸውን ሣይቀበል ቀርቷል፡፡

የሰበር አቤቱታውም የቀረበው በዚሁ ውሣኔ ላይ ነው፡፡ አመልካች ታህሣሥ 2/2001 ጽፈው ባቀረቡት አቤቱታ በፌዴራሉ ከፍተኛ ፍ/ቤት የተሰጠው ውሣኔ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ሥህተት የተፈፀመበት ስለሆነ ሊታረምልን ይገባል ሲል ጠይቋል፡፡

እኛም በዚህ መሠረት ተጠሪዎችን በማስቀረብ ግራ ቀኙ የካሄዱትን የቃል ክርክር ሰምተናቸዋል፡፡ ጉዳዩም ለሰበር ቀርቦ ሊታይ ይገባል የተባለውም መልስ ሰጪዎች ከአመልካች ጋር ባደረጉት ስምምነት ወደ አዲሱ የሥራ መደብ ለሚያስገኘው የደሞዜ መጠን መመደባቸውን የሥር ፍ/ቤት የውሣኔ ግልባጭ ያስረዳል ይህ መሆኑ ከተረጋገጠ በዚሁ ፍሬ ነገር የይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት በአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 25 እና 59 ላይ አስመልክቶ የሰጠውን ትርጓሜ አግባብነት ለመመርመር ሲባል ነው፡፡ በዚህም መሠረት አቤቱታ የቀረበበትን ውሣኔ የግራ ቀኙ ካደረጉት ክርክር ከሕጉ ጋር አገናዝበን መርምረናል፡፡

በመሆኑም የጉዳዩን አመጣጥ ባጭሩ ስናይ ተጠሪዎች በሥር ፍ/ቤት ክሳቸውን ሲመሠርቱ በአመልካች ድርጅት ውስጥ በማቴሪያል ማኔጅመንት ድቪዥን አጣዳፊ የአውሮፕላን መለዋወጫ ዕቃ አቅራቢነት ሲሰሩ ቆይተው ወደ አዲሱ የሥራ መደብ “ዕቃ ግዢ” የሥራ መደብ ላይ በመመደባቸው ምክንያት በፊት ሲያገኙት የነበረው የደሞዝ መጠንና የሚያገኙቱ ልዩ ልዩ ጥቅማጥቅም እንደቀነሰባቸው በመግለጽ ወደነበሩበት ቦታ እንመለስ ቀደም ሲል ሲከፈለን የነበረው ደሞዝ ይከፈለን ልዩ ልዩ ጥቅማ ጥቅሞችን

ይሠጠን በማለት በመጠየቃቸው አመልካችም ተጠሪዎች ሲሰሩበት የነበረው የሥራ መደብ በመዋቅር መሻሻል /ለውጥ/ ምክንያት ስለተሰረዘ ተጠሪን ከማሰናበት ይልቅ በነሱ ፍቃድ ወደ አዲስ የስራ መደብ እንዲመደቡ የተደረገ ነው ለአዲሱ ቦታ የተያዘውን ደሞዝ እየከፈልናቸው ነው በተዘጋ የሥራ መደብ ክፍያ ልንጠየቅ አይገባም በማለቱ ጉዳዩ የቀረበለትም የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤትም ግራ ቀኙን አከራክሮ ተጠሪዎች የድሮው ቦታ /የነበሩበት የሥራ መደብ እንደተሰረዘ ሣይክዱ በፍቃዳቸው በአዲሱ የሥራ መደብ ላይ ሆነው ወደ ነበርንበት እንመለስ የተቀነሰው ደሞዝና ጥቅማ ጥቅም ይከፈለን በማለት የጠየቁት ጥያቄን ውድቅ አድርጎታል፡፡ የይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት በዚህ በተቃራኒው የአዋጁን አንቀጽ 25/1/ በመጥቀስ የቀረበው ሰነድና ተጠሪዎች ከነበረው የሥራ መደብ አሁን ወደ ተመደቡበት መምጣታቸውን እንጂ ደሞዛቸውን እንዲቀነስ መስማማታቸውን አያሣይም፡፡ ስለዚህ የተቆረጠባቸው ደሞዝ ይከፈል በዚሁም ልክ ይስተካከል ሲል የስር ፍ/ቤት ውሣኔን ሽሮታል፡፡

በመሠረቱ የከፍተኛው ፍ/ቤት የሥር ውሣኔን ለመሻር ሲል የሰጠውን የሕግ ትንተና የአዋጁን አንቀጾች አተረጓጎም አንፃር ስናይ የሥር ውሣኔ የሚነቀፍ አልነበረም፡፡ የሰበር ችሎቱም ቢሆን አጽኖት ሰጥቶ በጭብጥነት የያዛቸው ነጥብም ቢሆን ይህንኑ ለመመርመር ነው፡፡

በመጀመሪያ ደረጃ ተጠሪዎችና አመልካች በሰበር ችሎት ቀርበው ባደረጉት የቃል ክርክርና ከሥር መዝገብ ለመገንዘብ እንደተቻለው ተጠሪ የነበሩበት የሥራ መደብ የሥራ መሪ የሚያሰኛቸውና እነሱም /ተጠሪዎች/ ያልካዱት ጉዳይ ነው፡፡ ታዲያ ይህ አዲሱ ቦታ /የሥራ መደብ/ በድርጅቱ የመዋቅር ለውጥ ምክንያት መዘጋቱን የተካካዱበት በሌለበት አመልካች ለማሰናበት ያለውን መብት በመተው ከተጠሪዎች አገልግሎት አንፃር የእነርሱን ፍቃድ በመጠየቅ በጽሑፍ ተስማምተው ተጠሪዎችም ይህ አዲሱ የሥራ መደብ የደሞዝ መጠን ምን ያሕል እንደሆነ እያወቁ ሥራቸውን የጀመሩ መሆኑ በሰበር ችሎት የግራ

ቀኙ ስምምነት በግልጽ ተሰምቷል፡፡ ተገደን ነው የፈረምነው የሚሉት ቢሆን በዚህ ደረጃ ላይ ሊታመን የሚችል አይደለም፡፡

ይህ ሆኖ ግለ የይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት የአዋጁን አንቀጽ 28/መ/ን በመጥቀስ የሥራ መደብ ሲታጠፍ አመልካች ወደ ሌላ የሥራ መደብ አዛውሮ ማሰራት ካልቻለ ተጠሪን ሊያሰናብት ይችል ነበር በማለት ተችቷል፡፡

በመሠረቱ የተጠሪ ጥያቄም ቢሆን ዝውውርን አይመለከትም፡፡ ሌላው እንደ ከፍተኛው ፍ/ቤት አባባል /አተረጓጎም/ አመልካች የመጀመሪያው የስራ መደብ ሲሰረዝ /ሲዘጋ/ የተጠሪዎችን መሰናበት የሚያበረታታ ነው ድርጅቱ ግን የተጠሪዎችን አገልግሎት ከግምት በማስገባት ከማሰናበት ይልቅ በሌላ የሥራ መደብ በፍቃዳቸው ላይ ተንተርሶ እያሰራቸው ነው፡፡ ይህ ድርጊት ፈጽሞ ሊነቀፍ የሚገባው አልነበረም፡፡

ሌላው የአዋጁን አንቀጽ 59/1/ አስመልክቶ በይግባኝ ሰሚው የተሰጠውን ትርጉም ስናይ ሰራተኛው በጽሑፍ ካልተስማማ አሰሪው የሰራተኛውን ደሞዝ ሊቀንስ አይችልም ነው የምለው በያዝነው ጉዳይ ግን የአመልካች ድርጊት በዚህ መልኩ የሚተረጎም አይሆንም፡፡ ምክንያቱም አመልካች የተጠሪዎች የመጀመሪያው የሥራ መደብ በመሠረዙ ምክንያት አዲስ የሥራ መደብ ላይ በአዲስ መልኩ በመደራደር ወይም /በውል ሰነድ/ በመፈቃቀድ የፈፀሙት ስለሆነ የአንቀጹን መንፈስ የሳተ ትርጉም ነው፡፡ በመጨረሻም የይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት የአዋጁን አንቀጽ 25/1/ በመጥቀስ ሠራተኛው መብቱን ለመተው የሚያደርገው ስምመነት ዋጋ የለውም ሲል ነው የሥር ውሣኔን የተቸው፡፡ ይህም ነጥብ ቢሆን ተጠሪዎችም ቢሆኑ የመጀመሪያው የሥራ መደብ ከተሰረዘ በኋላ ነው በሌለ መብት መብትን የሚጠይቁት፡፡ ይህም ማለት መብትን ፈጥሮ የነበረው የሥራ መደብ ራሱ የለምና ነው፡፡

ስለዚህ የከፍተኛው ፍ/ቤት ከላይ የተጠቀሱትን ነጥቦች ከግምት ሣያስገባ በሌለ የሥራ መደብ ልክ የተጠሪዎች ደሞዝ ይስተካከል ያልተከፈላቸው ተመላሽ ይሁን በማለት የሥር ውሣኔን መሻሩ መሠረታዊ የሕግ ሥህተት የተፈፀመበት ነው ብለናል፡፡

<u>ው ሣ ኔ</u>

1- የፌዴራል የከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 65973 ነሐሴ 26/2001 የተሰጠው ውሣኔ ተሸሯል፡፡
2- የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 34902 በ26/6/2000 የሰጠው ውሣኔ ፀንቷል፡፡
3- ተጠሪዎች አሁን በሚሠሩበት የሥራ መደብ በተያዘው የደሞዝ ልክ ሊከፈላቸው ይገባል ብለናል፡፡
4- በመ/ቁ. 47676 ላይ ተሰጥቶ የነበረው የዕግድ ትዕዛዝ ተነስቷል፡፡
5- የግራ ቀኙ ወጪና ኪሣራ ይቻቻሉ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

ነ/ዓ

https://chilot.me

የሠ/መ/ቁ 42525

ግንቦት 27 ቀን 2001 ዓ.ም

ዳኞች፡- ዓብዱልቃድር መሐመድ
ታፈሠ ይርጋ
ፀጋይ አስማማው
አልማው ወሌ
ዓሊ መሐመድ

አመልካች፡- እነ አቶ ዓብዱልዋሲቅ አርጋው - ጠበቃ ተስፋዬ ተገኘወርቅ ቀረቡ
ተጠሪ፡- ወ/ሮ አለውያ አባበሊስ - ወኪል ኑርአዲስ አርጋው ቀረቡ

መዝገቡን መርምረን ተከታዩን ፍርድ ሠጥተናል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የውርስ ህግን መሠረት ያደረገ ሲሆን ክርክሩ የተጀመረውም በውርስ ማጣራት ሂደት ነው፡፡ የውርስ ማጣራቱን ሥራ የውርስ አጣሪው እንዲያከናውንና ሪፖርቱን ለፍ/ቤቱ እንዲያቀርብ በፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ትዕዛዝ ተሠጥቶ የውርስ አጣሪው የሚች አቶ አራጋው ከድር የውርስ ንብረት አጣርቶ ጥቅምት 26 ቀን 2001 ዓ.ም የተፃፈ ሪፖርት ለፍ/ቤቱ አቅርቦ ሪፖርቱ በፍ/ቤቱ ፀድቆ ተመዝግቧል፡፡

ለዚህ የሠበር ክርክር መነሻ የሆነው የሪፖርቱ ክፍል ደግሞ የውርስ አጣሪው በአ/ከ/ክ/ከተማ ቀበሌ 02 የቤት ቁጥር 270 የሆነ የንግድ ሱቅ ድርጅት ተጠሪ ከመንግስት በ1986 ዓ.ም የተከራዩት ነው እንጂ ከሚች አቶ አራጋው ከድር ጋር በጋራ የተከራዩት ንብረት አይደለም በማለት ያቀረበው ነጥብ በፍ/ቤት መፅደቁ ተገቢነት የለውም የሚል ነው፡፡ አመልካቾች የበታች ፍ/ቤቶች ትዕዛዝ መሠረታዊ የሆነ የህግ ስህተት ተፈፅሞበታል የሚሉበትን ምክንያት ጥር 05 ቀን 2001 ዓ.ም በፃፉት 5/አምስት/ ገፅ የሠበር አቤቱታ ዘርዝረው አቅርበዋል፡፡ ይዘቱም ባጭሩ አመልካቾች ክርክራችን ለማስረዳት ያቀረብናቸው ማስረጃዎች ሣይሰሙ ውሣኔ መስጠቱ ያላግባብ

https://chilot.me
ስለሆነ የበታች ፍ/ቤቶች ትዛዞች ተሽረው ማስረጃዎቻችን ተሰምተው ተገቢው ውሣኔ እንዲሠጠን ይደረግልን የሚል ነው፡፡ የአመልካቾች አቤቱታ ተመርምሮም በሠበር ችሎቱ ሊታይ ይገባዋል በመባሉ ተጠሪ ቀርበው ሚያዝያ 03 ቀን 2001 ዓ.ም በፃፉት 4/አራት/ ገፅ ማመልከቻ መልሣቸውን ሠጥተዋል፡፡ ይዘቱም ባጭሩ የስር ፍ/ቤቶች በጉዳዩ ላይ ውሣኔ የሠጡት ማጣራት አድርገውና ከህጉ ጋር አገናዝበው በመሆኑ ውሣኔ መሠረታዊ የሆነ የህግ ስህተት የለበትም ተብሎ ከውጪና ኪሣራ ጋር ሊፀና ይገባዋል በማለት መከራከራቸውን የሚያሣይ ነው፡፡ አመልካቾች በበኩላቸው የተጠሪ መልስ የሱቅ ድርጅቱ የተገኘበትን ህጋዊ መንገድ የማይገልፅ እና ተቀባይነት የሌለው በመሆኑ ውድቅ ሊሆን ይገባል ሲሉ ሚያዝያ 28 ቀን 2001 ዓ.ም በፃፉት የመልስ መልስ ተከራክረዋል፡፡

የጉዳዩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለመልኩ ከላይ የገለፀው ሲሆን ችሎቱም የግራ ቀኙን የፅሑፍ ክርክር የሠበር አቤቱታው ከቀረበበት ውሣኔ እና አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ በሚከተለው መልኩ መርምሮታል፡፡ እንደመረመረውም ለክርክሩ መነሻ የሆነው የሱቅ ድርጅት በአመልካቾች የተቆጠሩት የሠው ምስክሮች ሣይሠሙ የተጠሪ የግል ንብረት ነው ተብሎ መወሠኑ ባግባቡ መሆን ያለመሆኑ በጭብጥነት ሊታይ የሚገባው ሁኖ ተገኝቷል፡፡

ከክርክሩ ሂደት መገንዘብ የተቻለው አመልካቾች የሱቅ ድርጅቱ የንብረት ድርሻ ጥያቄ ያቀረቡት አውራሽ የሆኑት ሟች አባታቸው አቶ አራጋው ከድር የንግድ ድርጅት ነበር በማለት መሆናቸውን፣ የንግድ ድርጅቱ ወደ ተጠሪ የተላለፈው ተጠሪ የአመልካቾች ሞግዚና ንብረት አስተዳዳሪ የነበሩ በመሆኑና ይህንንም በሠውና በሠነድ ማስረጃ ለማረጋገጥ አቤቱታ ማቅረባቸውን ቀድሞ የነበረው የሱቅ ንግድ ድርጅት በእሣት ቃጠሎ በ1980 ዓ.ም ወድሞም በተቃጠለው ሱቅ ምትክ ለክርክሩ መነሻ የሆነውን የንግድ ሱቅ ተጠሪ በዕጣ የወሠዱ መሆኑንና ይህም ሊሆን የቻለው ተጠሪ በወቅቱ በአቀረቡት የሞግዚትነትና የሚስትነት የፍርድ ውሣኔ መነሻ ስለመሆኑ

https://chilot.me
አመልካቾች ጠቅሰው የሚከራከሩ መሆኑን ነው፡፡ ተጠሪ በበኩላቸው ሱቁ የግል ንብረታቸው መሆኑ በአግባቡ ተጣርቶ መወሠኑን ጠቅሰው የሚከራከሩ መሆኑን ተገንዝበናል፡፡ እንዲሁም የውርስ አጣሪው ለክርክሩ መነሻ የሆነው የሱቅ ድርጅት ማህደር ከአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር የአዲስ ከተማ ክፍለ ከተማ ንግድና ኢንዱስትሪ ልማት ጽ/ቤት ቀርበው በመመልከት የቤት ቁጥር 270 የሆነው የሱቅ ድርጅት ከመንግስት የተከራዩት ተጠሪ ወ/ሮ አለውያ አባቢለስ መሆናቸውን፣ ጊዜውም በ1986 ዓ.ም ሚች አቶ አራጋው ከድር ከሞቱ ከሠባት ዓመት በኋላ መሆኑን ጠቅሰው ለስር ፍ/ቤት የውርስ ማጣራት ሪፖርቱን ማቅረባቸውን ተረድተናል፡፡

በመሠረቱ የውርስ ማጣራት ስራ ተገቢው ሥርዓት ተጠብቆ የወራሾች ክርክርና ማስረጃ ተሠብስቦና ታይቶ የሚከናወን ስራ ስለመሆኑ ከፍ/ሀ/ቁ 942 እና ተከታዮቹ ድንጋጌዎች መንፈስ የምንገነዘበው ጉዳይ ነው፡፡ የውርስ ማጣራት ስራ እንዲከናወን ትዕዛዝ የሠጠው ፍ/ቤትም የአጣሪውን ሪፖርት የሚያፀድቀው የማጣራቱ ተግባር በህጉ አግባብ መከናወኑን ከአረጋገጠ በኋላ ነው፡፡

በተያዘው ጉዳይ የውርስ ማጣራቱ ስራ የተከናወነው በፍ/ሀ/ቁ 950(1) መሠረት በፍ/ቤት በተሾመ አጣሪ ሁኖ አጣሪው ስራውን ያከናወኑት ግራ ቀኙ ወገኖች ባሉበትና ተገቢው የማስረጃ ማሠባሠብ ስራ አከናውኜአለሁ ከአሉ በኋላ ነው፡፡ ይሁን እንጂ ለክርክሩ መነሻ የሆነውን ሱቅ በተመለከተ በአመልካቾች በኩል የቀረቡት ማስረጃዎች ያልተሠመበትን ምክንያት የውርስ አጣሪውም ሆነ የአጣሪውን ሪፖርት ያፀደቀው ፍ/ቤት በግልፅ አላስቀመጡትም፡፡ በአንድ ተከራካሪ ወገን የተቆጠረ ማስረጃ የማይሠማው ደግሞ ህጋዊ ምክንያት ሲኖር ብቻ ነው፡፡ የአመልካቾች ማስረጃዎች በውርስ አጣሪው ያልተሠሙት በህጋዊ ምክንያት ስለመሆኑ አልተገለፀም፡፡ የአመልካቾች ክርክር በአባታቸው ስም ይታወቅ የነበረ ቁጥሩ 398 የሆነ የሱቅ ድርጅት እንደነበር፣ ይህ ሱቅ በቃጠሎ መውደሙንና በምትክ ደግሞ አሁን ክርክር ያስነሣውን ሱቅ ቁጥሩ 270 የሆነውን ተጠሪ ከመንግስት መረከባቸውን የሚያሣይና ይህንንም ፍሬ ጉዳይ

https://chilot.me
የሚያረጋግጡ ማስረጃዎችን ስለመቆጠራቸው የሚያሣይ ነው፡፡ ለክርክሩ መነሻ የሆነው ሱቅ የተያዘበት መንገድ ከላይ የተገለፀው ስለመሆኑ አመልካቾች እየጠቀሡ የሱቁን ማህደር ብቻ በመመልከት ፍትሐዊ ወደሆነው ውሣኔ ለመድረስ አይቻልም፡፡ የውርስ አጣሪው የአመልካቾችን ማስረጃዎች አለመሰማቱ የማጣራቱን ሂደት የተሟላ ነበር ለማለት የማያስችል፣ የአመልካቾችን የመከራከር መብት ያጣበበ ሁኖ ተገኝቷል፡፡ የውርስ አጣሪውን ሪፖርት ያፀደቀው ፍ/ቤትም ሆነ ጉዳዩን በይግባኝ የተመለከተው ፍ/ቤት የአመልካቾችን የማስረጃ ማሰማት መብታቸውን ሣያስተካክሉ ማለፋቸው ከፍ/ብ/ሥ/ሥ/ቁ 241 እስከ 270 እንዲሁም በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ቁ 345 ስር የተመለከቱትን ድንጋጌዎች ባላገናዘበ መልኩ በመሆኑ በጉዳዩ ላይ የተሠጠው ውሣኔ መሠረታዊ የሆነ የህግ ስህተት የተፈፀመበት ሁኖ ተገኝቷል፡፡ በዚህም ምክንያት በጉዳዩ ላይ የተሠጠው ውሣኔ ተሽሮ የአመልካቾች ማስረጃዎች ተሠምተው ተገቢ ውሣኔ ይሠጥበት ዘንድ ለስር ፍ/ቤት ጉዳዩን መመለሱ አስፈላጊ ሁኖ በመገኙቱ ተከታዩን ወስነናል፡፡

ው ሣ ኔ

1/ የፌዴራሉ መ/ደ/ፍ/ቤት በመ/ቁ 114932 ህዳር 19 ቀን 2001 ዓ.ም የሠጠው ትዕዛዝ፣ የፌ/ከ/ፍ/ቤት በመ/ቁ 74285 ታኅሣስ 23 ቀን 2001 ዓ.ም የሠጠው ትዕዛዝ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ህ/ቁ 348(1) መሠረት ተሽሯል፡፡

2/ የፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት በአመልካቾች የተቆጠሩትን ማስረጃዎችን ከሠማ በኋላ በጉዳዩ ላይ ተገቢውን ውሣኔ እንዲሠጥበት ጉዳዩን በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 343(1) መሠረት መልሰንለታል፡፡ ይፃፍ፡፡

3/ በዚህ ችሎት ለተደረገው ክርክር ወጪና ኪሣራ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል፡፡

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መ/ቤት ይመለስ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

ራ/ታ

https://chilot.me

የሰ/መ/ቁ. 42592

ግንቦት 18 ቀን 2001 ዓ.ም.

ዳኞች፡- አብዱልቃድር መሐመድ
ሐጎስ ወልዱ
ሒሩት መለሠ
በላቸው አንሺሶ
ሱልጣን አባተማም

አመልካች፡- አፍሪካዊት የሕንፃ ሥራ ተቋራጭ - ነ/ፈጅ ዮሴፍ ገ/እግዚአብሔር ቀረበ፡፡

ተጠሪዎች፡- 1. ኑረዲን ሰይድ - ከድር አባተ /ወኪል/ ቀረበ፡፡
2. ከድር አባተ
3. አብዱ ሰይድ
4. ሰይድ ሁሴን
5. ሰይድ ዓሊ
6. ሁሴን ኢብራሂም

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል፡፡

ፍ ር ድ

ለአቤቱታው መነሻ የሆነው ጉዳይ በአሠሪና ሠራተኛ መካከል የተነሣውን የስራ ክርክር የሚመለከት ነው፡፡ ክርክሩ ሲጀመር ከሣሾች የነበሩት የአሁኖቹ ተጠሪዎች በአመልካች ላይ ክስ የመሠረቱት የተቀጠርንበት ሥራ ሳያልቅ ያለማስጠንቀቂያ ስላሰናበተን ስንብቱ ሕገወጥ ነው ተብሎ እንዲወሰን፡፡ ያልተከፈለን ጥቅማጥቅም እና የአገልግሎት ክፍያ ታስቦ እንዲከፈለን ይወሰንልን በማለት ነው፡፡ አመልካችም ለክሱ በሰጠው መልስ ሠራተኞቹ የተቀጠሩበት ሥራ የኮንስትራክሽን ሥራ ነው፡፡ ሥራው በየደረጃው የሚያልቅ በመሆኑ ተገልጿል፡፡ በመሆኑም በአሠሪና ሠራተኛ ጉዳይ አዋጅ ቁ. 377/96 አንቀጽ 30 መሠረት ከሣሾች ተቀንሰዋል አሠራሩ ሕጋዊ ነው በማለት ተከራክሯል፡፡ ክሱን ያስተናገደው የኮምቦልቻ ወረዳ ፍ/ቤትም የግራ ቀኝ ወገኖቹን ክርክር ከመረመረ በኋላ፣ ከተጀመሩት ሕንፃዎች /ብሎኮች/ ሦስቱ ሲጠናቀቁ አምስቱ

ያልተጠናቀቁ በመሆኑ እና አስራ ስድስት ሕንፃዎች አዲስ የተጀመሩ ስላሉ ሥራው አላለቀም የሚል ምክንያት በመስጠት የስራ ውሉ የተቋረጠው ከሕግ ውጪ ነው ብሎአል፡፡ በመቀጠልም የሥራ ውል ከሕግ ውጪ ሊከፈሉ የሚባቸው ክፍያዎች ለተጠሪዎች እንዲከፈል ወስኖአል፡፡ በዚህ ውሣኔ ላይ ይግባኝ የቀረበለት የደቡብ ወሎ መስተዳድር ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤትም ውሣኔው ጉድለት የለበትም በማለት ይግባኙን ሳይቀበል ቀርቶአል፡፡ የሰበር አቤቱታው የቀረበው በዚህ ላይ ነው፡፡

በበኩላችንም አመልካች ጥር 4 ቀን 2001 ዓ.ም. በዓፈው ማመልከቻ ያቀረበውን አቤቱታ መሠረት በማድረግ ተጠሪዎችን አስቀርበን ክርክሩን ሰምተናል፡፡ አቤቱታው በሰበር ችሎት እንዲታይ የተወሰነው የኮንስትራክሽን ሥራው እየተጠናቀቀና እየቀነሰ በመሄዱ ምክንያት ነው የሥራ ውሉ የተቋረጠው የሚለውን የአመልካች ክርክር ውድቅ የተደረገበትና ስንብቱ ሕገወጥ ነው የተባለበትን አግባብ ለመመርመር ነው፡፡ በመሆኑም ይህን ነጥብ ከግራ ቀኝ ወገኖች ክርክር፣ አቤቱታ ከቀረበበት ውሣኔ እና ከሕጉ ጋር አገናዝበን መርምረናል፡፡

ከሥር ጀምሮ ከተደረገው ክርክር ይዘት መገንዘብ እንደቻልነው ተጠሪዎች ተቀጥረውበት የነበረው የሥራ ዘርፍ የኮነስትራክሽን ነው፡፡ አመልካችም በዚህ ሥራ የተሰማራ የስራ ተቋራጭ ነው፡፡ የተጠሪዎቹ የሥራ መደብ አናዚነት ሲሆን፣ አመልካች የሥራ ውሉን ያቋረጠው ተቀጥረው በዚሁ የአናዚነት ሥራ ሲሠሩባቸው የነበሩት ሕንፃዎች ተገባደዋል፣ ከፊሎቹም ተጠናቀዋል በማለት ነው፡፡ ክሱን በሰማው ፍ/ቤት ውሣኔ ላይ እንደተመለከተው ተጠሪዎች ሲቀጠሩ ከነበሩት ስምንት ሕንፃዎች /ብሎኮች/ ውስጥ ውሉ ሲቋረጥ ያልተጠናቀቁት አምስት ብቻ ናቸው፡፡ ይህም በግልጽ የሚያሳየው አመልካች ሕንፃዎቹ ሲጀመሩ ያስፈልጉት የነበሩትን አናዚዎች ያሕል ይዞ መቀጠል የማይችልበት ደረጃ ላይ እንደነበረ ነው፡፡ ሕንፃዎቹን ለማጠናቀቅ የሚያስፈልጉት ሠራተተኞች አናዚዎች ብቻ እንዳልሆኑም ልብ ሊባል የሚገባው ነው፡፡ ሕንፃዎቹ

ተጠናቅቀው ለሚፈለጉበት ሥራዎቹ እስኪሆኑ እስከመጨረሻው ጊዜ ድረስ የአናዊነት ሥራ እንደማይቀጥል /እንደማይኖርም/ ግልጽ ነው።

እንደየሥራው ሁኔታ እየታየ ሠራተኞች ከሥራ የሚቀነሱበት ሥርዓት በአሰሪና ሠራተኛው ሕግ በዝርዝር ተመልክቷል። ይህም ከአንቀጽ 29 እና 30 መመልከት የሚቻል ሲሆን በዚህ መዝገብ ለተያዘው ክርክር አወሳሰን አግባብነት ያለው ድንጋጌ አንቀጽ 30 ነው የኮንስትራክሽን ሥራው በተከታታይ እያለቀ ሲሄድ የሥራው መጠን በመቀነሱ ምክንያት በሥራው ተቀጥረው በሚሠሩ ሠራተኞች ላይ ቅነሳ ሊደረግ እንደሚችል በአንቀጽ 30/1/ የተደነገገ ሲሆን፣ በዚህን ጊዜም አሠሪው በአዋጁ የተመለከተቱትን የሠራተኞች ቅነሳ ሥነ ሥርዓት መከተል አይኖርበትም። የኮንስትራክሽን ሥራ ማለት ደግሞ ሕንፃንም እንደሚጨምር በዚሁ አንቀጽ 30/2/ ተመልክቶአል።

ወደያዝነው ጉዳይ ስንመለስ ተጠሪዎች የተቀጠሩበት የሕንፃ ሥራ ሲሆን፣ የሥራው መጠን እንደቀነሰ በማስረጃ ተረጋግጦአል። አመልካች በዚህ የኮንስትራክሽን ሥራ የተሰማራ የሥራ ተቋራጭ እንደመሆኑ ሌሎች ሕንፃዎችን አዲስ ውል በመዋዋል መሥራት መቀጠሉ የማይቀር ነው። አዲስ ሕንፃ መስራት ጀምረሃልና ሌላ ሕንፃ ስትሠራ ቀጥረሃቸው የነበረትን ሠራተኞችም ቅጠር የሚባልበት የሕግ ምክንያት ግን የለም። አስራ ስድስት አዲስ ሕንፃዎች ተጀመረዋል የሚለው ምክንያት ለሥር ፍ/ቤቶች ውሣኔ እንደመሠረት ተደርጎ መወሰዱ ትክክል አይደለም። የሕግ ድጋፍ የሌለው ምክንያት ነው። ሲጠቃለል አቤቱታ የቀረበበት ውሣኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ነው ለማለት ችለናል።

ው ሣ ኔ

1. የአማራ ብ/ክ/መ የኮምቦልቻ ወረዳ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 7340 ታሕሣሥ 8 ቀን 2001 ዓ.ም. የሰጠው ውሣኔ እና የደቡብ ወሎ መስተዳድር ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት

በመ/ቁ. 24488 ታሕሣሥ 20 ቀን 2001 ዓ.ም. የሰጠው ትዕዛዝ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁ. 348/1/ መሠረት ተሽረዋል።

2. በአመልካች እና በተጠሪዎች መካከል የነበረው የሥራ ውል የተቋረጠው በሕግ አግባብ ነው ብለናል።
3. ወጪና ኪሣራ በተመለከተ ግራ ቀኝ ወገኖች የየራሳቸውን ይቻሉ። መዝገቡ ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ነ/ዓ

የሰበር መ/ቁ 42593

ግንቦት 18 ቀን 2001 ዓ.ም

ዳኞች፡- ዓብዱልቃድር መሐመድ

ሐጐስ ወልዱ

ሂሩት መለሰ

በላቸው አንሺሶ

ሱልጣን አባተማም

አመልካች፡- አፍሪካዊት የህንፃ ሥራ ተቋራጭ ኃላ/የተ/የግል ማህበር

ዮሴፍ ገ/እግዚአብሔር ቀረበ፡፡

ተጠሪዎች፡- 1. እንድሪስ አሕመድ - ወኪል ቀረበ

2. ሑሴን ሐሰን

3. መሐመድ ሑሴን

4. ኢብራሂም ይመር መሐመድ

5. ከድር ኢብራሂም ሰይድ

6. እንድሪስ መሐመድ ሰይድ

7. ሰይድ አሕመድ ሑሴን

8. ከድር ይማም ሐሰን

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል፡፡

ፍ ር ድ

ለሰበር አቤቱታው መነሻ የሆነው ጉዳይ በአሠሪና ሠራተኞች መካከል የተነሳውን የስራ ክርክር የሚመለከት ነው፡፡ ክርክሩ ሲጀመር ከሣሾች የነበሩት ተጠሪዎች በአመልካች ላይ ክስ የመሠረቱት የተቀጠርንበት ሥራ ሳይጠናቀቅ የስራ ውላችንን ያቋረጠብን በመሆኑ የቀረብንን ጥቅማ ጥቅም ክፍያ በሕጉ መሠረት ይክፈለን በማለት ነው፡፡ አመልካች ለክሱ በሰጠው መልስ ከሣሾች የተቀጠሩበት ሥራ የኮንስትራክሽን ነው፡፡ ሥራው እየተገባደደ በመምጣቱ ከሣሾች በሕጉ መሠረት ተቀንሰዋል፡፡ በመሆኑም

የስራ ውሉ የተቋረጠው በሕግ አግባብ ነው በማለት ተከራክሮአል፡፡ ክሱን ያስተናገደው የኮምቦልቻ ፍ/ቤት የግራ ቀኝ ወገኖቹን ክርክር ከሰማ በኋላ፣ የስራ ውሉ የተቋረጠው ከሕግ ውጪ ነው ብሎአለ፡፡ በመቀጠልም የስራ ውል ከሕግ ውጪ በተቋረጠ ጊዜ ሊከፈሉ የሚገባቸውን ክፍያዎች አመልካች ለተጠሪዎች እንዲከፍል ወስኖአል፡፡ በዚህ ላይ ይግባኝ የቀረበለት የደቡብ ወሎ መስተዳድር ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤትም ውሳኔው ጉድለት የለውም በማለት ይግባኙን ሳይቀበል ቀርቶአል፡፡ የሰበር አቤቱታው የቀረበው በዚህ ላይ ነው፡፡

እኛም አመልካች ጥር 4 ቀን 2001 ዓ.ም በጻፈው ማመልከቻ ያቀረበውን አቤቱታ መሠረት በማድረግ ተጠሪዎችን አስቀርበን ክርክሩን ሰምተናል፡፡ አቤቱታው በሰበር ችሎት እንዲታይ የተወሰነው የሥራ ውሉ የተቋረጠው የኮንስትራክሽን ሥራው እየተጠናቀቀ በመሄዱ ነው የሚለውን የአመልካች ክርክር ውድቅ ተደርጎ ውሉ የተቋረጠው ከሕግ ውጪ ነው የተባለበትን አግባብ ለመመርመር ነው፡፡ በመሆኑም ይህን ነጥብ ከግራ ቀኝ ወገኖች ክርክር፣ አቤቱታ ከቀረበበት ውሣኔ እና ከሕጉ ጋር አገናዝበን መርምረናል፡፡

ከሥር ጀምሮ ከተደረገው ክርክር ይዘት መገንዘብ እንደቻልነው ተጠሪዎች ተቀጥረውበት የነበረው የስራ ዘርፍ የኮንስትራሽን ሥራ ነው፡፡ አመልካችም በዚህ የሥራ ዘርፍ የተሰማራ የሥራ ተቋራጭ ነው፡፡ የተጠሪዎቹ የሥራ መደብ አናጢነትና ረዳት አናጢነት ሲሆን፣ አመልካች የስራ ውላቸውን ያቋረጠው የህንፃው ሥራ በመጠናቀቅ ላይ ነው በማለት ነው፡፡ ክሱን በሰማው ፍ/ቤት ውሳኔ ላይ እንደተመለከተው ተጠሪዎች ሲቀጠሩ ከተጀመሩት ህንጻዎች ውስጥ ከፊሎቹ አልቀዋል (ተጠናቀዋል)፡፡ ይህም በግልጽ የሚያመላክተው አመልካች ህንጻዎቹን ሲጀምር ያስፈልጉት የነበሩትን ሠራተኞች ያህል ይዞ መቀጠል የማይቻልበት ደረጃ ላይ እንደነበር

ነው። ህንፃዎቹን ለማጠናቀቅ የሚያስፈልጉት ሠራተኞች አናፂዎች ብቻ እንዳልሆኑም ልብ ሊባል ይገባል። ህንፃዎቹ ተጠናቅቀው ለሚፈለጉበት ሥራ ምቹ እስኪሆኑ ድረስ ማለትም እስከ መጨረሻው ድረስ የአናፂነት ሥራ እንደማይቀጥል ወይም ሥራው ሲጀመር የተቀጠሩት ሠራተኞች በሙሉ ሊቆዩ እንደማይችሉም ግልጽነው።

እንደየሥራው ሁኔታ እየታየ ሠራተኞች ከሥራ የሚቀነሱበት ሥነ-ሥርዓት በአሠሪና ሠራተኛ ሕጉ በዝርዝር ተመልክተዋል። ይህም ከአንቀጽ 29 እና 30 መመልከት የሚቻል ሲሆን፣ በዚህ መዝገብ ለተያዘው ክርክር አወሳሰን አግባብነት ያለው ድንጋጌ አንቀጽ 30 ነው። የኮንስትራክሽን ሥራው በተከታታይ እያለቀ ሲሄድ የሥራው መጠን በመቀነሱ ምክንያት በሥራው ተቀጥረው በሚሠሩ ሠራተኞች ላይ ቅነሳ ሊደረግ እንደሚችል በአንቀጽ 30(1) የተደነገገ ሲሆን፣ በዚህን ጊዜም አሠሪው በአዋጁ የተመለከቱትን የሠራተኞች ቅነሳ ሥነ-ሥርዓት መከተል አይኖርበትም። የኮንስትራክሽን ሥራ ማለት ደግሞ ህንፃንም እንደሚጨምር በዚሁ አንቀጽ 30(2) ተመልክቶአል።

ወደያዝነው ጉዳይ ስንመለስ ተጠሪዎች የተቀጠሩበት የህንፃ ሥራ ሲሆን፣ የሥራው መጠን እንደቀነሰ ተመልክቶአል። አመልካች በዚህ የኮንስትራክሽን ሥራ የተሰማራ የሥራ ተቋራጭ እንደመሆኑ ሌሎች ህንፃዎችን አዲስ ውል በመዋዋል መስራት መቀጠሉ የማይቀር ነው። ይህ ማለት ደግሞ ተጠሪዎቹን በአዲሱ ሥራ ቀጥሮ የማሠራት ግዴታ አለበት ማለት አይደለም። አዲስ የአሰራስድስት ህንፃዎች ሥራ ተጀምሮአል የሚለው ምክንያት ለስር ፍ/ቤቶች ውሳኔ እንደመሠረት ተደርጎ መወሰዱ ትክክል አይደለም። መታየት ያለበት ተጠሪዎች የተቀጠሩበት የህንፃ ሥራ ተገባዶአል ወይስ አልተገባደደም የሚለው በመሆኑ ሌላ አዲስ ሥራ የመጀመሩ ሁኔታ ከተያዘው ጉዳይ ጋር አገናኝቶ ማየት ትክክል አይሆንም። የሕግ ድጋፍ ያለው አካሄድም

አይደለም፡፡ ሲጠቃለል አቤቱታ የቀረበበት ውሳኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ነው ለማለት ችለናል፡፡

ው ሳ ኔ

1. በአማራ ብ/ክ/መ/የኮምቦልቻ ወረዳ ፍ/ቤት በመ.ቁ 7349 ታሕሣሥ 7 ቀን 2001 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ እና የደቡብ ወሎ መስተዳድር ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ.ቁ 24603 ታህሣሥ 24 ቀን 2001 ዓ.ም የሰጠው ትዕዛዝ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁ 348(1) መሠረት ተሽረዋል፡፡
2. በአመልካች እና በተጠሪዎች መካከል የነበረው የሥራ ውል የተቋረጠው በሕግ አግባብ ነው ብለናል፡፡
3. ግራቀኝ ወገኖች ወጪና ኪሣራ የየራሳቸው ይቻሉ፡፡ መዝገቡ ይመለስ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

ራ/ታ

https://chilot.me

የሠ/መ/ቁ 42706

ግንቦት 25 ቀን 2001 ዓ.ም

ዳኞች፡- ዓብዱልቃድር መሐመድ
ሐጎስ ወልዱ
ሂሩት መለሠ
በላቸው አንሺሶ
ሱልጣን አባተማም

አመልካች፡- ላየን ሴኩሪቲ ኩባንያ አልቀረበም
ተጠሪ፡- አቶ ጥላሁን ገ/እግዚአብሔር ቀርቧል

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለው ውሣኔ ተሰጥቷል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የተጀመረው በፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ሲሆን አመልካች የሥር ተከሳሽ ተጠሪ የሥር ከሣሽ ነበሩ፡፡ ተጠሪ በአመልካች ላይ ባቀረቡት ክስ በጥበቃ ሰራተኛነት በአመልካች ድርጅት ሳገለግል ቆይቼ ምንም ሳላጠፋ ከሥራ አሰናብቶኛል ስለዚህ ወደ ሥራ ይመልሰኝ ይህ ካለሆነ የ1 ወር ደሞዝና ሌሎች የስንብት ክፍያ ይከፈለኝ በማለት ጠይቋል፡፡

አመልካችም በሰጠው መልስ ተጠሪ መጠጥ ጠጥተው ወደ ሥራ በመግባት አቢጋሮ ይፈጥራሉ ከባልደረባቸው አይግባቡም በዚህም መሠረት የማስጠንቀቅያ ጽሑፍ ቢሰጣቸውም ሊታረሙ ባለመቻላቸው የ10 ቀን ደሞዝ ተቀጥቷል ስለዚህ ስንብታቸው በአግባቡ ነው በማለት ተከራክረዋል፡፡

ጉዳዩ የቀረበለት የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤትም ካለው ሕግ ጋር በማገናዘብ መርምሮ ውሣኔ ሰጥቷል፡፡ በውሣኔውም አመልካች ተጠሪን ለማሰናበት ምክንያት ናቸው ሲል የገለፀው ወይም ያቀረበው ማስረጃ እርስ በርሱ የሚቃረን ነው በተለይም በ8/7/2000 እና በ11/8/2000 ለተጠሪ የተፃፉት ማስጠንቀቂያ የሚጣረስ በመሆኑ

አመልካች ያቀረበው ማስረጃ የሕግ ድጋፍ የለውም፡፡ ስለዚህ ስንብቱ ህገ ወጥ ነው በመሆኑም የተጠሪ የ1 (አንድ) ወር ደሞዝ ጥያቄ ተቀባይነት የለውም ክፍያን አስመልክቶ በተጠሪ ጥያቄ መሠረት እንዲከፈለው ሲል ወደ ሥራ የመመለስ ጥያቄን አልተቀበልኩም ሲል ውሣኔ ሰጥቷል፡፡

አመልካችም በዚው ውሣኔ ባለመስማማት ለከፍተኛው ፍ/ቤት ይግባኙን አቅርቧል፡፡ መዝገቡ የቀረበለት ፍ/ቤት የሥር ውሣኔ ጉድለት የለበትም በማለት በፍ/ሥ/ሥ/ህ/ቁ 337 መሠረት ሣይቀበለው ቀርቷል፡፡

የሰበር አቤቱታም የቀረበው በዚሁ ውሣኔ ላይ ነው፡፡ አመልካች ጥር 13/2001 ጽፈው ባቀረቡት አቤቱታ በሥር ፍ/ቤቶች የተሰጡት ውሣኔዎች መሠረታዊ የሕግ ሥህተት የተፈፀመበት ነው በማለት እንዲታረምለት ጠይቋል፡፡

በዚህም መሠረት የሰበር ችሎትም ተጠሪን በማስቀረብ የግራ ቀኙን የቃል ክርክር ሰምቷል፡፡ ጉዳዩ እንዲታይ የተወሰነውም አመልካች ክሱን ለማስተባበል ያቀረባቸው ምስክሮች ሣይሰሙ ውሳኔ የመሠጠቱን አግባብነት ለመመርመር ነው፡፡ በመሆኑም ይህን ነጥብ የግራ ቀኙ ወገኖች ካሰሙት ክርክር አቤቱታ ከቀረበበት ውሣኔ እና ከሕጉ ጋር አገናዝበን መርምረናል፡፡

የጉዳዩ አመጣጥ በአጭሩ ሲታይ ተጠሪ በአመልካች ድርጅት በጥበቃ ሥራ ተቀጥሮ በመስራት ላይ እያለ አመልካች ያለ ጥፋት አሰናበተኝ ስለዚህ ወደ ሥራ ይመልሰኝ ካልሆነም በሕግ የተቀመጠውን ይክፈለኝ ሲሉ በጠየቁት መሠረት አመልካችም ተጠሪ ጥፋት በመፈፀማቸው ነው ያሰናበትኳቸው ሲል ተከራክሮ ጉዳዩን ያየው የመጀመሪያው ደረጃ ፍ/ቤት አመልካች ተጠሪ የፈፀሙትን ጥፋት አላስረዳም በማለት ስንብቱ ሕገወጥ ነው ሲል ወደሥራ የመመለስ ጥያቄን ውድቅ በማድረግ የተለያዩ ክፍያ ለተጠሪ እንዲከፈለው ውሣኔ ሰጥቷል የከፍተኛው ፍ/ቤትም ውሣኔውን ጉድለት የለበትም በማለት አፅንቷል፡፡

እኛም ከላይ የተጠቀሰውን የውሣኔ አሰጣጥ መሠረት በማድረግ የግራ ቀኙን የቃል ክርክር ሰምተናል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ለውሣኔው መሠረት ያደረገው አመልካች ያቀረበው ማስረጃ በተለያዩ ጊዜ ለተጠሪ የተፃፉ ማስጠንቀቂያ የስንብቱን ምክንያት በአግባቡ የማያረጋግጥና የተጣረሰ (የሚጋጭ) ነው በማለት ነው ስለ አመልካች የሰው ማስረጃም ቢሆን በውሣኔው ላይ የጠቀሰው ነገር የሌለ እና መስማት የማያስፈልገው እንኳ ቢሆን የገለፀው ነጥብ የለም አመልካች በመከላከያው መልስ የሰው ምስክር እስከቆጠረ ድረስና የቀረበው የሠነድ ፅሁፍ በአግባቡ የተጠሪን ጥፋተኝነት የሚያረጋግጥለት ከሆነ አግባብነት ያለው ውሣኔ ለመስጠት ሲባል የአመልካችን ምስክር መስማትና ወደ ውሣኔ ሊመጣ ይገባ ነበር፡፡ ምክንያቱም የአመልካች የቀረበበትን ክስ የመከላከል መብቱ ሊታለፍ የማይገባው ህጋዊ ነጥብ ነው፡፡ በመሆኑም የሥር ፍ/ቤት የቀረቡትን የሰው ምስክር ሣይሰማ ወደ ውሣኔ መድረሱ እና የከፍተኛው ፍ/ቤት ሣያርመው ማለፉ አግባብነት ያለው ሆኖ አላገኘነውም፡፡

<u>ው ሣ ኔ</u>

1. የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ.ቁ 13385 በቀን 15/9/2001 እና የከፍተኛው ፍ/ቤት በመ.ቁ 75596 በቀን 12/5/2001 የተሠጠው ውሣኔ ተሽሯል፡፡ ይፃፍ፡፡
2. የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት የአመልካችን የሰው ምስክር በመስማት ይወሰን በማለት በፍ/ስ/ስ/ህ/ቁ 341 መሠረት መዝገቡን መልሰናል፡፡
3. በዚህ ፍ/ቤት በመዝገብ ቁጥር 14227 ላይ ተላልፎ የነበረው የዕግድ ትዕዛዝ ተነስቷል ለሚመለከተው ይጻፍ፡፡
4. የግራ ቀኙ ወጪና ኪሣራ ይቻቻሉ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

ራ/ታ

የሰበር መ/ቁ 42752

ግንቦት 12 ቀን 2001

ዳኞች፡- 1. መንበረፀሀይ ታደሠ
2. ሐጎስ ወልዱ
3. ሒሩት መለሠ
4. በላቸው አንሺሶ
5. ሱልጣን አባተማም

አመልካች፡- እነ ወ/ት ማሜ አሠፋ (36 ሠዎች) ወኪል ትዕግስት ድንቁና ተሾመ ሃይሌ ቀረቡ

ተጠሪ፡- ብሔራዊ አስጎብኚ የጉዞ ወኪል (NTO) ጠ/ብርሃኑ ከፍያለው

ፍ ር ድ

በዚህ መዝገብ የተያዘው የሠራተኞችን ቅነሣ የሚመለከት ጉዳይ ነው፡፡

የአሁኑ አመልካች በአሠሪና ሠራተኛ ጉዳይ ወሣኝ ቦርድ ባቀረቡት ክስ ተጠሪ ድርጅት ከስሯል በሚል አዲስ መዋቅር አስጠንቶ ከአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀፅ 29(3) ሥር ከተመለከተው ውጪ ቅነሣ በማድረግ የሠጠው ማስጠንቀቂያ ህጋዊ ባለመሆኑ ይታገድልን ብለዋል፡፡

ተጠሪ ድርጅት ለቀረበበት ክስ በሠጠው መልስ በአ/ቁ 377/96 አንቀጽ 28(1) መሠረት ምርታማነትን ለማሣደግ እና የአሠራር ዘዴዎችን ለመለወጥ በተዘጋጀው መዋቅር መሠረት መመዘኛውን ባለሟሟላታቸው ቅነሣውን ያካሄደው በማለት ተከራክሯል፡፡

ክሱ የቀረበለት የአሠሪና ሠራተኛ ጉዳይ ወሣኝ ቦርድም የግራ ቀኙን ክርክርና ማስረጃ መርምሮ ምርታማነትን ለማሣደግና የአሠራር ዘዴን ለመለወጥ አዲስ መዋቅር ማዘጋጀት መብት ያለው ቢሆንም ከጠቅላላ ሠራተኛ ውስጥ የሚቀነሠው ሠራተኛ 10%

እና ከዚያ በላይ ሲሆን በአ/ቁ 377/96 አንቀፅ 29(2) የተከተለ ቅነሣ ማድረግ አለበት፡፡ ተጠሪ ግን ሥርዓቱን ያልተከተለ በመሆኑ በአንቀፅ 29(3) ከሀ-ረ ድረስ ባለው ቅደም ተከተል መሠረት ቅነሣውን አከናውኖ እስከሚያቀርብ ጊዜ ድረስ ለአመልካቾች የአንድ ወር ደመወዝ ይክፈል በማለት ወስኗል፡፡

ተጠሪ በዚህ ውሣኔ ቅር በመሠኘት ይግባኙን ለፌ/ከፍተኛ ፍ/ቤት ያቀረበ ሲሆን ፍ/ቤቱ ግራ ቀኙን ካከራከረ በኋላ ቅነሣው በአ/ቁ 377/96 አንቀጽ 28(2)(ሐ) መሠረት በተጠናው አዲስ መዋቅር አንድ በአንቀፅ 28(3) ስር እንደተመለከተው የሥራ መደቡ በመሠረዙ አይደለም፡፡ በመሆኑም በአንቀጽ 29(3) ሥር የተመለከተውን መከተል አያስፈልግም በማለት የቦርዱን ውሣኔ ሽሮታል፡፡

የአሁኑ የሠበር አቤቱታ የቀረበውም ይህ ውሣኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት አለበት በሚል ነው፡፡ ይህ ችሎትም ቅነሣው በአንቀፅ 28(2)(ሐ) መሠረት ስለተደረገ በአዋጁ አንቀፅ 29(3) ሥር የተመለከተውን ቅደም ተከተል መከተል አያስፈልግም በማለት የተሠጠውን የህግ ትርጉም አግባብነት ለመመርመር አቤቱታው ለሠበር ችሎት ያስቀርባል በማለቱ ተጠሪ ቀርቦ ክርክሩን በቃል አሠምቷል፡፡ ችሎቱም መዝገቡን እንደሚከተለው መርምሯል፡፡

ከፍ ሲል እንደተመለከተው በዚህ መዝገብ አከራካሪ የሆነው ነጥብ በአ/ቁ 377/96 አንቀፅ 28(2)(ሐ) መሠረት ቅነሣ ሲደረግ በአንቀፅ 29(3) ሥር የተዘረዘሩትን ቅደም ተከተል መከተል ያስፈልጋል ወይስ አያስፈልግም የሚለው ነው፡፡

በሥር የአሠሪና ሠራተኛ ጉዳይ ወሣኝ ቦርድም ሆነ በፌ/ከፍተኛ ፍ/ቤት በተደረገው ክርክር አመልካች ቅነሣውን ያደረገው ምርታማነትን ለማሣደግና የአሠራር ዘዴን ለመለወጥ አዲስ መዋቅር በማዘጋጀቱ መሆኑ ተረጋግጧል፡፡ በመሆኑም ቅነሣው በአዋጁ አንቀፅ 28(2)(ሐ) መሠረት መደረጉን ተገንዝበናል፡፡ ተጠሪም አጥብቆ

የሚከራከረው አንቀፅ 29(3) ተፈፃሚ የሚሆነው በአንቀፅ 28(1) እና 28(3) መሠረት በሚደረግ ቅነሣ እንጂ በአንቀፅ 28(2)(ሐ) የሚመለከት አይደለም የሚል ነው። በመሆኑም አንቀጽ 29(3) ተፈፃሚነቱ ለማነው የሚለውን ነጥብ መመልከቱ ጠቃሚ ነው።

በአዋጁ አንቀፅ 29 ርዕስ እንደምንረዳው ድንጋጌው የሚመለከተው የሠራተኞችን ቅነሣ ጉዳይ ነው። የዚሁ አንቀፅ ንዑስ ቁጥር አንድም የሠራተኞች ቅነሣ ምን ማለት እንደሆነ ትርጓሜውን አስቀምጧል። በዚህም መሠረት የሠራተኞች ቅነሣ ማለት በአንቀፅ 28(2) በተጠቀሱት ምክንያቶች ቁጥራቸው ከድርጅቱ ሠራተኞች ቢያንስ 10% የሚያህለውን ወይም የሠራተኞች ቁጥር ከ20 እስከ 50 በሆነው ድርጅት 5 ሠራተኞችን የሚመለከት ከ10 ተከታታይ ቀናት ያላነሠ ጊዜ የሚቆይ ቅነሣ ነው። በመሆኑም በአንቀፅ 28(2) ሥር በተመለከቱት ሠራተኞቹ የተሠማሩበት ስራ በከፊል ወይም በሙሉ ለዘለቄታው በመዘጋቱ ወይም የድርጅቱ የሥራ እንቅስቃሴ በመቀዝቀዝ ወይም ደግሞ ምርታማነትን ለማሣደግና አዲስ የአሠራር ለውጥ ለመጠቀም ሲባል በርካታ ሠራተኞች መቀነስ ሲኖርባቸው ቅነሣው በምን ዓይነት ሥርዓት ሊከናወን እንደሚገባ አንቀፅ 29(3) ያመለክታል። በእርግጥ የዚህ ድንጋጌ መግቢያ በአንቀፅ 28(1) መሠረት የሠራተኞች ቅነሣ ሲደረግ ቅነሣው ከሥር የተቀመጡትን ቅደም ተከተል መከተል አስፈላጊ መሆኑን ያመለክታል። ነገር ግን የድንጋጌው መግቢያ "አንቀፅ 28(1)" በማለት የተገለፀው በአፃፃፍ ግድፈት እንጂ ሊጠቀስ የሚገባው "አንቀፅ 28(2)" መሆኑን ችሎቱ ያምናል። ለዚህም የሚከተሉት ምክንያቶች ማስቀመጥ ይችላል። በአንቀፅ 29(3) ሥር የተመለከተው ስርዓት ተፈፃሚ የሚሆነው በአንቀፅ 28(1) በተመለከተው መሠረት ለሚሠናበት ሠራተኛ ነው ማለቱ ትርጉም አይሠጥም። ምክንያቱም በአንቀፅ 28(1) የሚናገረው አንድን ሠራተኛ በማስጠንቀቂያ ከስራ በማሠናበት ስለሚቻልበት ሁኔታ

እንጂ ስለ በርካታ ሠራተኞች ቅነሣ አይደለም አንድ ሠራተኛ የተመደበበትን ሥራ ለመስራት ችሎታው የሌለው በሆነ ጊዜ ወይም በደረሠበት የጤና መታወክ ወይም የአካል ጉዳት ሥራውን ለመስራት ያልቻለ ከሆነ ወይም ድርጅቱ ወደሌላ ቦታ ሲዛወር ሠራተኛው ተዛውሮ ለመስራት ፈቃደኛ ሣይሆን ሲቀር ወይም ሠራተኛው የያዘው የሥራ መደብ ሲሠረዝና ወደ ሌላ ሥራ መደብ ማዛወር ሣይቻል ሲቀር ሠራተኛውን ማስጠንቀቂያ ሠጥቶ የስራ ውሉን ማቋረጥ ይቻላል፡፡ እነዚህ በአንቀፅ 28(1) ሥር የተዘረዘሩትን ምክንያቶች የሚመለከቱት ችግር አለበት የተባለውን ሠራተኛ ብቻ እንጂ ሌሎችን ሠራተኞች ባለመሆኑ ሊሠናበት የሚችለውም ይኸው ሠራተኛ ብቻ ነው፡፡ በመሆኑም አንድን ሠራተኛ ለመሠናበት በአንቀጽ 29(3) ሥር የተመለከቱት በርካታ ሠራተኞች የሚቀነሱበትን ሥርዓት መከተል ተገቢ ነው ማለቱ ትርጉም የሌለው ነው፡፡ በመሆኑም በአንቀፅ 28(1) ሥር የተመለከቱት ምክንያቶች ሲያጋጥሙ ከስራ ለማሠናበት መከተል የሚያስፈልግ ስርዓት ሣይኖር ችግር አለበት የተባለውን አንድ ወይም ከአንድ በላይ የሆኑ ሠራተኞች በማስጠንቀቂያ ማሠናበት ይቻላል፡፡

በሌላ በኩል ግን አንቀፅ 28(2) ሥር የተመለከቱት የስራ ውል ማቋረጫ ምክንያቶች ሠራተኞቹ የሚሠናበቱት የተመደቡበትን ስራ ለመስራት ችሎታ ሣይኖራቸው ቀርቶ ወይም ሥራውን ለመስራት ፈቃደኝነት ጎድሏቸው ሣይሆን ድርጅቱ ባጋጠመው ችግር ምክንያት ብዛት ያላቸውን ሠራተኞች መቀነስ በመገደዱ ነው፡፡ ብዛት ያላቸው ሠራተኞች ከእነሱ አቅም በላይ በሆነ ምክንያት ከሥራ መሠናበት ካለባቸው ሥንብቱ እንዴት መከናወን አለበት የሚለው ቀጥሎ መፍትሄ ማግኘት የሚለው ነጥብ ነው፡፡ ስለዚህም ህጉ መፍትሔ ማስቀመጥ አስፈልጎታል፡፡ ህጉ ከፍተኛ የምርት ውጤት የሚያሣዩና ችሎታ ያላቸው በሥራቸው ላይ እንዲቆዩ ቅድሚያ ሲሠጣቸው ተመሣሣይ የሥራ ችሎታና ተመሣሣይ የምርት ውጤት የሚያሣዩ ሠራተኞች በሚመለከት ደግሞ

በአንቀፅ 29/3/ ሀ-ረ በተዘረዘሩት መሠረት ቅነሣው እንዲካሄድ ያዛል፡፡ በመሆኑም በአንቀፅ 29(3) ሥር የተመለከተው የቅነሣ ስርዓት ተፈፃሚነት የሚኖረው በአንቀፅ 28(2) እና (3) ሥር በተመለከቱት ሁኔታዎች ላይ እንጂ በአንቀፅ 28(1) ሥር ለተመለከቱት ሁኔታዎች አይደለም፡፡ በአጠቃላይ አንቀፅ 28 እና 29 በአንድነት ተገናዝበው ሲታዩ በአንቀፅ 29(3) ሥር የተቀመጠው የቅነሣ ሥርዓት ተፈፃሚ የሚሆነው በአንቀፅ 28(2) መሠረት ለሚደረግ ቅነሣ እንጂ በአንቀፅ 28(1) ሥር ለሚደረግ የሥራ ውል ማቋረጥ አይደለም፡፡

በእርግጥ በአንቀፅ 28(2)(ሐ) ሥር የድርጅት ምርታማነት ለማሣደግ የአሠራር ዘዴዎችን ለመለወጥ ወይም በአዲስ ቴክኖሎጂ ለመጠቀም የሠራተኛ ቅነሣ ማድረግ የሚቻለው በአንቀፅ 29(3) ሥር በተቀመጠው ቅደም ተከተል ቢሆንም ይህን ቅደም ተከተል መከተል ግድ የሚለው ግን የተቀነሱት ሠራተኞች ብዛት ቢያንስ 10% የሚያህለው ወይም የሠራተኞች ቁጥር ከ20-50 በሆነበት ድርጅት ቢያንስ 5 ሠራተኞች ሲቀነሱ ነው፡፡ በመሆኑም አሠሪው የቅነሣ ቅደም ተከተል አይገባም የሚል ከሆነ የሚቀነሱት ሠራተኞች ብዛት ከላይ ከተመለከተው ቁጥር በታች መሆኑን ማስረዳት መቻል ይኖርበታል፡፡

ወደተያዘው ጉዳይም ስንመለስ ተጠሪ ሠራተኞቹን በአንቀፅ 28(2)(ሐ) መሠረት የቀነሣቸው ለመሆኑ በቦርድም ሆነ በፌ/ከፍተኛ ፍ/ቤት በተደረጉት ክርክሮች ተረጋግጧል፡፡ ይህ ከሆነ ደግሞ ከፍ ሲል በተብራራው ምክንያት የቅነሣ ስርዓቱ ሊከናወን የሚገባው በአዋጁ አንቀፅ 29(3) መሠረት ነው፡፡ ተጠሪ ይህንን የቅነሣ ሥርዓት ልከተል አይገባም ማለት የሚችለው የተቀነሱት ሠራተኞች ቁጥር በአንቀፅ 29(1) ሥር ቅነሣ ነው ለማለት እንዲችል በመስፈርትነት ከተቀመጠው የሠራተኞች ቁጥር በታች ነው የሚለውን ፍሬ ነገር በማስረዳት ብቻ ነው፡፡ ተጠሪ ደግሞ ከሥር

ጀምሮ የተሠናበቱት የሠራተኞች ቁጥር በህጉ ከተመለከተው በታች ነው በማለት ያቀረበው ክርክር የለም፡፡ እንደውም አመልካቾች የተቀነሱት ሠራተኞች 30% የሚያህሉ ናቸው በማለት በሠበር ችሎት ባቀረቡት አቤቱታ የገለፁትን በማስተባበል መልስ አልሠጠም፡፡ ይህም በአመልካቾች የተነገረውን ፍሬ ነገር እንዳመነ የሚያስቆጥረው ነው፡፡

በአጠቃላይ ተጠሪ የሠራተኞችን ቅነሣ ያደረገው በአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀፅ 28(2)(ሐ) በመሆኑ ቅነሣው ሊደረግ የሚገባው በአንቀፅ 29(3) ሥር የተመለከተውን የቅነሣ ሥርዓት በመከተል በመሆኑ የይግባኝ ሠሚው ፍ/ቤት ተጠሪ በህጉ የተመለከተውን የቅነሣ ቅደም ተከተል መከተል አይገባውም በማለት ለድንጋጌው የሠጠው ትርጉም መሠረታዊ የህግ ስህተት ያለበት ሆኖ አግኝተነዋል፡፡

ው ሣ ኔ

1/ የፌ/ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ 70811 ታህሣስ 5/2001 የሠጠው ውሣኔ ተሽሯል፡፡

2/ የአሠሪና ሠራተኛ ጉዳይ ወሣኝ ቦርድ በመ/ቁ 350/ቀወ1/2000 22/12/2000 ዓ.ም የሠጠው ውሣኔ ፀንቷል፡፡

3/ ግራ ቀኙ ወጪና ኪሣራ ይቻቻሉ፡፡

መዝገቡ ተዘግቷል፡፡ ለመ/ቤት ይመለስ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

ራ/ታ

https://chilot.me

የሰ/መ/ቁ. 43315

18/9/2001

ዳኞች፡- አብዱልቃድር መሐመድ

ሐጎስ ወልዱ

ሒሩት መለሠ

በላቸው አንሺሶ

ሱልጣን አባተማም

አመልካች፡- ብራንድ ኒው የቴክኒክና ሙያ ማሠልጠኛ ማዕከል ኃ/የተ/የግ/ማኅበር ጠበቃ አቶ ቸርነት ወርዶፋ ቀረቡ፡፡

ተጠሪ፡- አቶ መስፍን ታደሰ አልቀረቡም፡፡

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሠጥተናል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የተጀመረው በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ሆኖ ተጠሪ ከሳሽ ሲሆኑ አመልካች ደግሞ ተከሣሽ ነበር፡፡ የክሱ ምክንያት መጋቢት 7 ቀን 2000 ዓ.ም. የሚመነዘር ቼክ ቁጥር ኤኤ 187877 የሆነ ብር 100,000 /አንድ መቶ ሺህ/ የያዘ ቼክ ሰጥተውኝ ለክፍያ ባንክ ስቀርብ ሂሣቡ ታግዷል በሚል ምክንያት ቼኩ ሳይከፈል ተመልሷል፡፡ ስለዚህ በቼኩ የተመለከተውን ገንዘብ ከነወለዱ እንዲከፈል በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 286 መሠረት በአጭር ሥነ ሥርዓት ታይቶ እንዲወሰን በማለት ክስ ቀረበ፡፡

አመልካችም ቼኩ የተሠጠው የካቲት 13 ቀን 2000 ዓ.ም. ለተደረገው እስከቫተር ሽያጭ ውል ስምምነት መነሻ ሆኖ ከሽያጩ ገንዘብ ውስጥ 200,000 ብር በዕለቱ ተከፍሎ ቀሪው 100,000 ብር መጋቢት 12 ቀን 2000 የሚመነዘር ለክርክሩ

መነሻ የሆነው ቼክ መስጠታቸውን በማስመልከት ለመከላከል እንዲፈቀድላቸው ጠይቀዋል፡፡

ግራ ቀኙን ያከራከረው የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ/ቁጥር 123416 በሆነው በ12/2/2001 ዓ.ም. በዋለው ችሎት ለመከላከል እንዲፈቀድ የቀረበለትን ጥያቄ ባለመቀበል ክስ የቀረበበትን በቼኩ ላይ የተመለከተውን ገንዘብ ከነወለዱ እንዲከፍል ሲል ወስኗል፡፡ በዚህ ውሣኔ ላይ ይግባኝ የቀረበለት የከፍተኛ ፍ/ቤትም በመ/ቁጥር 74146 በ26/5/2001 ዓ.ም. በዋለው ችሎች ውሣኔውን አጽንቶታል፡፡ የሰበር አቤቱታው የቀረበው በዚህ ውሣኔ ላይ ነው፡፡

ይህ ፍ/ቤትም አመልካች የግል ግንኙነት ያላቸው መሆኑን በመጥቀስ ለመከላከል እንዲፈቀድለት ጥያቄ አቅርቦ የመታለፉን አግባብነት ለመመርመር ለሰበር እንዲቀርብ ታዞ መጋቢት 9 ቀን 2001 ዓ.ም. የግራ ቀኙን ክርክር አድምጧል፡፡

የግራ ቀኙ ክርክር ከዚህ በላይ በአጭሩ የተመዘገበው ሲሆን እኛም ክርክራቸውን በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 284 እና ተከታዮቹ ድንጋጌዎች መሠረት በአጭር ሁኔታ በሚወሰኑ ክርክሮች ላይ ስለሚፈፀም ሥነ ሥርዓት በሕጉ የተመለከቱ ሥርዓቶችን መሠረት በማድረግ እንደሚከተለው መርምረናል፡፡

በመሠረቱ በአጭር ሥነ ሥርዓት ዳኝነት ታይቶ እንዲወሰን ክስ የሚቀርብበት ጊዜ በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 285/1/ እንደተመለከተው ከሕጉ ጋር በተያያዘው ሠንጠረዥ ቁጥር 2 መሠረት ተከሣሽ የሆነው ሰው መጥሪያ ከደረሰበት ቀን ጀምሮ በአሥር ቀናት ጊዜ ውስጥ ቀርቦ ክሱን ለመከላከል እንዲፈቀድለት ፍ/ቤቱን ፈቃድ እንዲጠይቅ መደረግ እንዳለበት በሕጉ መሠረት ቼኩ የተሠጠበት ምክንያት የኤክስካቬተር ሽያጭ ውል ምክንያት እንደሆነ በመጥቀስ ለመከላከል እንዲፈቀድለት በቃለ መሐላ የጠየቀ መሆኑን ከክርክሩ መዝገብ መረዳት ተችሏል፡፡ የተጠሪ ዋና ክርክር በቼኩ ላይ ሐተታ ወይም ገደብ የለበትም በማለት ነው፡፡ አመልካች ደግሞ በሽያጩ ውል ላይ የቼክ ቁጥር ተጠቅሶ

ውል የተገባ መሆኑን በመግለጽ የሚከራከር ሲሆን በዚህ ፍ/ቤት የቃል ክርክር ጊዜ ተጠሪም ይህ የውል ግንኙነት በመካከላቸው እንዳላቸው አልካዱም፡፡ በመከላከያ ፈቃድ መጠየቂያ ማመልከቻ ላይም ይህ ግንኙነት መኖሩ እስከተገለፀ ድረስ ምንም እንኳን ቼክ እንደ ገንዘብ ለተለያዩ ሰዎች በቀላሉ ሊተላለፍ የሚችል ባሕርይ ያለው የገንዘብ ሰነድ በመሆኑ ቼክ አከፋፈል ላይ ማንኛውም መቃወሚያ ሊቀርብበት እንደማይችል በንግድ ሕጉ የተደነገገ ሲሆን ሕጉ ለይቶ ባስቀመጣቸው ጉዳዮች ካልሆነ በስተቀር የቼክ ክፍያ በማናቸውም ምክንያት ሊቆምና ሊታገድ የማይችል መሆኑ አካከራካሪ አይደለም፡፡ ነገር ግን በባለ ጉዳዮቹ መካከል ግልጽ የሆኑ ሁኔታዎች ወይም ግንኙነቶች በተፈጠሩ ጊዜ ብቻ ይህን መቃወሚያ ለማድረግ እንደሚቻል በን/ሕ/ቁ. 717/1/ ተመልክቷል፡፡ በተያዘው ጉዳይ አመልካች ይህን መሠረት በማድረግ ለመከላከል እንዲፈቀድለት ያቀረበውን ጥያቄ ፍ/ቤቱ ያልተቀበለው የቼክ ክርክር በመሆኑ ብቻ የቼክን ባህርይ መሠረት ለማድረግ ነው፡፡ ሆኖም በዚህ የፈቃድ ጥያቄ ደረጃ ላይ የቼክ ባሕርይ ሳይሆን መታየት ያለበት አመልካች ለመከላከል እንዲፈቀድለት ያቀረበው ምክንያት ፈቃድ የሚያሰጥ መሆን አለመሆኑን ነው፡፡ ሌላ የፍሬ ነገር ክርክር ከፈቃድ በኋላ የሚታይ ነው፡፡ ከዚህ አኳያ አመልካች ከተጠሪ ጋር የነበረውን የሽያጭ ውል ግንኙነት መሠረት በማድረግ ለመከላከል እንዲፈቀድ ፍ/ቤቱን ለመጠየቅ ሕጋዊ ምክንያት አለው፡፡ ሆኖም ፍ/ቤቱ በአጭር ሥነ ሥርዓት እንዲታይ የሚቀርቡ ክሶች አመራር ሥርዓትን ሳይሆን የተከተለው የቼክ ባሕርይን መሠረት በማድረግ ውሣኔ መደምደሚያ ላይ መድረሱ አግባብ ሆኖ አላገኘንም፡፡ ምክንያቱም ለመከላከል እንዲፈቀድለት ያቀረበው ጥያቄ ተቀባይነት በፍ/ቤቱ አግኝቶ የተጠየቀውን ገንዘብ ላለመክፈል በቂ ምክንያት መሆን አለመሆኑ የሚታወቀው ፍ/ቤቱ ከአጭር ሥነ ሥርዓት ወደ መደበኛ የክርክር ሥነ ሥርዓት ውስጥ በመግባት ግራ ቀኙን በአግባቡ በማስረጃ ካከራከረ በኋላ ነው፡፡ በመሆኑም ውሣኔው መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ነው ብለናል፡፡

ው ሣ ኔ

1. የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ/ቁጥር 123416 ጥቅምት 12 ቀን 2001 ዓ.ም. የሰጠው ውሣኔ እንዲሁም የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁጥር 74146 ጥር 26 ቀን 2001 ዓ.ም. በዋለው ችሎት የሰጠው ውሣኔ በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 348/1/ መሠረት ተሽሯል፡፡
2. አመልካች ያለውን መከላከያና ማስረጃ አቅርቦ ፍ/ቤቱ ግራ ቀኙን በመደበኛ የክርክር ሥርዓት አከራክሮና ማስረጃ ሰምቶ ተገቢውን ውሣኔ እንዲሰጥበት ጉዳዩ ለፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በፍ/ሥ/ሥ /ሕ/ቁጥር 341 መሠረት መልሰናል፡፡
3. ወጪና ኪሣራ ግራ ቀኙ ይቻቻሉ፡፡ መዝገቡን ዘግተናል ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

ነ/ዓ